

YÖN
HAFTALIK GAZETE

MEMURLARIN
MESELELERİ

Aydemir'in tevkifi: Şiddet devri başlıyor

OKUYUCUDAN YÖNE

**Ne
buyurulur?**

«Türk ekonomisinin kalınmasına hedefine, özel sektörün ve devlet sektörünün yanına ve ahenkli çalışacağı bir ekonomik düzzen içinde ulaşacağına...»

Uzatma anlaşıldı, hukuki met programı.

Devlet sektörüyle yanyana yüriyilecek özel sektör.. Ge ne sirtim devlet babaya dayacak devlet baba ise dayanacak bir yer bulamadığı için böyle ayakta saltanlı duracak.

Biraz da devlet baba özel sektörde dayansa.. Ha! ne buyurulur?

Erhan ERİNANÇ

**Zeytin
soygunculuğu**

Zeytin ve zeytincilik tarım işlerizimiz en çok özellığı olan konularından birisidir. Panuk, fındık ve diğer yağı tohumları gibi zeytinin de büyük kısmı bir endüstrinin hamaddesi olduğu için üreticiden tüketiciye kadar geçirdiği gelişme izlenmeye değer.

Zeytin memleketimizde Marmara ve Ege bölgelerinde yetişir. Bu bölgelerde yaşayanlar çokluk olarak mahalli tâbirle «Sclerberlik» muhabirleridir. Girit, Yanya, Ustrumca, Vodina, Tigris gibi Rumelîn' şeritli yerlerinden gelen bu muhabirlerin bir kısmı ikân, bir kısmı mübadele usulü ile mülki sahibi edilmişlerdir. 40-50 yıldan beri ölüm, evlenip baba ocağından ayrılmaya ve diğer sebeplerle köylü cilindeki mülkiyet çok kişiye parçalanmıştır. Bugün

adi geçen bölgelerde askerden dönen bir delikanının 4 ayaç zeytin 3 evlek tarla ile üretici hayatına dönüşün görmek mümkünündür. Bir çocuk gırtaşının bile bir yıllık ihtiyacını karşılayamayacak nitelikte olan bu mülkkler çok kere şehrere göç edenlerin yok pahasına elden çıkarmalar sonucu büyük zeytinlik sahiplerinin eline geçer. Ayrıca zeytin mintakalarında buğday, arpa, yulaf gibi ürünlerin verimleri çok tersiz olduğu için buradaki ekmeğin ve hayvan yemi bakımından bir çeşit tüketiciler haline gelmişlerdir.

Köyde kalanlar ise yaşamak için tek çareleri yevmiyecilik yapmaktadır. Bu kişi boşluk 40 - 50 sene içinde üretici bir sınıfın tüketici hale gelmesine sebep olan cıplak bir tablodur.

Büyük zeytinlik sahipleri ürinin bu yevmiyeciler eliyle toplayıp mağazalarındaki 8-10 tonluk kap ebir çeşit zeytin fişesi veya starnalar da salamura yaparak veya gene kendilerine ait yağhane ve fabrikalara stok ederek, aşağıda hikayesini anlatacağımız çeşitli piyasaya oyunlarına hazırlarlar.

Zeytin içiliği bir ihtisaslığı olduğu kadar, yılın ikinci yarısının en sert olduğu bir kesime nastlaması bakımından gerçekten zor dur. Erkeklerin bel, başı, çift gibi ağır işlere kosulması sebebiyle ürinin toplaması iki kadın ve çocukların tarafından yapılır. Kasum ve Araklı ayında kar ve buz tutmuş çamurun içinden ellerle ayıklanan zeytin kamyonlara yüklenirken on —

oniki yaşın masum parmakları amele çavuşunun yakıldığı çırıcı yulazına istinaga uzanır. Bu mevsimde günlerin kış olması hasebiyle gündoğandan gün batana kadar süren bu zorlu çahşemânn bedeli 2,5 lira dir. Bu işçiler çalışma yerlerine yarım saat, hattâ 1 saatlik mesafeyi yürüyerek gelirler. Bu kadar zor şartlarda elde edilen ürün küçük zeytinci ve köylünün elinden yok pahasına satın alınarak salamura edilir.

Dipzeytini tabir edilen diğer ürünler ise yağhaneci ve tüccarlar tarafından stok edilmişlerdir.

Ağacın sıyrıldıktan sonra salanura giren zeytinin en yüksek fiyat seneinde maliyeti 170 - 180 TL varsa yarında, büyük şehirlerin lüks dükkânlarında 7 - 8 lira etiket takılması bu maceranın en ilging tarafıdır.

Cünkü memleketin neresinde olursa olsun zeytin fiyatı İstanbul'daki birkaç tüccar tarafından ayarlanır. Bu tüccarlar, zeytin bölgelerindeki çoğu büyük zeytinlik sahipleri olan temsilcileri arasında oyunesine bir düzen kurmuştur ki aklı almasın.

Sözü geçen büyük zeytinlik sahibi temsilciler piyasasının durumuna göre İstanbul'daki tüccarlar adına mübayaş ettikleri malları kendi malları ile birlikte stok ederler. Büyük tüccarlar adına alınan bu mallar bir alım — satım işlemi görüldük halde her halci ile komisyoncu olan temsilcilerin defterlerinde kayıtlı görevler. Vergi sisteminin tazmin sahasındaki

muadili boğugu ou giblerin işine geldiği kadar, büyük tüccarların da maliyette düşük fiyat tutturmalarına yarar. Temsilci ile tüccar arasındaki fatura tanzimi ise şeklen fireti ile tüccar arasında yapılarlığı için hiçbir kanuni bir alım — satım işlemi kovuşturma konusu olamaz.

Özet olarak tüccar zeytin bölgelerindeki temsilcilerinin üretici vasıfından faydalanan vergi vermektent kaçındığı gibi, kendi defterine doğrudan doğruya üreticiden mal alımıcasına yüksek fiyatlı fatura alarak büyük masraf kayıtları düşer. Yüksek fatura fiyatları ile tüccar intikal eden mal, fire, ağırlık eymüşük zeytin taneleri ile fiyatını biraz daha kabartıktan sonra asıl çarkına girer.

Bu çark zeytin fiyatına silsilesi kurular ekleyen garip bir düzendir. Zeytinler lüks, duble, normal ve ince mal olmak üzere çeşitli ayırlır. Lüks malın fiyatı 8-9, duble malının 6-7, normal zeytinin 4-5, ince malının 3,5-4 liradır. Mağazalarda 250-280 kuruya alınan zeytin ortalaması olarak 625-650 kuruslu bir finiste var ki bu korkunç kârın nisbeti % 130 un üstündedir.

Zeytinyağı konusu da bundan başka değildir. Bu na imalat komplikasyonunu eklerseniz mesele bütünsel çapaklılığı ile meydana çıkar.

En ikel yağhanede zeytinin tam randanı: % 25 tir. Zeytinin bayır veya taran yerde oluşu bu randan üzerinde gözle görüllür etkiler yapar. Mesela 5-6 kg. dan 1 Kg. yağ edilebilir gibi, bilhassa Ayvalık, Edremit ve Burhaniye gibi kasımların 2 ye 1 randanına rastlamak mümkündür. Verdiğimiz rakam ortalamadır. Demek oluyorki 4 kg. zeytin den elde edilen 1 Kg. yağ, zeytinin alıcı fiyatı 65 kurus üzerinden hesaplanır 260 kurustur. Halbuki piyasada hâlis zeytin yağını 6-7 liradan aşağı bulmak mümkün değildir. Bu hale gidiş, pamuk yağı ile rafineri keyfiyetini de sokunca zeytinyağı içinde kâr nisbeti % 115 - 125 ten aşağı düşmemektedir.

Bu bilhassa dargeçimli bir sınıfın en önemli katılarından birisi olan zeytinin macezasıdır. Yukarıda söylediğimiz kârın % 70 i büyük tüccara, % 20 si komisyoncular, % 10 u ise gerçek üreticiye, köylüye intikal eder. Bütün bu mahzurları önleme bakımından kurulan Zeytin Tarım Satış Kooperatifi

Ortada bir demokrasi tartışması var. Daha doğrusu demokrasi tartışması da değil. Türkîyenin bugün içinde bulunduğu az şekerli demokrasının işlerine geldiğini görenler demokrasiyi savunur pozuna girmiştir.

Bu çeşit demokrasiyi savunmak yolu bir şey değildir. Namık Kemal'den beri savunuluyor. Atatürk'ün karışımıda savunuldu. Ama yüz yıldan beri su ilke demokrasiyi savunulurken onda biri halkın haklarını savunulardı, belki de demokrasiyi savunmadan demokrasiyi yürütmüş olardı. Ne yapalmış, bizde böyle adet olmamış.

Konumuz bu değil. Demokrası elbette savunulacak bir rejimdir. Ama Türkîyenin bugünkü rejimi demokrasidir. Aydimlarmın bugün yapacağı şey bu az şekerli demokrasının mevâhâlîlığını yapmak değil, gerçek demokrasının nasıl olacağını halkın gözleri önüne sererek demokrasije gidiş hazırlamaktır.

İki noktayı birbirinden dikkatle ayırmalıyız:
1 - Ya içinde bulunduğuuz az şekerli demokrasi çok iyidir.

O zaman fikir namusu olanlar, oyunun kaidelarına göre oynamasını savunur. O zaman iktidar Ismet Paşa değil, Demokrat Parti mirasçılarından. Bu rejim Türkîyenin iktidarıdır. Ismet Paşa, gerçek on yılın hâkim kuvvetlerine teslim eder.

2 - Veya az şekerli demokrasi kusurludur, aldatmacıdır. O zaman gene fikir namusu olanlar iktidarları devrimle ve reformlara doğru itmek için yazarlar.

Bunun iktisini ortaya yoktur. Kendimizi aldatmamalı.

★
Kendimizi bugün aldatmak bile yarın ne olacak?..

Bugün Ismet Paşa tenkid edilimizin sebebi budur. Ismet Paşa mantık dışı bir yolun rotasına kapılmıştır. Bu yolun yarın Türkiye için yarataceği tehlikeler çok büyük, tür. Hele üçlü koalisyonda bu tehlikeler bâsbütün artmışdır. Bâsu:...

Bugün Türkîyenin şartları oylesine bozuktur ki, hangi parti iktidara geçse geçsin, muhalefet karşısında perişan olmak durumundadır.

Bugün ise Türkîyenin en müfreş ve gerici grup, muhalefete yani en avantajlı duruma gelmiştir. Bu grup yalnız muhalefete geçe iyi.. Bir kanadı da iktidardır. Ve iktidar, parlamentoda çoğunluğu sahip olanlar politikasını kabullenmek zorundadır. Halk Partisi de bugün Demokrat Parti mirasçılarının politikasını boyun eğmiştir. İşte af meselesi.. İşte servet hâzırı meselesi.. İşte vergi meseleleri..

Halk Partisi iktidarda olmayan bir iktidar parti hâlindeydi. Ve günler ayar geçtikçe bu hâlinde iktidârîyle bütünsel çökectir.

Umumi ekâk, geçmiş rahvet ve yağıma günlerinin hasretini duyaraktır, genel kuvvetler her gün bir parça daha kuvvâlereyecektir. Türkiye, az şekerli demokrasi içinde gerici kuvvetlerin iktidar ihtiyallerine yeni imkânlar açacaktır.

Biz Ismet Paşa'yu bonum için tenkid ediyoruz. Bugün kurtarmak için kendî mîsliyetini ve Halk Partisini bir paravâna gibi gerici kuvvetlerin önde koymuyor.

Bu paravanamız arkasında a gerici kuvvetlerin yarın lein ne oyular hazırladığını farkında değil midir?

İlahan SELÇUK

râtiflerinin amâcında piyasâdaki çârcıcların fiyat ayarlamalarını ve üretici çârcılarını en aza indirîşlerini önlemek faziletî aksa gelebilir.

Fakat ufak bir tetkik gösterecektir ki bu kooperatifler bile yukarıda futularını yerdigimiz Zeytin Ağalarının emrinde.

On yıldır satış faturaları belli kişilere kesilmiştir.

Hattâ bu satışlarda bir çok siyasi parti kodaman ve yakınlarının kaydına sık sık rastlamak mümkündür.

Bu nokta da gösteriyor ki Kooperatif, Devlet İşletmesi gibi topluma yönelik kurulların siyasi fonksiyonlarının etkisinden kurtarmak zordur. Özel sektör her türlü ortamda bu gibi kurulları kendiodefelerine paralel bir tutu-

ma zorlayabilmektedir.

Doğrudan doğrula üretecinin yaşamak hakkını yok eden bu veya buna benzer düzenlerle mîcadele kısilerin feraseti içinde boğulup kalacaktır. Eşyâm beklemek anlayışında, elle tutulur bir gerçek olan yaraların ilâç ve ielkinle tedavisi mümkün değildir.

Yillardır relântide eâşan devrim motorunun kuru gürültüsünden kurtulmanın çarelerini bulmak, zorundayız.

Atatürk râhunun temellerini kemiren, batının yalnız libas ve kelâm gelişmelerini izleyen anlayışın, kolaylı metod ve pratik dehanın ötesinde daâa eiddi daha cesur tutumra muhtâzır.

İsmet Ömer KÜNTAY

VATAN ilerici Aydının GAZETESİ

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAYI TAAHHUT ETMİŞTİR)

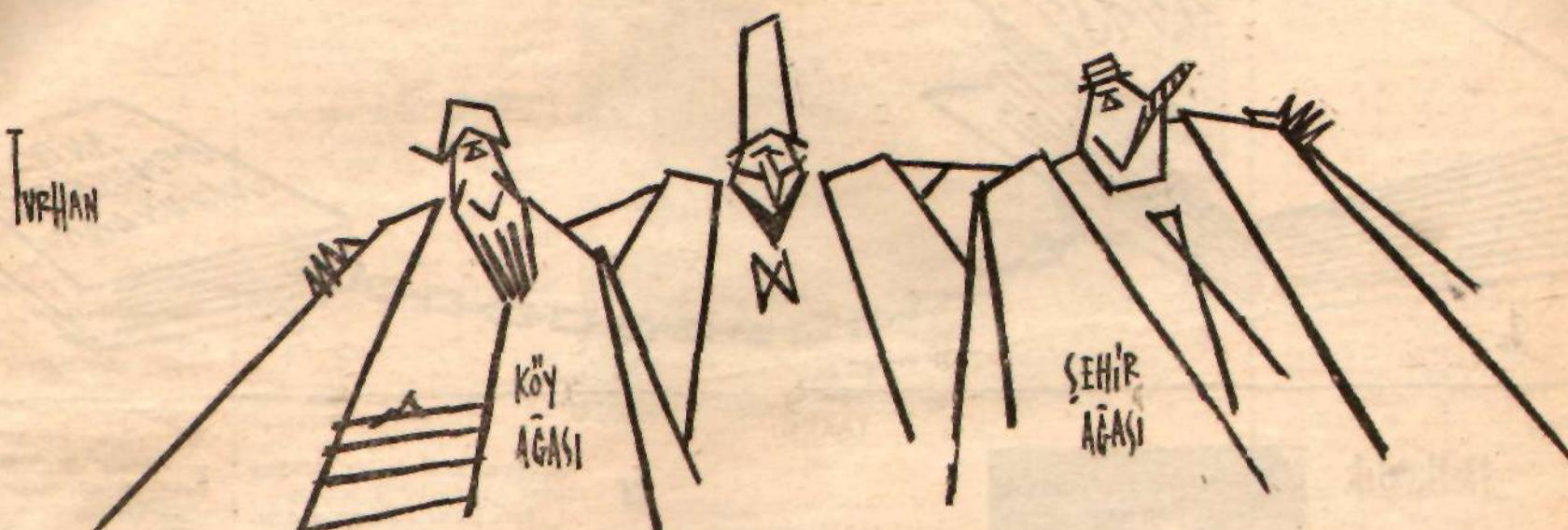
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüpoglu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmliyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

**İDAREHANE: BAKANLIKLER — ANKARA
ATATÜRK BULVARI 137/8
Telefon: 12 72 08 ★ İstanbul Bürosu: Mollaferari
sokağı 32 Cagaloğlu. Posta kutusu: 517 — İstanbul.
Tel: 229315 — 229316 ★ Diziliş basıldığı yer:
VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.S. —
İSTANBUL**

ABONE: Yıllığı (52 sayı) 50 TL, altı aylık (26 sayı) 25 TL, Üç aylık (13 sayı) 12,50 TL'dir. 1962 yılı için özel İndirimli abone târifesi: Yıllık 48 TL, altı aylık 24 TL, Üç aylık 12 TL'dir. Yurt dışı abonelerinde posta borcunu tutarında hüvâye yapılır.

İLAN: Boher sütunda santimetresi 25 TL dir. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel târifeye ve pazarlığa tâbîdir. Devamlı çakacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mevâhiyyet kabul olunmaz.

BAKİŞ

Kırbaç
hikâyesi

Sosyalist düşüncenin umulan-
dan çok daha büyük bir hızla
gök kazanması karşısında telaş
kapılanlar, şiddetini gittikçe arturan
bir kötüleme ve karalama kampanyası
içindedirler. Fikirlerin altından kalka-
meyanlar kişilere saldırınca, kişilerin
sağlamlığından yılanlar bükülmeye ger-
çekleri eğip bükmeğe uğraşmaktadır. Bu
çabaşının en dikkat çekici olanı, sosya-
lizmi kanlı kirbaçlı bir istibdat rejimi,
sosyalist düşünceyi savunanları da bi-
rer demokrasi düşmanı göstermek çaba-
şıdır. Bu bakımdan, sosyalist düşünce
çevresinde birleşmekte olanların demok-
rasi görüşünü bir defa daha ortaya
koymakta ve kimin demokrasi dostu,
kimin demokrasi düşmanı olduğunu be-
lirtmekte fayda var.

Sosyalizmde halkçılık

Eğer demokrasi, etimolojisine uygun en basit tammiyle bir -halk İdaresi- rejimiyle, halkın kendi temel ilkele-rinden biri sayan sosyalizmin, bu ger-cek anlamına uygun bir demokrasiyle alıp veremediği bir şey bulunmaması gereklidir. «Halk tarafından» yönetilen bir devlette yapılan işler de elbet -halk için- olacaktır. Oysa, gelip geçmiş büt-tün iktisadi sistemler arasında halka, kütleye ve sokaktaki adama en büyük değeri veren, tutumlarında hep bu endişeyi ön plâna alan tek sistem sosyalizmdir. Öbürleri, halka ve halkın refahına hep dolambaçlı yollardan gitmekte; mesela, bazı kişilerin zenginleşme isteklerinden ve kâr niyetlerinden eninde sonunda toplumun da faydalanaş-gını ispatla çalışmaktadır. Sosyalizm ise, böyle dolambaçlı yollara sapma-dan, iktisadi hayatın işleyişinde halkın doğrudan doğruya sahiplik bağlantıları kurmakta, her işi topluma göre ve top-lum için ayarlamaktadır. O halde, na-zari olarak, gerçek anlamında bir de-mokrasi ile sosyalizm aynı seyidir. Bu bir

halkın
kardeşliği

Halk idaresi demek, yönetilenle yöneten arasındaki ayrılığın mümkün olduğu kadar ortadan kaldırması demektir. Seçimle veya başka yollarla gerçekleşen bu katılımanın iktisadi güçce ne kadar bağlı bulunduğu, yalnız Marksistlerin değil, bu alandaki bütün bilimsel araştırmacıların üzerinde birleşikleri bir gerçek. Oysa sosyalizm, ezilimişleri kuvvetlendiren, iktisaden güçleşik kalan-

niz Marksist-
sütün bilim-
birleşikleri
ülkelerde

sadi gücün belli noktalarda toplanması önlenmedikçe ve bu güç devlet idaresine katılımları istenenler arasında dağınıkça, katılma yalnız bir dış görünüş olmaktan çok anla kazanacaktır. Demokrasi bu katılımın derecesine ve gerçek anlamına göre değerlendirilirse, iktisadi alanda bir kaç kişi veya bir zümre çıkışına değil, bütün katılanlar lehlerine atılmış her sosyalist adının demokrasisi de kuvvetlendireceği aşikârdır.

Halka
ingnmak

Sosyalizm, halka finansaların sistemidir. Halka inanmak ise, insana değer veren, insanı her seyden üstün sayan «insancı» felsefeden kuvvet alır. Bu bakımından, «sosyalizm insancıdır», demek hiç de yanlış olmaz. Devlet idaresinde yalnız toprak sahiplerinin, para-liların veya silahlıların söz sahibi olmaları nasıl sosyalizme yabançı bir fikir ise, yalnızca diplomatlara söz hakkı tanınmasında sosyalizmle bağıdaşmaz. Sosyalizm, insana insan olusundan丝毫不 değer veren bir sistem olarak, toprak, para ve silah demokrasisine olduğu kadar, diploma demokrasisine de karşıdır. Sosyalist düşünce aslında cumhuriyetçi geleneğin bir devamından ibaret. Bu gürkülü sağ-sol görüşmalarında, hala ilk zamanlardaki monarşist - cumhuriyetçi bölünmenin izlerine rastlamak mümkün. Sosyalistlerdeki insanı insancı, belki de, kimin gerçekten demokrasi düşmanı, kimin demokrasi dostu olduğunu anlamak için en güvenilir kıstaslardan biri olarak kullanılabilir. Genel oyu şu veya bu diplomayla kayıtlamak, «aydınılar demokrasisi» kurmak düşüncesi, özellikle 27 Mayıs'tan sonra çeşitli çevrelerde sık sık ileri sürülmüştür. Bu düşünciyi benimseyenler arasında, memleketin gözde politikacılara, ak saçlı profesörlerine ve kalburluştu yazarlarına rastlamak mümkün. Hatta, fikir, Üniversite etabları altında hazırlanmış Anayasatasarılarının kadar girmişin YÖN ve çevreindekileri demokrasi düşmanlığı ile suçlandıranlar, şimdiye kadar çıkışmış sayıların hiçbirinde genel oya karşı koyan, oy hakkının diplomayla sınırlanımmasını isteyen bir tek satır göstermez. Sosyalistler, halka ve insana saygı anlamına gelen demokrasi bakımından da herkesin de - erkek sinav

Halkı dişlerinde

Türkiye'de demokrasinin temel meşesi genel oyla, daha doğrusu halkın gerçek istekleriyle devlet idaresi ar-

sında bir bağlantı kurabilmektir. Oysa sahibi olan adam, açsa açığını, çiplaksa çiplaklığını, işsizse işsizliğini, kitapsızsa kitapsızlığını belirtmek, bunlarla gare bulanek kimseleri işbasına getirmek ister. Ama ne yazık ki, az gelişmiş memleketlerin ve bu arada Türkienenin toplumsal yapısı, oysa sahipleri karşısına çıkarılan tercilerin ve adamların bambaşka şekillere bürünmesine yol açıyor. Seçmen oyunu kullandığı zaman, ailelikla topluk, çiplaklılık giyiniklik, işsizlikle iş, kitapsızlıkla kitap tercihi yapıyor. Karşısındaki tercih, hepsi de az çok aynı çevreleri, aynı çıkarları, aynı tutumları temsil eden, fakat yakalarında altıoklu, terazili, başaklı, kitaplı rozetler taşıyan adamlar arasındadır. Hattâ, bazan, dâvaların bütünsüzlüğüne gerisine atılması ve aslında ciddî birer seçim tercihi olamayacak af gibi sunulmeselelerin sahneye itilmesi de mümkündür.

Partilerin belki çevreler eline düşmesi, belki çıkarların aracı olmasa başka memleketlerde de ortaya çıkan bir tehlike. Demokrasiye gerçekten inanan memleketler, özellikle seçim zamanlarında parti oligarşilerinin bazı çevrelerde magaş etmemesi için, kampanya masraflarını ve bunların kaynaklarını sıkı sıkıya denetleyen hükümler koymuslardır. Gegenierde Ankaraya gelen dünyaca tanınmış «siyasi partile» uzmanı Profesör Robert T. McKenzie'yi en çok şaşırtan nokta, bu tehlikeden asıl korkması gereken Türkiyenin seçim kanunlarında böyle hiç bir hükmün bulunmamasıdır. Her partili aday ve ren toprak sahibi büyük aileler bol para harcadıkça, mesela Trabzonlu adaylar seçim çevrelerine gitmeden İstanbul'a uğrayıp Trabzonlu tüccardan kampanya parası topladıkça, büyük şirket sahibi bir iki adam partiler arasında «seçim foto» oynayıp deste deste para yatırıkça Türk demokrasisinin halk tercihlerine yönelidğini söylemek mümkün müdür? Halkı partiler arasında fark görmemeğe sevkeden ve çok partilli rejimden soğutan budur. Durum bu safha ya geldikten sonra, genel oyun tek ve ya çok partili rejimlerdeki işleyişler arasında büyük bir fark göremek de kolay değil.

Manzara böyleyken, Türkiyede bugünkü uygulanışı «demokrasî» diye olduğ gibi savunmak, kusurları araştıran, gösteren ve gözüm yolları arayanları «demokrasi düşmanı» diye kötülük

mek ne dereceye kadar doğrudur? Öysa, Batılı düşüncenin tarzına ve fikir hayatıne sahip oldukları iddia eden bir çok kimse şimdi bunu yapmaktadır. YÖN, rejimin hastalarını biter birer gözönlüne serdikçe aneşk gerçek demokraside hizmet ettiğini inancındadır.

Yol
gramak

Türkiyenin bir gün kendini köklü ihtişaller arasında bulması istemmiyorsa, yörenler ile yönetenler arasında menfaat farklılaşmalarına yol açan iktisadi ve toplumsal aksaklılıklar mutlaka giderilmelidir. Atatürk devrimleri, halkçı ve devletçi yönleriyle bu yolda atılmış bazı adımları. Çok partili rejim içinde de, İnönü, Atatürk devrinde *kalma* büyük ihtişasını kullanıp bu devrimleri tabii sonuçlarına belki eriştiğebilirdi. Ama, zaten büyük tereddütle söylenen bu -belki de simdi hiç ümit kalmamıştır. Demokrasi şekilleri kurtarılısa bile, ona uzun ömrü verecek adımlar atlamayacaktır; çünkü, mevcut siyasi kadro bu adımların atılmasından en büyük zararı görecek olan kadrodur.

Kalıyor gerçek demokrasiyi kuracak tek yol olan sosyalist fikirlerin yayılması ve teşekküllanması. Nazarı olarak, halkın, kendi sistemini, yani halkçılığı dayanan sosyalizmi benimsememesi için hiç bir sebep yok. Ama öndeği engeller büyük. Marksizm, kurulu düzene hakim bulunanların bu düzeni değiştirecek hareketlerin gelişmesine göz göre göre müssade etmeyeceklerini ve cemberi kırabilmek için tek yolu ihtilalden geçtiğini söyler. Türkçede kurulu düzennin savunucuları, Marksist iddianının doğruluğunu veya yanlışlığını ispat etmek fırsatıyla karşı karşıyadırlar.

Tarihi akış fizerinde olduğunu bilen sosyalist düşüncenin bugün tek istediği şey, gelişmesine imkân verecek bir fikir hürriyetidir. Şimdi karşı epheden birbiri ardına jurnalı, tehditler, garnımlar geliyor, daha sert tedbirlerden, kayıttlamalarдан söz ediliyor. Öysa, sosyalizme karşı kutupta bulunan fikirlerin zor yoluyla susturulması şeklinde bir teklif şimdiye kadar sosyalist yayında ve bu arada YÖN'de itibar görmemiştir. Sosyalizmin gidi ve gide kendinde. Fikir hürriyeti sadece genel demokrasi açısından da sosyalizm in yüzü herkesinkinden sıkır. Bu da bəz.

Mümtaz Soysal

TAKINTI

Halkçılık ve Atatürk

Sır üstü yatıp bol kazanmaya alışmış istismarçı mutavassıtların, arsa ve apartman ağalarına, vatandaşlık kışvesi altında, toplumun zinde kuvvetlerine camur yağıtmaya başladıkları su sura larda, Atatürkün halkçılık görüşünü hatırlatmayı vazife bildik. Atatürk şöyle diyor:

Biz hayatını, istiklalini korumak için çalışan erbabı sayız, zavallı bir halkız. Mahiyyetinizi bittelim. Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız! Binaenaleyh her birimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmamak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını saydan muarra geçirmek istiyen insanları bizim hepsi içtimayımız içerisinde yer yoktur, hakkı yoksun! O halde ifade ediniz efendiler! Halkçılık, nizamı içtimaisini söyle, hukukunu istinat ettimek istiyen bir meslekî içtimaddir. Efendiler! Biz bu hakkumuzu mahfuz bulundurmak, istiklalimizi emin bulundurabilmek için heyeti umur miyemizce, heyeti milliyetimizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve biz yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti milliye ce milcideleyi caiz gösteren bir mesleği takip eden insanlarız.

ATATÜRK
(Aralık 1921 — Ankara)

Müşterek Pazar

Yunanistanı aralarına alan Avrupa dostlar bize Müşterek Pazar kapılarını açmak için hazırlıklarla, biz ille de içeri girmek kabasıyla kapıları zorluyoruz.

Müşterek Pazar Konseyi, 23 Temmuzda bizim ortaklı talebimizi ancak nazari itibare almayı kabullenmiş. Konsey, böylece hem müzakerelere başlamayı reddetmiş oluyor. A.P. ajansına göre, müzakerelerin hemen başlamaması, Türk Heyetinde hayal kırıklığı yaratmış.

Feyzioğlu'nun Brüksel seyahatinin sonuçları bundan ibaret. Fakat biz, ille de Müşterek Pazar'a katılmamızdan vazgeçmemiz değiliz. Buna sebep, menteşetin kaderini elinde tutan zümrelerin, Türkiye'nin kalkınmasını kendi başlarına gerçekleştirmekten ümidi kesmeleri. Bu işi, Avrupa dostları bırakmak istiyorlar. Yani Müşterek Pazar, acılarını kabullenlen idarecilerimizin bir cins istifası demek.

Turgut Feyzioğlu
Pazardan haber?

Cihad Babanın cevabı

Cihad Baban ile geçen sayımda, aslında arzu etmediğimiz bir tartışmaya başlamıştık. Baban, Yeni Gün'de yazısında yuvasak bir cevap verdi. Tartışmayı bu noktada bitirmek ve öfkeli konusunu gösternmek isterdim, Cihad Babanın cevabını yazmıyorum:

«Şu suları, Yön dergisinde bir yazıtınız cevap olsun diye yazılan makale dolayısıyla kaleme aldık, biz demiz idik ki, Türkiye'de komünist partisinin kurulması kanun ile yasak olduğu için, soryalı partiler, zorluk çekerler, aralarına bu sebepten sizocak komünistlerin, işlerini güleştiren faaliyeti ile karşılaşabilirler. Bu sebepten dolayı ulyanık olmaları lâzmdir, zira böyle bir an gelebilir ki, mahkeme sosyalist komünistler ayıramaz olur. Bu uyarmanın, meminuniyet yaratacağını tahmin ettiğimizde hâta ettigimiz, Yön'ün negatiyityle anlaşılmaktadır. Pek âdâl nasıl isterlerse böyle hareket etmeye serbestler, bunlara yalnız temin edelim ki, yarın da ikazdan önce hâle bir duyguya yoktur.

Yazınızı içinde bize tevhîc edilen ismâılara gelince, Onu yazan kalemin, kendisini polemik havasına fazla kaptırmış olması ile izah edeceğiz ve o satıhta karşılıkta yarın gizel bir şey olmadığını idde ile yetineceğiz. Korkarız ki gösterdikleri seri tepki, bizim kendi haklarında beslediğimiz iyi niyetleri alt üst etmesini! Kendilerini fikirlere değil de hiddetlerine kaptırmış olanların, daima pişman olduğunu gördüğümüz için, kendilerini kendi vicdanlarına terk edeceğiz.»

Er öğretmenler

Sayı 1009'a erişen er öğretmenler dertli. Buların çoğu, köylerdeki okullarının kapısına bir kilit vurup, askere gelmiş kimseler. Şimdi köylerdeki çocukların okulsuz bırakıp, Ördu Okuma-Yazma Okullarında yetişkenlere okuma yazma öğretiyorlar. Köy çocukların okuma gayesi güvenen Yedeksubay öğretmenlerin yerini, şimdî erlerin eğitimine yönelik er öğretmenler, binlerce köylü çocuğunu öğretmensiz bıraktılar için üzgündür.

Er öğretmenlerin özel dertleri de var: Öğretmenlerin çoğu evli, goluk çocuk sahibi. Ailelerini bakmak zorundalar. Fakat artık öğretmen maaşlarını almıyorlar. Er olarak sayıda 16 lira ile geçinmek zorundalar.

Aileleri perşen. Er elbiseleri giymeyi ve er muamelesi görmeyi sevinçle karsıtan er öğretmenler, ailelerinin perşen hali yüzünden üzgün. Bu yüzden er öğretmenler, Y.T.P. milletvekili Mehmet Ali Demir'in Okuma yazma merkezlerinde öğretmenlik yaparlar, maaşlarının 2/3'ünü alır. Tarzındaki tekilinin bir an önce kanunlaşmasını bekliyorlar.

Er öğretmenlerin sıkışık durumlarına mutlaka bir çare bulunmak lâzım. Bunun en iyi yolu, öğretmenler arastındaki dayanışmayı geliştirmek. Mesela Aydında toplanan öğretmenler, er arkadaşları için bir yardım kampanyası açabilirler. Eşasen er öğretmenler dertlerini, Federasyona duyurmuş bulunuyorlar. Şimdi söz Federasyonun.

Hademesiz

Eskişehir ili dahilindeki, bütün ilk ve orta öğretim okullarındaki hademelere yol verilmiş bulunuyor. Buna sebep, özel idare bütçesinin eksik harcanması. Böylede tahsisat olmaması yüzünden 150 hademe, işine son verilmiştir.

Simdi 150 hademe ailesi ailekla baş başa kalırken, hademlik görevi de okul müdürlerinin üstüne kalmıştır. Fakat bütün bunlar, Hükümet Programının, «Öğretmenlik mesleğini ezip hale getireceğiz» demesine engel değildir.

Bir müdürün derebeyliği

İşçiler, Bölge Ziraat Mütçadele Levazım Ambarları Müdürü Rafet Gürbüzden şikayetçi. İşçilerin an-

latıklarına göre, Ambar Müdürü gerçek bir derebeylik kurmuştur.

Rıza Solmaz, Süleyman Acar, Hidayet Akça, Mehmet Ucar ve Hâlit Seven gibi işçilerin şikayetisi şu: «Bir gün akşam işimizden çok karken içinde sopa dolan Müdür Rafet Gürbüz, (ambar işçileri burada kalsın, servis gitsem) dedi. Meçburan kaldık. Müdür iki saat beklettikten sonra bizleri sıraya dizdi. Daha evvel Süleyman Acar'ı dövdüğü için durundan endişeliydi. İri yarı müdürün sendelesinden ve gözlerinin kanlı olusundan her zamanki gibi sarho burunduğu anlaşılıyordu. Müdür, yemekhanenin sobasını kimin yaktıını sordu. Süleyman Acar ile Ya-

şar Çetiner yaktı, cevabı verildi. Bunun üzerine Acar'ı tokatladı, sonra kulağından tutarak, Rıza Solmaz'a sordu: (Söyledi ulan bu adam pezeven mi?) dedi. Solmaz sopa tehdidi altında, bu sözü or nayladı. Müdür Beyfendi söyle devam etti: (Bu adam godostur, ailesi de böyledir değil mi?) bur yurdur. Çaresiz evet dedi. Müdür Bey tasdiklerini tamamladı: (45 günde tay. Çorumluya bu mülkesesde ekme yok. İnönüye değil. Alla shikayet etseniz elimden kurtulmazsınız) Müdür Beyin daha bir sürü marifi var.

Ankarada neler olabiliyor, şasnamak ekde değil!

Bu ekibi tanıyalım

Adalet Partisi içinde bir ekip var ki sindi partinin yönetimini bilfiil ele aldı. Bu ekip mensuplarının sadece Adalet Partisi saflarında toplandığını sanmak da hâlâdır. Onlar, bugün için Adalet Partisi içinde kümenlenmiş ve bu partinin yönetimini ellerine geçirmiştirler ama, diğer partiler içinde ve dışarıda serbest hayatı, idare kademelerinde de bulunanları sayışı yahana atılmayacak kadar çoktur. Son derece sistemli bir şekilde, kademe kademe hemen her yerde köprü başlarını tutmaya çalışan, çok kere de başarılı olan bu ekibin mensuplarının üzerine zaman zaman YÖN objektifini tutmaktadır fayda görmekteyiz. İşte bunun içindir ki, daha önce bu sırta lâzımda ikisi Cumhuriyet Senatosundan, biri de dışardan üç kişisinin portresini çizmeye çalıştık. Şimdi bunlara bir tane daha ekliyelim. Gene Cumhuriyet Senatosu Üyesi, AP nin söz sahibi kişilerinden biri

Bu zâti muhterem bir ara Kayseri Millî Eğitim Müdürlüğüne yapmıştır. Tabii, Tevfik Ileri'nin himmet ve gayreti ile bu makama getirilen şimdiki Senatörümüzün o zamanki gayretlerini söyle özetlemek mümkündür: Kirk değil, kırkbin tanıkı gayretler. Camilerde vaaz vermeye pek meraklı olan bu ateleş Millî Eğitim Müdürinin din adına söyledikleri sunlardır: «Democrat Partinin nimetlerini inkâr edenler münkirdir, ahlâksızdır. Dinimize ilham eden CHP ye oy vermeyin. Komünist yuvalarını köy enstitülerini kapatmakla Tevfik Ileri tarihe geçecektir.»

1954 — 55 yıllarında Dicle Öğretmen Okulu Müdürlüğüne yapan bu sayın Seratörümüzün oradaki bellî başlı marifetlerinden biri okulda açtığı mescid olmuştur. Okulun resmi arası ile köyleri dolayan ve sta yapan öğrencileri kontrol edecekini gereklisinin ardına signan, bu sâbık müdürün köy kahvelerinde ve camilerinde yâymâja çalıştığı fikirlerin ne olduğunu başı basına bir tekrâr konusudur.

Dicle Öğretmen Okulu öğrencilerine battaniye alınmak için gönderilen para ile mescide hali alıran, mescit kapısına kendi adına doksan dokozuk bir tesbih astıran, öğrencilerin педагогik formasyonları değil de dini inançları ile yakından, ama pek yakundan ilgilenen, oruç tutmayan öğrencilerin adalarını İlân ve Tutanları tutmayanlar aleyhine kuşkurtan, sınıflarının en başarılı öğrencilerini dahi, oruç tutmuyorlar veya namaz kılımı yollar diye dîn dersinde sınıfta bırakan ve bırakır, Ergani ve Diyarbakır camilerindeki vaazlarıyla DP İktidârına lycée yaranan minarelerden okuduğu ezanlarla vatanدا kendini dîn bütîn bir Müslüman diye saltmaya kalkan, öğrencilerini, alevi — sünnet diye saflara ayıran, alevi olanları devam surette tehdit eden, bazılarının okuldan kovulmasına yol açan, öğrenci derneğine seçilen olursa, onların seçimlerini iptal ettiren bu dîn bütîn müdür, gayretlerinin mükafatı olarak Kayseri Millî Eğitim Müdürlüğüne terfi ettilmiş, 27 Mayıs'ın sillesini yiyince de AP nin Senatörü olarak TBMM ne gelmiştir. Nasıl, beşendiniz mi? Tanrı bize bu zatın Millî Eğitim Bakanlığını da göstermediği için ne kadar şükretsek azdır.

Aksøy, Çelikbaşın peşinde...

Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş'ın teklifiyle Bakanlar Kurulu'nda alınan Sümerbank Genel Müdürü Salâhattin Akyol hakkında azıl kararı, bir iptal davasının konusu olarak Danıştaya gelmiştir. Eski Genel Müdürün avukatlığını Muammer Aksoy yapıyor. Hâlen Siyaset Bilgiler Fakültesinde doçent olan eski Anayasa Komisyonu sözcüsü Aksoy, Danıştaya Baskanlığında sunduğu davada dilekçesinde, Selâhattin Akyol hakkında müzakirelerin bir sonucu olarak Danıştaya gönül, ne de doğrudan doğruya veya dekolasyonla sağlanacak menfaatler sayesinde iltiması iş yapanımayan Sümerbank'ın aleyhine olarak nazi pek kuvvetli özel teşebbüs sahiplerinin menfaatine uygun kararlar alınmasını sağlayamayan sermaye sahibi pîrisinin de girdiğini belirtiyor. Yine dilekçeden anlaşıldığına göre, Fethi Çelikbaş, şimdîye kadar açıklanan türler mûdahaleler dışında, meselâ Sümerbank'ın Yenişehir Atatürk Bulvarında satılık mağazası açmasına da müdahale etmiş, tîcârîn aleyhine ırzıltısını düşündüğü bu teşebbüsü onlemiştir. Ayrıca, Bakan Çelikbaş, Sümerbank'la hiçbir münasebet yokken Mr. Baryelle adındaki bir Amerikalı yapılmış masrafı dolayısıyla Sümerbank'ın 25.000 lira ödemesini emretmiş, Salâhattin Akyol'un bu emri yerine getirmemesi de kendisini çileden çıkarmıştır.

Muammer Aksoy, eski Genel Müdür hakkında alınmış olan kararın esas, sebep, saik ve şekil bakımlarından iptali istemektedir. Danıştay, bu konuya ilgili olarak, Bakan emirlerine boyon eymeyen Teftîk Kurulu Başkanı Naci Gürol hakkında alınmış başka bir görevde tayin kararı tonusunda da stehiri icra yoluyla gitmiştir.

Muammer Aksoy
Öfkel hukukçu

Parti Meclisi

C.H.P. Meclisi Cuma günü toplanacak. Toplantının en önemli meselelerinden birini, Parti Meclisindeki İdare Kurulu boşlukların doldurulması teşkil edecektir. Kendini Üniversiteye ve gazeteciliğe veren Turan Güneş'in de istifasıyla, Merkez İdare Kurulundaki mînhalîât dörde çıkıştı. En kuvvetli adaylar, Emin Paksit, Cihat Baban ve Orhan Eyyüpoglu. Muhalefet yıldarlarında C.H.P. den ayrılarak kaybettikleri prestijini tekrar kazanmak istediler. Kendini Üniversiteye ve gazeteciliğe veren Turan Güneş'in de istifasıyla, Merkez İdare Kurulundaki mînhalîât dörde çıkıştı. En kuvvetli adaylar, Emin Paksit, Cihat Baban ve Orhan Eyyüpoglu. Muhalefet yıldarlarında C.H.P. den ayrılarak kaybettikleri prestijini tekrar kazanmak istediler.

İsteğe kabalarında baş ve özel müfettiş olarak gördüğü değerli hizmetlerine karşılık İsviçreye Kültür Atâsesi tayin edilen Ziya Karamuk, Atatürk Devrimlerini korumayı da hedefleri arasında alan 27 Mayıs ihtilâlinde bir süre sonra Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğe getirilmiştir.

İkinci namzet daha da mafifeli bir eğitime. 1950 de Tevfik İleri Eğitim Bakanlığı olunca, irkçular turancular ona yaman bir müsteşar tâsiye ettiler. Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okulunda Atatürk düşmanı Türk Nihâl Atsız'ın kardeşi Necdet Sancar'ın râhatla faaliyet göstermesini sağlayan, onu himaye eden bir müdür vardı. İllerde tâsiye olunan, vefâ denenmiş bir adamı. Adı da Reşat Tardu. Tevfik İleri'nin bütün ieraatına iştirak eden, coğu hallerde de ona yol gösteren Reşat Tardu, Müsteşârlığa gelince, ilk iş olarak kocaman bir albüm hazırladı. Bu albümde, Türkiye'de ne kadar yarı kalın, veya tamire muhtaç okul varsa, hepsinin fotoğrafları teshir ediliyordu. Tardu, daima masasının üzerinde bulundurduğu albümünü, iş takibi için odasına gelen D.P. milletvekillerine gösteriyordu ve şöyle konuşuyordu:

— İşte İsmet Paşa'nın göklere gikanan eğitim seferberliği. Binlerce yarım kalmış, yıkık okul. Biz şimdi o seferberliğin pisligini temizlemeye çalışıyoruz.

Kültür Enstitülerinin kapatılmasında Tevfik İleri'ye en büyük yardım yapan, onun sadık müstesarı Reşat Tardu. Halkevleri kapatılırken bu eğitim kurumları ona buna peşkeş çekiliyor, yüzbinlerce kitap yakılırken veya bodrumlarda çürükmege terkedilirken Eğitim Bakanlığının başında Tevfik İleri. Reşat Tardu dulosu içralı marifet etmektedir. Malîm kişi Fethi Tevetoglu'nun yazdığı Türk Kültürü Eserleri serisinden Bakanlıkta satılmış, bütün okullara dağıtıldığı, yeminli Atatürk düşmanlarının, padışahgârların, kafataslarının Talim Terbiye Dairesine, Millî Kütüphaneye, Öğretmen Okullarının başına, Teftîk Kuruluna, dâş memleketlerde Türk kültürünü temsil görevine getirildiği devredir.

Eğitimimizde kör körne Amerikanlaşmanın da baş mimarı Tevfik İleri'nin müsteşarı Reşat Tardu'dur. Sözde milliyetçiler, nedense millî mîesseselerimizin Amerikanlaşmasına gayret etmekte, zevklerimizde, yayagış tâzimizde, değer hükümlerimizde, her seyimizde yetişen Türk neslinin millilikten uzaklaşmasına göz yummaktadırlar. Reşat Tardu'nun müsteşârlığının ilk iki ayında 5 Amerikalı müşavir derhal Bakanlıkta hizmete girmiştir. Reşat Tardu'a akıl hocâlığı yapımıya başlamıştır. Amerika'da normal gelişimlerini tamamlamış, dünyânan teknik gidişî karargâh olarak Sevket Raşit Hatipoğlu, saçı ve ırkçıları getirmeyi biceren geyreleri daha göründen harekete geçirdi. Hilmî İncesulu'nun bitiremediğini olsa ikmal ettmek gerekiyordu. Yeni İstanbul gazetesi bu çevîlerin yuvalandığı karargâh olarak Sevket Raşit Hatipoğlu, saçı ve millîyetçi (Yeni İstanbul'dakilerin cinsinden) olarak baş safa takdim etti. Bir taraftan da Ankaradaki kulislerini harekete geçirildiler. Hatipoğlu, saçı bir müsteşâr lâzımdı. Elde iki namzet vardı. Tevfik İleri'ye bütün sadakatlarıyla hizmet etmiş iki kişi. Birisi, Tevfik İleri'nin Samsundan ideal arkadasi Hitler hayranı Ziya Karamuk idi. Karamuk'un Almanyada tahsilde iken S. Raşit Hatipoğlu ile arkadaşlığı olduunu da söyleyenler vardı. 1950 den sonra, Tevfik İleri'nin Millî Eğitimde giriştiği temizlik te CHP'dir. İtham ile devrimci öğretmenleri yıldırmaya, bakanlık emrine alıma, Köy Enstitülerinin komünist yuvası olduğunu ispat

ederek, işe alıma, hizmete girmiştir. Reşat Tardu'a akıl hocâlığı yapımıya başlamıştır. Amerika'da normal gelişimlerini tamamlamış, dünyânan teknik gidişî karargâh olarak Sevket Raşit Hatipoğlu, saçı ve ırkçıları getirmeyi biceren geyreleri daha göründen harekete geçirdi. Hilmî İncesulu'nun bitiremediğini olsa ikmal ettmek gerekiyordu. Yeni İstanbul gazetesi bu çevîlerin yuvalandığı karargâh olarak Sevket Raşit Hatipoğlu, saçı ve millîyetçi (Yeni İstanbul'dakilerin cinsinden) olarak baş safa takdim etti. Bir taraftan da Ankaradaki kulislerini harekete geçirildiler. Hatipoğlu, saçı bir müsteşâr lâzımdı. Elde iki namzet vardı. Tevfik İleri'ye bütün sadakatlarıyla hizmet etmiş iki kişi. Birisi, Tevfik İleri'nin Samsundan ideal arkadasi Hitler hayranı Ziya Karamuk idi. Karamuk'un Almanyada tahsilde iken S. Raşit Hatipoğlu ile arkadaşlığı olduunu da söyleyenler vardı. 1950 den sonra, Tevfik İleri'nin Millî Eğitimde giriştiği temizlik te CHP'dir. İtham ile devrimci öğretmenleri yıldırmaya, bakanlık emrine alıma, Köy Enstitülerinin komünist yuvası olduğunu ispat

Ne var ki, Sevket Raşit Hatipoğlu, «Yeni İstanbul» gazetesine bir tekzip göndererek, kendisinin saçı, ırkçı olmadığını; millîyetçiliği de «Yeni İstanbul» lular gibi anlamadığını söylüyor.

Tevfik İleri'nin cellâtlarına iş verilmeyeceğini ümit ediyor.

AĞA KORKUSU

Sayırlarevinde bir çocuk ölmüştü. Sol kulağından kan fışkırıyordu. Kafatası çatlamıştı. Beyni kanlıyordu. Çocuk ölüydi.

Annesi ile nenesi damdan düştü diyorlardı. Oynuyordu çocuk. Her zaman oynardı böyle. Düşüvermişti. Nenesine göre suçu annesi idi. Baksayıdı çocuğa. Düşmesini önleseydi. Eh: Saverlik napsındı? Ko- vuşturmasızlık kararını verdi. Aradan günler geçti. Adayız bir haber mektubu geldi. Ölüm olayı başka çeşit anlatıyordu.

Bir traktör sürücüsü tarladan dönerken camurluklara bir kişi bindirmiştir. Köyüne gelinirken dönenmeçten iki atı çekmişti... Atı ile traktör şoförü yarışa başlamıştı. Çocuk ziplamış, farlamış, kafaüstü düşmüştü. Olay gözlenmek istenyordu.

Sonra ikincisi bir soruşturma başladı. Gerçekten olay haber edildiği gibi idi. Çocugun babası gene gözlemek istiyordu. Titreye titreye doğruya söylemek zorunda kaldı.

Ölen çocuğun anne-babası urgattı. Toprak işçisiydi. Emekçiydi. Ölüm eken olan şoförün kayınbabası Çete sanı ile anlıyordu. Ağayı. Köyün en çok toprağı Çete'nindir. Zengindir. Ölenin ailesini galıştıran idi. Köyde baskı gücü, üstünük değeri vardı. Korku salımıştı köye. BUNDAN İKİ YIL ÖNCESİ ÇETE'NİN İLE DÜŞÜMÜŞTÜ. Kuyuya düşmüştü. Resmi mercilere haber vermeden gömmüşlerdi. Neden sonra gene bir haber olmuştu da kabir açılmış, ölü muayenesine ve soruşturmayı geçilmiştir. DEMOKRASI'nın sözüne ait bir fakirin iradesi bu yüzden baskı altındadır.

Zihni Betil ile yeni Bayındırık Bakan İlyas Seçkin de, Parti Meclisi için kuvvetli adaylar arasında. Bu arada Nihat Erim'in adaylığının da ortaya atılması bekleniyor. Turgut Göle, Vedat Dicleli ve Ferit Melen bu adaylığı des teklivecekler arasında.

Seçimlerin yanı sıra, C.H.P. nin durumu da uzun uzun tartışıracak. Teşkilata yakın Parti Meclisi üyeleri, Hükümetin tutumunu C.H.P. yi zayıflatıldından olsa uzun yakınacaklar. İndiye yönelik çok yakın olduğu sanılan Feyzioğlu'na gidecek. Feyzioğlu ise böyle bir yakınılığı şiddetle reddediyor.

Eregli çelik

Eregli — Çelik yazımız Türk mühendislerini harekete getirdi. Türkiye mühendislik Haberleri, ilgilileri kamu oyunu aydınlatmaya çağırıyor:

«27 Mayıs'ta sonra Amerikan Hükümetinin, Eregli'de testisini düşünen İkinci Demir Çelik Sanayiine yarımı yapacağı haberî memlekette ferahlatıcı bir hava yaratmıştır. Zira Devlet bütçesini İslâh Gayesiyle, doğrudan doğruya İslâhîsâle matuf olmayan bayındırılık ve imar yatırımlarının durdurulması keyfiyeti memlekette inşaat faaliyetini bir duraklama devresine sokmakta, geçimini bu yoldan temin eden işçinin ve gelirinin bir kısmını bu yoldan sağlayan köylünün yakın gelecekte müşkî durumda kalma ihtimalerini verdiği endiseler kendini göstermeye başlamıştır.

Aza burada ve böyle oldu
Korku dilleri kilitledi

Bu olayda Çete ölen çocuğun ailesine baskı yapmadı. Adaleti savur. Bir oğulculuklarını elmasına kargası, sevmelerine karışın -damdan düştü- derler.

Köy çapında küçük, somut bir örnek bul. Köyler çapında düşünün bunu. Kasabalarla, büyük kentlere doğru çokin. Benzer düzensizlik sırtıacak, göze batacaktır. Eylemsel olarak eşitlik sağlanmadıkça irâdeye dengesiziktir. Adam vardır. Zengindir. Toprak sahibidir. Ağadır. Adam vardır. Fakirdir. Toprak İşçisidir. İrgatır. Her iki adam da köydedir. Biri öbürünün iradesine ehemmidir. Nasıl? Doğrudan doğuya mı? Hayır. Araların mülkiyet ayrıliği övgülüklerini, bağımsızlıklarını da etkiliyor işte. Acaba rizik kapiları kapanır mı? Acaba ağa ne der? Sakın kızmasın? Rize iş vermez mi sonra? Çalışır mı tarlasında bizi? Sonra n'oluruz ać kâhrsak? İssiz kâhrsak... İşte fakirin iradesi bu yüzden baskı altındadır.

M. Vâsif ERSOY
(Tire C. Savevi)

Meslek topluluğumuzu tâmin etmek maksadıyla İlgililerin bu hususları aydınlatarak effâri umumiyede hasıl olmaya başlayan kötü intibâ bertaraf edeceklerini ümit ederiz.

Tevfik İleri'nin cellâtları

Sevket Raşit Hatipoğlu'nun Millî Eğitim Bakanlığına tayini, her yeni bakanın karınca kararname yararlanıp eğitim idaresinin köprü başlarına Atatürk devrimlerine muariz, saçı ve ırkçıları getirmeyi biceren geyreleri daha göründen harekete geçirdi. Hilmî İncesulu'nun bitiremediğini olsa ikmal etmek gerekiyordu. Yeni İstanbul gazetesi bu çevîlerin yuvalandığı karargâh olarak Sevket Raşit Hatipoğlu, saçı ve millîyetçi (Yeni İstanbul'dakilerin cinsinden) olarak baş safa takdim etti. Bir taraftan da Ankaradaki kulislerini harekete geçirildiler. Hatipoğlu, saçı bir müsteşâr lâzımdı. Elde iki namzet vardı. Tevfik İleri'ye bütün sadakatlarıyla hizmet etmiş iki kişi. Birisi, Tevfik İleri'nin Samsundan ideal arkadasi Hitler hayranı Ziya Karamuk idi. Karamuk'un Almanyada tahsilde iken S. Raşit Hatipoğlu ile arkadaşlığı olduunu da söyleyenler vardı. 1950 den sonra, Tevfik İleri'nin Millî Eğitimde giriştiği temizlik te CHP'dir. İtham ile devrimci öğretmenleri yıldırmaya, bakanlık emrine alıma, Köy Enstitülerinin komünist yuvası olduğunu ispat

Ne var ki, Sevket Raşit Hatipoğlu, «Yeni İstanbul» gazetesine bir tekzip göndererek, kendisinin saçı, ırkçı olmadığını; millîyetçiliği de «Yeni İstanbul» lular gibi anlamadığını söylüyor.

Tevfik İleri'nin cellâtlarına iş verilmeyeceğini ümit ediyor.

HÜKÜMET VE 14'LER

Hükümet, mevcut kanunlar çerçevesinde sert davranış makarını aldı. Rejim, bir çıkmaza doğru sürüklene istidatı gösteriyor...

Kabibay sahnede

Alet yapılmış Kabibay, Düşleri Bakanına söyle diyordu: «Siyaset beyanat vermiyoruz. Fakat bu hükümeti beğenmediğimizde ortadadır. Bu hükümet, bugünkü Türkmenin meselelerini çözmez. Bunu biz yapacağız. İktidara tallibiz ve iktidara geleceğiz. Paket iktidarı metoddur değil. Normal yoldan iktidara geleceğiz.»

Kabibay, İstanbul ve Ankarada buna benzer sözleri yakınlarına sık sık söyledi. Gazelecilere siyasi oyanat vermekten kaçındı. Doğrusu bunda billyik başarı sağladı.

Kabibayın gelişti memleketekti durumu yakından görmek ve dostlarıyla ikişerlerde bulunmak arzusu ile ilgidi. Bu ziyaretten edindilen bilgiler, Brüksel toplantılarında değerlendirilecek, son hizmetler yapılmak ve yarın dönüş zamanı tespit edilecektir. 14'lerin daha büyük bir vuzuyla ortaya çıkması için, Brüksel toplantısunun sonunu beklemek läzimdir.

14'ler, yurt dışındaki zamanları boş geçirmemişler, iktidara hazırlamışlardır. İsrail ile İsviçre, Norveç, Hollanda gibi Batı sosyalist memleketlerinde durumu incelemiş, bu memleketlerin meşlekerini nasıl çözümlerini araştırmışlardır. Bu memleketlerdeki sosyalist partilerin çalışma şekilleri üzerinde durmuşlar, tüzük ve programlarınıercüne etmişlerdir.

14'ler Batı ilim adamlarıyla yakın temaslar kurmuşlardır. Bunlardan en ilgi çekici, az gelişmiş İlkelereki Toprak Reformularının tek otoritesi haline gelen Fransız Ziraatçı René Dumont ile Kabibay arasındaki dostluktur. İlerli fikirler René Dumont, Kübo'daki köklü toprak reformunun mimarlarından biridir. Dumont aynı Cezayire toprak reformu yapmak için girdi.

Batı basını da 14'lerin yakın ilgi göstermiştir: Cldli Fransız gazetesi Le Monde 14'lerden sık sık ilgiyle söz etmektedir. Kanada basını ise hemen hemen tamamen 14'lerin safindadır.

14'lerin görüşleri

14'lerin görümlerindeki nüfus hemiyeti muhafaza etmektedirler. Bunda, hiç bir grubu ürkütmek ve berkesin nabızına göre şerbet vermek arzusunu payı bul-

**Başbakan İnönü Meclis kürsüsünde
Sertlik yolum tuttu**

yaktır. 14'lerin bazı taraftarları arasında hayal kırıklığı varsaan bu tutumun bazı tehlikeleri de yok değildir. Tavizkâr davranışlar ve herkesi memnun etme arzusu, sistemiz ve gelişig Görüşe yol açabilir. Halbuki Türkiye bugün herşeyden çok, sistemli, kararlı ve açık - davranışlara muhtaçtır.

14'lerin görüşleri nelerdir? 14'lerin hareket noktasını, 27 Mayıs İhtilalinin hedefine ulaşmadığı fikri çok etmektedir. Onlara göre İhtilâl, siyasi hedefini bile gerçekleştirememiştir. Siyasi hedeflerin en önemlilerinden birisi, vatan - daşalar arasındaki suni D.P. - C.H.P. bölümmesini önlemekti. Be - dahi sağlanamamıştır. İhtilâlin, sosyal ve iktisadi hedeflerine ise el atmak söyle dursun, bu hedeflerden gitikçe uzaklaşmaktadır. Halbuki demokrasının sağlam temellere oturtulması ve Türkmenin ileriye yolu - na koşulması, ancak kökü sosyal ve iktisadi reformlarla gerçekleştirilebilecek - tir.

Halk ileridir, fakat halkın iradeini serbestçe izhar etmesine imkân ve rıtmemektedir. Partiler kasaba eyrafının elindedir, bunlar Türk politika hayatının son derece muhafazakâr bir hürriyet vermektedir. Mevcut partiler bü yünden Stalikocudur. Atatürk ilkelere donmugur. Bugün artık devrimcilikten konuşulamaz.

14'ler Atatürk ilkelere harareti taraftarlarındır. Fikirleri, Atatürkü milliyetçilik, halkçılık, devletçilik ve devrimcilik ilkelere oturında gelişmektedir. Bu ilkelere yeni bir dinamizm kazandırmak ve onları yeniden değerlendirmek karanıdadır. Bu ilkelere, ırkçılık ve tu - rancılığa, fasizme ve diger asırı estetiklere kapıları kesin şekilde kapıyacagına ve sosyalist metodların bu çerçevede içinde kuvvet kazanmasına inanıyorlar.

14'ler aralarında bir bölünmeye kabul etmiyorlar. 14'ler bir bütünü olarak düşünülmeliydi. Bununla beraber, 14'lerin fikirlerini nasıl gerçekleştirecekleri hususunda kesin bir görüş ortaya koymamışlardır. Parti kurma ihtiyatı, bir çok ilimden sadece bir tanesidir.

14'ler 22 Şubatçileri tam bir anlaşmaya varmışlardır. İki grubun birleştiği bile rahatça söylenebilir. Fakat tabii senatörlerle 14'ler arasında tam bir birleşme yoktur. Tabii senatörlerin ancas bir kısmı, kendilerini 14'lerin yakın hissetmektedir. Diğerleriyle eski kırgınlıklar devam etmektedir. Bununla beraber, Kabibayın Ankara ziyareti, hiç deşile bir kusur buzları çözmüştür. Kabibay ve Baykalın Gürseli ziyareti ve Muzaffer Yurdakulun

evinde, Ahmet Yıldız, Sami Küçük, Suphi Güresoytrak, Selahattin Özgür, Kamil Karaveloğlu ve Vehbi Ersoy ile yapılan toplantılar hayatı yarıştırmıştı. Kadri Kaplan ve Suphi Karahan ise 14'lerin yakın arkadaşıdır. Bu temaslar ve tazelesen dostluklar, 14'lerin durumunu kuvvetlendirmektedir. Bunda, liderliği asla kabul etmemekle beraber 14'lerin en önemli teması hâline gelen Kabibayın, topayıcı ve birleştirici davranışlarının payı büyük - tür.

Ankaradaki telâş!

Kabibayın gelişti ve o sırada 21 Ekim protokolinin açıklanması, 22 Şubatçilerin Birinci Ordu Komutanı Cemal Turanlı davâ etmeye katar vermemesi. Ankara'da heyecan yarattı. Cumartesi günü Ankara'ya ilerleyen gruplar hâlinde, silahlı inzibat askerleri dolaymaya başladı. Ankara'lıları endişelendiren bu tedbirler, 28. Tüm Komutanı Albay Nuri Hazerin, eski arkadaşı Kabibaya, siyasetin tamamen dışında bir nezaket zi - yareti yaptığı sıraya rastladı.

Aynı gün, Genel Kurmay Başkanı Sunay, İnönü'yu ziyaret etti ve huzursuzluktan şikayet etti. Parlamentodaki boş geçişler ve kavgalar da huzursuzluğu artırıyordu. İşte bu sırada sert tedbirler alınacağı sözcüğü ortaya çıktı. Yeni imanlılar çıkarılacağı söylendi. Gazeteciler, sabaha kadar tevkif haberleri beklediler. Gerçekten o gece İnönü, sert tedbirler alınmaya zorlandı. Başkan Gürsel de tedbirler taraftardır. Mevcut kanunların tıflilikle uygulanlığı takdirde, İhtiyacı karsılayacağı tezini başlangıçta savunan İnönü'nün güvenoyundan sonra uzlaşılırla ve barıştırıcı bir konuma yarınca beklenmektedir. 22 Şubatçileri sert bir şekilde çatmasa, bazı çevrelerin İnönü'yi üzerindeki taziyekini kuvvetini gösteren bir örnek oldu. Fakat bu konuya, Tâlib Aydemir'in daha sert bir cevabı yesin açmaktan başka bir işe yaramadı. Böylece Hükümet, geriemek veya şiddetli davranış gibi bir tercihle karşı karşıya kaldı.

Aydemirin basın toplantısından önce, Hükümet, ilk toplantısını Gürsel'in başkanlığında yaptı. Konu, gereklî tedbirler idi. Gürsel, asayısızlığını ve huzursuzluğun arttığını, tedbirlerle ihtiyaç olduğunu söyledi. İnönü konusmadı. Adalet Bakanı Sâhir Kurtoğlu ise, durumun mübâlağâ edildiğini ileri sürdü: 22 Şubatçiler ve 14'ler, nihayet kendi aralarında özel toplantılar yapıyorlardı. Buna bir şey denemezdiler. Sonra onların peşinden giden bir top-

lukla ta yoku. Huzursuzluk, basın toplantılarından ve basındaki yazılardan çıkmaktaydı. Kanunlardaki nevetsi hükümler titizlikle uygulanıldığı râdiye huzursuzluk onlenemelidir. Gerçekten mevzuatı muzdakî antidermokratik hükümler olduğu gibi duruyordu, olsa bir de Tedbirler Kanunu eklenmişti. Bu hükümler sayesinde, Türkiye'de her şeyi yapmak mümkündür. Mesele, sadece kanunların uygulanış şeklidindedir.

Bakanlar Kurulu otopanlarında bu gorus häkim oldu ve Adalet Bakanının savcısı, Ceza ve Tedbirler Kanunu'nın hükümlerinin büyük oranda titizlikle uygulanması için tamam yazması kararlaştırıldı. Özellikle, ordu hakkındaki aşağılatım durumunu üzerinde önele duruldu.

Talât

Aydemirin tevkifi

Cumhurbaşkanı Gürsel'in yaz dînenmesi cin İstanbul'a hareketinden bir gün sonra, Pazartesi günü Harp Okulu'nun eski komutam Talât Aydemir'in tevkifi, sertlik yolumun tercih edildiğini gösteren İl İşaret olarak dikkat çekti.

Kabibay ile Beykâl İstanbul'a uğurladıktan sonra evine gelen Aydemir'e Birinci Subeden bir polis vasıtasıyla «bir lahhâkât için Saverâh gelmesi» bildirildi. Savcı Turhan Bülbül'in odasında ifadesine miracaz edilen Aydemir, az sonra Sorgu Yargıcının karşısına çıkarıldı ve hakkında tevkif karar alındı. Kararm uyandırıldı heye - can içinde Adliyede Aydemirle birlikte gelen eski askerlerle polis arasında bazı itişme ve kâğıtlar oldu. Neticede Aydemir, Ankara Merkez Ceza ve Tevkifevine gitürüldü.

Aydemir hakkındaki iddia, Başbakan İnönü'nün konuşmasına verdiği cevapta «kanunun açıkça suçsayıldığı bir fili öneşidir. Mesele, artık Adalet İntikâl ettiği için, durum, Türk Hakkınıñ kararına aydınıñ kavuşacaktır.

Üzerinde durulacak busus, hükümetin sertlik yolumu tercihi halinde, bunun basın ve fikir hürriyetine kadar uzayıp uzayamayacağı.

Son olaylardan sonra, hürriyetleri tamamen boğmağa yeteceğin ve tâkim protokolinin açıklanması, 22 Şubatçilerin Birinci Ordu Komutanı Cemal Turanlı davâ etmeye katar vermemesi. Ankara'da heyecan yarattı. Cumartesi günü Ankara'ya ilerleyen gruplar hâlinde, silahlı inzibat askerleri dolaymaya başladı. Ankara'lıları endişelendiren bu tedbirler, 28. Tüm Komutanı Albay Nuri Hazerin, eski arkadaşı Kabibaya, siyasetin tamamen dışında bir nezaket zi - yareti yaptığı sıraya rastladı.

PARLAMENTO

Parlamentodaki güven oyu müzakereleri, vatan sathındaki hatalı kıriklığını ve ümitsizliğini artırmaktan başka bir işe yaramadı. Görüşmeler, hürriyet rejimi şampiyonlarının hürriyete inanmadıklarını ortaya koydu.

Fikir

Hürriyeti

Güven oyu müzakereleri parlamentonun rengini ortaya koymak bakımından ilgi çekici oldu. Parti liderlerinin ve hatiplerin, gittikçe muhafazakârlığı kayan hükümetten çok daha muhafazakâr oldukları açıkça ortaya çıktı. Bizim demokraside fikir hürriyetinin mutlu bir azınlığın hüviyetinden öteye gidemeyeceği anlaşıldı.

Hükümet programı bile bu açıdan aydınlatıcıdır! Programda Türk içsini ve özellikle Türk içsini safında yer alan toplumcu aydınları sindirmek makândıyla

YÖN, 11 TEMMUZ 1962

**Orhan Kabibay
Görüşlü, anlaşı.**

programda şöyle deniyor: «Türk ıgusuun emeginin karşılığını almak yolundaki sahibi ve dürüst gayretlerini, milli menfaatlere aykırı, yüksü makaslar için sormak isteyecek teşebbüslerle karşı yakacağız.»

Bu, dişpedir faşist bir cümledir. Faşistler, daima, «yukarı makaslar, milli menfaatlere aykırı davranışlar» gibi bahanelerle fikir hürriyetini boğmuşlardır. Türkiye'de de bunun sayısız örnekleri görülmüştür. Esasen fikir hürriyetini tamamıyla ortadan kaldırılmaya elverişli faşist İtalyan'dan alınmış canun maddeleri, antidemokratik hükümlerin ayıklanacağı sayısız defa ilan edildiği halde, hâlâ yürürlüktedir ve Hükümet oyunları daha sık şekilde uygulanmaya hazırlanmaktadır!

Bir de Hükümet programında yer alan klâsikleşmiş, «aşırı sağ ve sol ile mücadele» formülü vardır. Fakat aşırı sol ile sağ bir türlü kesin şekilde tarif edilmemiş, bu yüzden bu formül, memleket kaderine hâkim bulunan sağcı ve aşırı sağcı unsurlar tarafından ileri fikri susturma vasıtasi olarak kullanılmıştır. Bayta Gümrüpala ve Böülübaşı olmak üzere, Mecliste konuşan bir çok hatip, bu formülünden ileri fikri doğmayı anladıklarını açıkça ortaya koymalar. Büyüklük bir partinin lideri olan Gümrüpala Hükümet programını tenkit ederken Mecliste aynen şu sözleri söyledi:

«Hükümetin aşırı sağcılık ve solcuk cereyanlarıyla mücadele programını da müphem ve noksaz buluyoruz. Bu pek mühüm konuda Hükümet, ötedenberi devam edegele şartlı bir takıgnın tesiri altında kalmıştır. İkinci Dünya Savaşından beri uluslararası mahiyetini kaybeden sağcılık hareketleri bugünkü dünya için artık tarihe karışmış cereyanlar arasındadır. Fakat uluslararası konuların bugün her zamankinden daha fazla bir kuvvetle bütün dünyayı ve bu arada aziz vatanımızı tehdit etmektedir.

Hakikat sudur ki, Türkiye'de zabita vakaları mahiyetindeki küçük hâdiselerden mânâlara歧焉不断地 bir sağcılık cereyanı olmamıştır. Bu konuda, muarezelerin darma ve her yerde sağcılıkla utham eden aşırı sol kampanyanın iddialarına ittifat etmemek gerekir. Fakat Türkiye'de, Türk ye'nin varlığını tehdit edecek bir cesaret te solculuk cereyanları vardır.

Diğer hatipler de, hiç bir yorumu iftiha göstermiyen bu tâzî görülerini savundular. İleri bir gazeteyle yakut ilgisi bulunan ve her vesileyle sosyalist fikirleri benimsediğini söyleyen fâbil Senator Ah-

Demokrasi düşmanları

Bazan bir iş ciddiyetini kaybeder. Bir iş ciddiyetini bir kere kaybetti mi nafile... Hattâ Papa dahi şefaat etse nafile...

Bir hükümet programı var. Bir de bu program içinde kursuya çıkış yapınca atan bir politikacı takımı var. Derler ki:

— Hükümet aşırı caryanıra, aşırı fikirlerle mücadele etmeli.. Asmalı kesmeli..

Dedik ya... İş bir kere ciddiyetini kaybetti mi nafile...

Papa dahi şefaat etse olmuyor. Geçen gün Ulus gazetesinde bir Halk Partili transfer kodamanı tipki bir vakitlerin eski Halk Partili kodamanları gibi Türk hâkimlerine nasihatlar veriyor, yol gösteriyordu. Hem de ne adına:

— Demokrasi adına.

Şimdi de ortalığa çıkanlar gene demokrasi adına çıkış tâf düzüyorlar. Ah Şark... Ah batası şarlıksı... Şimdi İtibârda kelime hangisi?

Demokrasi.

O halde ne söyleşen söyle, ne istersen iste, önce demokrasının kartvizitini uzatacaksın. Şarkta pistonsuz iş mi görüür?... Diyeceksin ki:

— Demokrasi adına şu aşırı fikirlerin icabına bakıverin,

Kimdir bunu Meclis kursuslarından söylemeye cesaret edenler? Kimdir bunu eline alıp yazmaça cesaret edenler?.. Sahte demokrasi havârileri!.. Döküldün, döküldün ortaya.. Gün geçtikçe, ne olduğunuz birer birer çökşin meydana..

Bir memleket düşünün ki o memlekette hiç bir demokrasi bulunmayan bir acayip Tedbirler Kanunu uygulanmaktadır. Bir memleket düşünün ki orada hiç bir demokraside bulunmayan madde mahsusalarla, Ceza Kanunu bezenmiştir...

Ve bu memlekette bir Anayasa vardır ve bir de Anayasa Mahkemesi kurulmuştur.

O memlekette gerçekten demokrasiyi isteyenler ne yaparlar?

Anayasaya, fikir hürriyetlerine, demokratik düzene aykırı kanun ve maddelerin kaldırılmasına istemeler mi?

Hayır.. Hayır bizim az şerîli demokrasi aşıkları kürsüye çıkacaklar:

— Aşırı fikirler ortağı sardı.. Hepsinin köküne kibrı suyu.. diyecekler.

Fikir hürriyetine düşman demokrasi aşıkları bunlar... İşte bunlar az şerîli demokrasının şerîni tayin eden sözümüz ona demokrasiçilerdir.

met Yıldızın da bunlar arasında yer almazı üzüntü yarattı.

Hükümet de yavaş yavaş bu görüşleri benimseme doğru sürüklendirmektedir. Eğer Hükümet te akınlı kapılarak, hâl fikir susturmaya kalkırsa, demokrasi adı altında oynanan oyun tek meş-

Bir memlekette kanunlar vardır.. Ve kanunları tutmak eden tarafsız yargılar vardır.

Bu müesseseler dışında hükümet organlarını fikir hürriyetlerinin üstüne saldırmak isteyenlerin muradi nedir?

Yenil kanun teklifleri ni getirsin hükümet? Zaten Ceza Kanunumuz Faşist İtalyadan alınma maddelerle bezenmiştir.

Mesle bu değil... Bunlar demokrasi istemiyorlar. Zaafaları şiddet yoluyla kapanan yoluna sapıyorlar. Hükümeti de bu yola teşvik ediyorlar.

Bunların kafaları Faşist İtalya Ceza Kanunundan daha da... Bunların kafaları, fikir hürriyetini bu kanunla yok eden Musolininin çapak kafasından daha çorak... Bunların kafalarındaki beyin, başlarına Musolininin faşist serpuş gibi oturmuş...

Bunların oynamak istedikleri komedyayı gülerek seyredebilmek imkâni da yok... Belki trajedi niyetine seyrederken gülersiniz... Ama komedi niyetine seyrederseniz ağlamanzı lâzım. Zira bunlar Türkiye'de bazı şeylerin artık değiştiğini farkedemiyorlar.

Haber verelim ki: Kullanmak istedikleri silah kendilerini perşen edecektir. Türkiye'de aydın kuvvetler neyin iyi, neyin kötü ve neyin hangi tarafta ve kimin yanında olduğunu bilmekte, olanları dikkate takip etmektedirler. Oynamak istenen bu oyunda fikir hürriyetini boğmak istenilenlerin durumuibre seyredilmektedir. Bunlar kürsülerde ekip Menderes'in mebusları ağızıyla konuşmakta, fikir hürriyetini mevhum Tahkikat Komisyonlarına jurnallamaktadır.

27 Mayıs devriminin getirdiği bütün neticeleri bir tâvî politikasının himmlîği içinde perşen edenler, Menderes-Bayar takımının mirasçıları ile birleşip devrimellere karşı iftârların camurunu fırlatma yollanmaktadır. Bunu demokrasi adına yapıyorlar. Hangi demokrasi?

Anayasa mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkeme, ise başlığı zaman, değil yeni getirilecek tedbirleri, şu anda Ceza Kanununda bulunan Faşist Ceza maddelerini de kaldırarak zorunda kalacaktır.

Coc yazdı. Tekrar mı yazalım? Mantık dışında yol tutanlar bir noktada gelip kurdukları hâla çatı çatı yıkılır.

Ve sayın dostlar, o zaman iş ciddiyetini kaybeder.

O zaman ne yaparsanız yapın, nafile...

Papa bile şefaat etse nafile. O zaman kimlerin demokrasiden yana, kimlerin demokrasie kargı olduğu gün gibi ortaya çıkar.

İlhan Selçuk

duğun ikinci bir gerçek, sözde tahammûlsuzluk oldu. Gericî Mecliste, en ağızlık cinsin sınırları bozucu sözler tek tek iştildi. Fakat yine de bu sözleri, gülerek dinlemek mümkündü. Yumruklar ve tokatlar, esasen bunu sağlamak isten, Böülübaşı ve Melih Kemal Küçüktepepinar gibi hatırlıların sadece işine yaradı. Böülübaşı «Meclisteki son kâlikremelen, Osman değil, dâma kalbimizde yatan akyeleli insan olsadığını isbat ettin» târzında telgraflar alarak, olan bitenden sevindi.

Müzakerelerin ortaya koymuğu üçüncü gerçek, fiksizlik ve ool bol demagoji oldu. Sözlü, bugünkü rejimin ateşli şampiyonu Turan Güneş dirakalmış. Turan Güneş şöyledir:

«Nastı kurtulacağım bileyim. Türkiye'de demokratik düzenin yaşaması bu kurtuluşa bağlı. Bu personelle bu kafaya rejimi yürütmek ne zor, ne yaman bir iş.»

Dünkü gazetelerde Millet Meclisinde güven oyu üzerindeki görüşmeleri baştan başa okudum. 1946 yıldan bugüne kadar, herhangi bir gazeteyi okuyormuşum gibi geldi. Türkiye'de muhalefat kâtlıplagınız, sözleri hücumları davranışları yıllar yılı代替ipmeyecek aynı avallılık içinde devam edip gidiyor.

Siyasi partilerin kongrelerinde önce başkan kongreyi sehitlerin ruhuna saygı duruşuna davet eder. Ondan sonra bir konuşucu çıkar, herkesi sevgi ve saygı ile selâmlar. Arkasından muhalefette ise basın hâriyeti diye bağrumağa başlar. Bu hiç değişmez, böyle gelmiş böyle gider.

İşte parlamento da böyle. Neden Böülübaşı'nın dünkü teryatları. Dünküne bu sayın kişi bir partinin tideri. Eğer arkadaşları ile kavga etmeseydi, belki de sindî kabinede olacaktı. Yeni bir muhalefat partisi —nâye muhalif o da belli değil ya, kendi partisi de hangi konuda arlaştırmalılığı dâştı, onu da hiçbir fâni bilmiyor— kuruncaya kadar ne dediysen gevir tersine ver vermiştir. Vatandaşlar da yaman konusunu, yayut konusunu diye peşine takılmışlardır. Bir parti lideri siyaset lifezanlık sanır, naziş yapacaktır bu dizer ni, bu lâf san'atçalarıyla.

Ya Sayın Gümrüpala'ya ne demeli? O da basın özgürlüğünden söz etmem. Gazeteciler hapishanede yatarken basın hâriyetinden bahsedilemez demiy. İktidat sayın lider, ayol o gazetecilerin bir kumus

Millet Meclisinde çıkan kavgalarдан biri
İkinci koalisyon böyle başladı

Ragip Gümüşpasa
Muhalefet lideri.

senin tekli ettiğin 1 edbirler Kanunu sebebiyle igerde bulunuyorlar.

Sizin parti kurucusu elbet bunu düşünülmüşür ama herhalde partisinin tecrübeli politikacılari kendisine, muhalefet ilâ basının hâr olmadığından bahsetmelidir. Yoksa ayip olur, bunun geleneği budur demislerdir. O da böyle yapmıştır. Bu kadar yıllık geleneği bozacak değil ya...

Ne var ki geleneği kurtarayım derken, mantığı da bâsbülün perişan etmiş, solculuğa karşı tedbir alınmasını istemiş. Yani yeni yasaklar, yeni kanunlar istiyor. E, hanî hürriyetler teminat altında zaten değişdi yeni yeni teminata ihtiyaç vardı. Bu giddet tedbirleri ne oluyor?

Tâbil sizin kurucu bu mantıksızlığı da görmüştür ama, tecrübeli arkadaşları kendisine böyle söylememes gerekişini anlamışlardır.

Adalet Partisi ile yapılan koalisyon programı ile yeni hükümetin program arasında, sizin lider ne gibi — bizim bulamadığımız — bir fark gördük de aleyhinde oy verdi onu da ancak Tanrılar biliyor.

Anayasa değişti, Türkiye değişti, dünya değişti, biz de siyaset adamları da siyasi partiler de Nuh Peygamber zamanında nasıl böyle devam ediyor. Milletin de, parlamentonun da sirtında bir yük olmaktan da ileri gidemiyor. Nasıl yapacağız, nasıl kurtulacağız, bu siyasi paleontoloji örneklerinden bilemem...

T. B. M. M.

Eski Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un Yüce Divana sevkini TBMM. karara bağladı. Baydur, YÖN'ün ilk sayısında ortaya atılan arpa yolsuzluğundan yargılanacak

Baydur meselesi

YONUN ilk sayılarında ortaya attığı Baydur meselesi, eski Ticaret Bakanının Yüce Divana sevkedilmesiyle sonuçlandı.

Mesele 52.500 ton Arpanın satışıyla ilgiliydi. Yön, arpanın Transtürk'ün konumlu altında bir firmaya çok düşük fiyatla satıldığını, bu yüzden Hazinenin 20 milyon liranın fazla zarara uğradığını iddia etti.

Yön'in bu negiyatından sonra, bir milletvekili ve bir Senatör meseleyi parlementoya getirdi ve Meclis takibatı açılmıştı. T.B.M.M. bu görlijke uydı ve bir tâhrikat komisyonu kurdu. Komisyon, mevcut delilleri çürütmemekle beraber, elde Baydur'a izam eden bir ve sıkı bulunmadığı için, onun sorumlulığını hükmetti.

Komisyonun davranışını, Başkan Sadrettin Tosbî (CKMP.) nın TBMM.

nde yaptığı konuşma ortaya koymaktadır. Tosbî'ye göre, «arpa bedellerinin yüzde 35 inin Türk-İngiliz Esliha anlaşmasından doğan borçlara karşılık olarak ve Türk parasıyla ödenmesi 300 sayılı kanuna, İngiliz Esliha anlaşmasını, dış ticaret rejiminin esaslarına ve dış ticaret politikamıza aykırıdır. Free Destination şartı arpaya uygulanamaz.

Arpalarm borçlara mahsuben ve Free Destination şartıyla İhraç edileceğinin diğer firmalarla duyurulmamış, bu avansajlar Transekspor Firmasının hissine burakılmıştır. Ortada kanunun müteber sayılacak bir mukavele mevcut olmadığı halde, muamele ahei firmanın tek taraflı tradesiyle tescil ettirilmiş, bu yüzden Hazine zarara uğramıştır. Satış şartlarını yerine getirmeyen firmaya devamlı opsiyonlar verilmiştir ve satışın İhraçatçı Birliklerine ve Borsava tescilinde fâhiş hatalar ve usulsüzlükler görülmüştür. Türk parasıyla yatırılan teminatın satış bedeline mahsubu suretiyle döviz şekilde geri verilmesi döviz kaybına yol açmıştır. Buna bir beraber dosyada, Baydur'un suçlu olduğunu delâlet eden imza bir vesikaya rastlanmamıştır. Baydur bu yüzden suçlu bulunmuştur. Fakat eski müstegar, dış ticaret dairesi başkanı ve Toprak Ofisteği ilgili memurlar sorumludur. Hükümet bânlar hakkında takibat girişimlidir.

İste Tahkikat Komisyonu, muameledeki sayısız yolsuzlukları kabul etmekle beraber, sif Baydur'un imzasını taşıyan bir vasipta olmadığı için, Ticaret Bakanının suçsuzluğuna karar verdi. Fakat T.B.M.M. bu görüşü benimsemedi.

Muammer Oluz (C.H.P.): «Baydur suçludur. Komisyonun dinlediği şahitler de suça katılmaktadır. Şahitlerden maznular diye bahsedebilirim ve bundan herhangi bir iç rahatsızlığı duymam, dedi.

Ramazan Demirsoy (CKMP.): «Baydur birinci derecede sorumludur. Onun hakkında mutlaka tâhrikat açılmalıdır.» dedi.

Esasen Baydur da ilk savunmasına, çok yüksektenten bir edâ ile bütün sorumluluğu kabul ettiğini söyledi. O zamanlar Baydur şöyle demişti: «Tâhrikat Bakanlığı görevini ifa ettiğim sırada, Bakanlık icraatının her safhası mes'uliyeti şerefle tekabül etmeyecekti ve bu icraatın bugün dahi fitih etmeyecekti. Hakkında meclis soruçmasını açılması talebini muhtevi bir önergenin mevcudiyetine rağmen, gunu belirtmek isterim ki, şartlar bugün aynı olsa ve ben de aynı görevi ifa etmeyecektim bulsam aynı satışı icra etmekten bir an geri durmazdım.»

Ne var ki Baydur, bu çok yüksektenten çıkıştı süreden ve soruşturma sırasında sağlam değişti: «Ben bu işe husus bir alâka göstermedim. Bu iş benim için lalettayım bir muameleden ibarettir. Normal seyri ne ise Vekâlet mevzuatına väkf olan kimseler tarafından tektil edilmiş, uygun bulunmuş, alâkalı dairesine mukavelesi yapılmış. Ticaret Vekâletinin alâkalı servislerince tetkikat icra edilmiş, lisansa bağlanmış ve muamele bu suretle tamamen benim teşrif, direktif ve emirlerimden azad olarak normal seyri içerisinde cereyan etmiştir» demeye başladı.

Komisyon Raporu bu görüşü kabul etti.

Komisyon Raporunun tenkidi

Rapor, T.B.M.M. de geniş tenkitlere uğradı. Raporun bir mahkeme kararı şeklinde yazıldığı ileri sürülen Talât Oğuz (C.K.M.P.): «Tâhrikat Komisyonları soru hakimleri gibi İshâ ve aleyhîteki delilleri toplamakta yetinmelidir. Bir Bakanın sorumluluğu olmamadığını karara bağlamak, komisyonun işi değildir.» dedi.

Baydur hakkında tâhrikat açılmasını istiyen önergenin sahiblerinden Nevzat Şener (A.P.) çok daha sert konuştu:

«Rapor, bitâraf, objektif, eiddî bir tektil ve tâhlî mahsûl değildir. Aleyhîteki bütün şehadetler, eski Bakan Mehmet Baydur'a karşı duyulan iğbirârlara atfoulunarak dikkate alınmamıştır. Suçlu durumda bulunanların ise ifadelerine iğbar edilmiştir.»

Önerge sahiblerinden Senatör Maçit Zeren de aynı istikamette konuştu: «Eddîler, raporda seyaplanırdımsa-

tır. Arpalar çok ucuz fiyatla satılmıştır. Evvelce fiyatın uygun olduğunu söyleyen Mehmet Baydur da, bilhâre bunu kabul etmemiştir. Zeren, bundan sonra, şahit ve ilgili olarak dinlenen Mîstesâr Mâlîmî Seyâdâ'nın, Dış Ticaret Dairesi Başkanı Ekrem Geriş'in, Başkan Yardımcısı İlhan Kut'un, Toprak Mahsûllerî Ofisi Genel Müdür Vekili Selçuk Akâthî'nın ve Satış Müdürü Fikret Erensoyun ifadelerinden Baydur'u itham eden pasajlar okuyarak, bu deliller karşısında eski Ticaret Bakanının suçsuzluğuna hükmetmenin mümkün olmadığını söyledi ve sözlerine sunular ekledi: «Bize arkadaşlarımız, Tahkikat Komisyonu Raporu Baydur'u suçsuz görür. Meclis de suçsuz görecektir Beyhude uğraşmayın, gökten ne yazdı da yer kabul etmedi, dediler. Hayır arkadaşları, ben aynı kanaatte değilim. Bu milletin bir efkarî umumiyesi vardır. Bizler de bunun temsilecileriyiz. Vîdanlardan gelen sesi mutlaka uyacağıma eminim.»

Zeren'in bu sözleri uzun uzun alkışlandı. Nitelik Meclisten kararı da aynı istikamete oldu: «Mehmet Baydur, Yüce Divan şeklinde toplanan Anayasa Makemesi önünde argülanacaktır.»

Simdi, Komisyon Raporundan sonra güvenle görevi başına dönen Bonn Büyüyük Elçisi Memet Baydur, vazifesinden alınacak ve Yüce Divanın üzuruna çarılacaktır.

Bu arada, Baydur'un YÖN'deki yânilâr tizerine YÖN sorumlusu Doğan Avcioğlu ve eski Dış Ticaret Dairesi Başkanı Yardımcısı Turan Çakım aleyhine

Mehmet Baydur
Hesap başına...

büyük bir çalımla açtığı dâva Ankara Toplu Basın Mahkemesinde devam etmektedir... Mehmet Baydur'un vazifesinden uzaklaştırıldığı Turan Çakım ise, vazifesine dönmek için Danıştayda açtığı davayı kazanmıştır.

İDARE

Silifke'de neler oluyor?

Güneyde küçük bir kasaba. Bütün koalisyon ve piyasa gürültülerinden uzak, halkla aydınları elele, partizanlara ve mütegalliblere karşı savaş hâlinde. Burası Silifke... İhtilâl hükümetinin kaymakamı Saffet Kibar Bekâroğlu, çeltik sulama ruhsatlarını vermeden önce apar topar Denizlinin bir ilçesine gönderildikten sonraki Silifke. Yeni kaymakam ödevi başlayıcaya kadar, eskisinin arkasından çalgılı ziyyafetler veren tâhrikat kâtibi delâletiyle ruhsatların verildiği Silifke. İnsan olmanın, aydın olmanın gururunu duyan kişilerle dolu Silifke. Kaymakamın tayinini engellemek için uğraşan bu avâdılardan üçü, kaymakamdan sonraki Silifkeyi YÖN'e anlatıyor

Uğur Cankocak

Büyük şehirlerde fikir savaşları yapmak görenen ve görünen bütün tehlikelerine rağmen gene de kolay. Küçük şehirlerde hele kasabalarda eşrafâ karşı gelmek peygamberlikten zor. Böyleyken basına geçen bir iki örneğin dışında nice Türk aydını canları başkasına savaslar vermekler 1946 dan beri sürüp gelen demokrasi çabamızın en olumsu yansi, halka kendinden yana olan aydınları destekleme yeteneğini vermiş olmasıdır. Yıllar yılı eşrafâ mütegallibenin eadi-

halk uyanmış, gürültüsteki bütün imkânlarına ve güçlerine rağmen ağalar yavaş yavaş gericilemektedir. Bu savaşta, 27 Mayıs 1960 — 15 Ekim 1961 arası, halkla elele olan aydınlar kefesine bir ağırlık koymustur. İkinci cumhuriyeti kendi zaferleri sananlar gerci Karâdîrlî den Mehmet Can'ı Silifkeyen Saffet Kibaroglu ve nice başka aydınlar atmışlardır. Halkçı idarecilerle tâhâmüslüzlükleri ortadadır. Fakat savaş dârmadan halk ve aydınlar lehine devam etmektedir.

Her yerde olduğu gibi Silifkede de halkın idareciyi tutmak, onu ele vermek, toplumun hangi katundan olursanız olsun suçtur. Bir İktisat Fakültesi öğrencisi, bir ceser, bir avukat gencin Silifkede olsa biten basına, üstelik YÖN'e, aksettirmeleri affedilmek bir suçtur. Bu suçu işleyenler derhal tezirat makinesinin çamurlarına hedef olurlar. Suçular (**1**) ve suçları (**2**) artık ağalara saptanmıştır. Kurtuluş umudu yoktur onlarda. Adamları yoluyla kulağa komünist olduklarını yayarlar. Kasabaların iyi yüreklerini (**1**) habbe nasihatları bağlar. Bu nasihatları dinleyip de yola gelmeyen olursa, eh artık yapacak şey yoktur bu iyi yürekli insanlar için; bunlar islah olmaz birer vatan haini demektir, ecezarını çekelerlerdir.

Güngör gene yılmazlar. Bir Sökün suyu meselesi çıkar ortaya. Sökün köylülerini celtik taralarını sulamak için Devlet Su İşleri kanalından faydalananak, 1 km.lik bir kanal yaparlar. Köylülerin taralarından seviye farkıyla ayrılan ve 400 m. ötede olan ağaların taraları var. Köylülerin Kanalından faydalananak celtik sulamak isterler. Faydalananak değil ele geçirmek demek gerek buna. Çeltik Komisyonu işin vermez. Onlar da celtik ekmezler.

Yeni Kaymakam gelince, onun meyurları ve çevresini tanımakla meşgul olduğu için susmasının, kendilerinden yana olduğu şeklinde yorumlayan ağalar, müraeaatlarını yenilerler. Fakat yeni kaymakamın başkanlığında komisyon da eski karar uyar; yalnız, eger ağa, köylülerin kansını 1 metre yükseltir, seviye farkını böylece ortadan kaldırırsa köylülerin taralarından artan suyu kendi taralarını sulayabileceklerini bildirir. Ağalar yeni kaymakamın da tam istedikleri adam olmadığını anlayıca başka yola haykırırlar. 22 Haziran gecesi köylüler taralarını kupkuru bulurlar. Ne oluyor, bu ne hal demeye kalmadan karşılarına iki jandarmannın önünde bir astsubay başkasına eskar. Alındıkları cevap şu: «Kanalımızın ağzını ben açtım, adın Ali Cinar, rütbem başkası, hangi tas bliyüğe hazırlı oraya varun, şimdilik çekin oğdin.» Şasran köylülerin münakaşa etmemeleri, içlerinden 5 kisinin jandarmaya karşı gelmek suunda tevkifiyle sonuçlanır. Sabah Kaymakama durumu anlatan köylüler kanağın ağzını kapatma ve taralarını sulama hakkını alır. Ağalar kaymakama dış geçirememiş taralarını suiyayamamıştır ama köylüler bir göz dağı vermekten gericiliğe kalmamıştır. 22 Haziran'da

tevkif edilenler bugüne kadar hapiste kalmıştır, ne zaman çıkacakları, erada ne aleme oldukları belli değil. Geneler bu olayda Sökümlüler tarafından savayıyorlar. Onların savunaklığını parasız yapıyorlar.

Bir kabadayı ve Savet

Öğretmenler Derneği'nde idare yeti seçimini dört köy ensilisli mezunu kazanınca ağalara desteklenen Silifkede bir avuç gericinin temsilcisini bir emekli öğretmen «dernek dört komünistin eline geçti» diye saldırır. Devrimci coğuluk gene birlik olup bu sapıklarla savaşa devam eder. Bu ağalar ve gençler için çok önemli bir savaş. Çünkü Silifkede ya ağalar bildiğini okuyacak ya da halk ezilmeden kurtulacak, ilk yeniligi Sökün suyu davasında aldılar. Demek Kaymakam ağa tarafları değil. Pakat onu devamlı baskı altında tutmak şart. Kaymakamın devrime, ilerici aydınların önelisi olan beş genel (**İlk. Fak. Öğrencisi, eceza, avukat İki mühendis**) temasını önlemek gereklidir. İftira kampanyası durmamacasıya işliyor. Gaye komünist yaftasını hiç sakınmadan yapıştırvardikleri (onlara bunun bir delili gençlerin Yön okuması meseli) gençlerle temastan ürkücü kaymakam. Üstelik Söküm suyunda Kaymakam ve bir de Silifke savaşı var. Bunlar az teminat değil.

Yıldırma metodları genişliyor. Silifke Savcısının yakın dostu eski ve DP li sabıkası biri var. Bu adam gençlere küfürle tecavüz ediyor. Gaye açık. Kızdırıp yanlış bir iş yapmalarını saglamak. Fakat gençler karakola gitmek yolunu seçerler. Karakolda, olayı anlatırlar. Bekçi vasıtıyla mütevazızi de karakola getirip suçüstü hükümleri gereğince haklarını aralar. Muameleler tamamen kırık. Savcı adeti hilafına karakola telefon edip, ne olup bittiğini söller. Olay anlatılınca «zabıt tutmayın, hiç bir muamele yapmayın. Sanığ serbest bırakın» demmiş midir, dememiş midir?

bir dostluk sonucu olarak eski bir sabıkayı kayırmak mıdır? Yoksa altında başka sebepler de var mıdır? Ayrıca, bir savcının bir dostunu kanun hilafına korumak yetkisi olabilir mi? Bu soruların cevabı tektir ve bellidir.

Silifke'de sürüp gelen savaş budur. Bütün teorilerin, bütün lâfların düşündü, gerçek bir savaştır. Uzak yakını teknikleriyle, umutları umutsuzluklarıyla, etiyle kemiğiyle bir berber - gerici savaşdır. Anadolu'nun güneyinde, küçük, basit bir toprak parçası üzerinde...

Kendisini kanunlar üstü biri sanan Silifke Savcısına sunuları sormak gerek:

1 — Belediye sınırları içinde işlenen bir suçtan dolayı hemen polis müdahale edilir ve o anda sanık da karakola getirilirse bu suçüstü müdürü değil midir?

2 — Suçun saat 21 de işlenmiş olması zabit varakasının polis tarafından o anda tanzim edilmesine engel midir?

3 — Savet, 29 Haziran cuma günü saat 21.10 da suçu ve tarafları haber alır alınamaz telefona polise «zabıt tutmayın, hiç bir muamele yapmayın. Sanığ serbest bırakın» demmiş midir, dememiş midir?

4 — Ertesi günü sabahın erken saatlerinde yeniden polis karakoluna gi-

den davaçı ve tanıkların 2005 sayılı kanuna ek talimatname hükümleri hilafına mufassal ifadelarının alınması ve böylelikle zabit varakası tanzimini ögleye kadar sürdürülmesine çalışılmış midir?

5 — Savet 2005 sayılı kanuna ve ek talimatnameye göre sanığı derhal soruya çekmekle görevli olduğu halde bundan imtina ederek gittiği ve saat 16 da kendisini uyarmak için evine kadar gelen davaçuya «Evrazi pazartesi günü (iki gün sonra) sanığın ifadesi alınmak üzere karakola lale edeceğiz. domis ve şimdî niçin aynı şeyi yapmışsınız sorusuna karşılık olarak: «Yaptım, buyurun gidin» demmiş midir dememiş midir?

Silifke'de olaylar bitmemiştir. Bitmesini gerektiren görünüşde inandırası hiç bir şaret yoktur. Bitmesi için bu olayları nedenlerin kökünden halledilmesi gereklidir ki bu, artık meselelerin ilerici gençlerin büyük çabaları sahinden çırpı blibünlüklerin ele alındığı, bir genel politikanın sonucu olacaktır anıak. Gelecek yazımızda olayların devamını verecek ve başka donkişatlar göreceğiz.

Gerçekler, Demokrasi, Milliyetçilik...

Bütirdığımız ders yılında, Sam sunum kenar mahallelerinde okullardan birinin, bir sınıfındaki kırk öğrencinin alle ve ev durumları su idi:

Yirmikisinin evinde, aydınlatma aracılık olarak, gaz lambası kullanıyor... Otuzsekizinin evinde su yok... Otuzaltısının ailesi köyden göçüp gelmiş... Küllübelerde —ev diyemiyor— kira ile oturanların sayısı on sekiz... Beşinin evinde yüznumara yok. Dokuz öğrencisi, babasını bir ve daha çok yıldan beri görememekte... Onbirinin babası işsiz, iş aramaktır...

Kenar mahallede oturan rastgele kırk kişinin dramını gösteriyor yukarıdaki rakamlar...

Bir kentin içinde gaz lambası yakanlar... Yüznumarasız olanlar... Susuz evler... Otardukları kulübe kira verenler... İstanbulda, Ankarada belki karma topluluğuna çalışan babalarını bir ve daha çok yıldan beri göremeyen çocukların... İşsiz aile başkanları...

Bu gerçekler, bu ilkedeki okurlara, zenginlere bir hanger gibi saplanmalıdır... Ve bunun acısıyla ihmam inen inlenilmelidir... Hükümet, bu denli utanç verici durumlara son vermek için umar aramalıdır. Duraşık dakikamız yoktur. Bunu böyle bilmeliyiz.

Ne yazık ki, gerçekleri görmemek için, okumuşlar, zenginler, gelip geçmiş hükümetlerin çoğu gözlerine perde çekmişler, görmemelerlikten gelmişler... Başlarım, çöllerinin kumuna sokmakla kurtulabileceklerini sanmışlardır. Sanmaktadır! Geniş çiftlikleri, kat kat gökdeleleri, maroken koltukları dünyalarını doldurmuştur...

Bu gerçekleri söyleyenlere demokrasiden, milliyetçilikten şal gömlekleri giyip, saldırganlar süregelmektedir... Giydikleri şal gömleklerin altındaki cırık derilerini saklıyabildiklerini sanmaktadırlar belki...

Demokrasi türküsünü dillerinden düşürenlere, demokrasılı geveleye geveleye posasını çikanlara şunu anıtalım: Biçimselciliğe biz önem vermemiz... Biçimsel demokrasi değil, tam demokrasi istiyoruz... Demokrasının yalnız siyasi anlamını denemeye kalkınca, görüyoruz ki, demagoji yapmış olyoruz. Demokratik yaşayabilmek için, halkın öncelikle gereksinimi ikdisadi bağımsızlığıdır... Ki, ondan sonra demokratik düzeni kurabileceğiz...

Bu gerçekleri söyleyince, sözde milliyetçiler bağırmaya başlıyorlar. Hoş yorulmasınlar. Çığımız milliyetçilik anlayışı, insanı insana sönürlünlmesi, bireylerin kazançlarının birbirine benzemesi, kazancı için olağanlardan birlikte yatarlanılması demekti... Eğer böyle bir düzenden yoksun ısek, birlilik örgütümüz kopmuş demektir. Böyle bir topluma, kaderde, kovaneta, tusada ortaklık olmaz... Biz bunu billyoruz ve diyoruz ki, şirkilik milliyetçilik olamaz... Ve gene diyoruz ki, çıracı, sömürgeci, bağınaz bir bölük olsa olsa milliyetçilik düşmanı olabilir...

Milletin bir böhüğü! Ağ, topraksız, ıskısız, konutsuz ve yurt içinde göçmen iken ulusal ekonomiyi ellerine geçirin anlılmı (mutlu azınlık demiyorum, çünkü mutlu sözçüğine yazık olur. Olasalar olsalar duygusuz olabilirler.) Har vurup, harman savurması, günlüğü bir memurun ayda aldığından kat kat fazla iken, onun kadar vergi vermemesi, çoğuluğu sömürmesi... Ve bu yaşamı sürdürüp gitmek istemesi millet düşmanlığıdır.

Eğer bular ve yardımçıları, oluyorlar... Yalancıktan da yüzleri kızarmaz böyle kimselerin... Kimbilir, kaç göbek ilerisinden beri süreğemiştir de alışmışlardır yalnız dolana...

Behzat Ay

MEMURLAR BEKLİYOR!...

Devlet personel rejimini kökünden düzeltmedikçe ve devlet memurlarını lâyık oldukları refah seviyesine çıkartmadıkça, planlı kalkınma hamlesinin başarıya ulaşacağını sanmak fazla iyimserlik olur. Fakat, ne yazık ki yeni kurulan hükümet de, bundan öncekiler gibi, devletin personel dâvası üzerinde gereken ciddiyetle duracağa benzemiyor... Aşağıdaki yazida memurların durumunu ve Devlet Personel Dairesinin bugüne kadar yaptığı çalışmaları okuyacaksınız

Programdaki eksiklik

Yeni koalisyon hükümetinin parti gruplarına ve nihayet parlâmen toya sunmak üzere hazırladığı program ellerine alanlar, birbiri ardına yamanmış fikirlerden ibaret böylesine insansız ve heyecansız bir vesikada bile, devlet personeline ayrılan yerin azlığı ve yetersizliği karşısında şaşırırlar. Program, devlet personeli konusunda yuvarlak deyimler kullanmakta ve Türkiye için hayatı öneni olan bu konuyu adetâ «geçitirmektedir». Hattâ, bu arada maaşlardan ve maaş rejiminden hiç bahis olmamasi, «geçitirmeye» duygusunu kuvvetlendirmekte ve kafalarda ister istemez bazı istifhamların uyannmasına yol açmaktadır. Personel konusundaki kısa paragrafı okuyan memurlar, vaadeden % 15 zamların başına, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da bir kaza gelip gelmeyeceğini kendi kendilerine gayet hâlk olarak soracaklardır. Yeni hükümet programı, personel meselesine, «menîsî» taraftan adetâ memurlara hâlde bulunan edâya başlamaktadır: «Devlet personel politikasında ilk prensibimiz, memurun kabulün emrinde ve milletin hizmetinde zite ve sorumluluk duygusu içinde çalışmalarını sağlamak olacaktır.» Programın personel rejimi bakımından söylemekleri, «şifayeci ve verimli bir personel sistemi kurmak» hâlinde kararlılığını denetlenen şâfat kalmakta ve personel sistemini bütün meseleleri arasında anacak taçik müsabaka inşâsına na dokunulmaktadır. Oysa, burda maaşlar ve ücretler olmak üzere, Türkiye'deki personel rejiminde en çabuk yollar dan geçmekte bağlanması gerekken sayesiz mesele vardır. Elbette, bâtilin bunların bir çepde ortaya konulup sürekli esârlar hâlinde getirilmesi beklenmez. Millî Birlik Komitesi zamanında kurulan Devlet Personel Dairesi, meseleler üzerindeki çalışma larını bir hayli ilerletmiş ve ana yönleri çok bulmuştur. Hükümetten beklenen şâfatlıkla maaşlar ve memurların sosyal durumları konusunda daha açık ve belki ifadele kullanılmıştır. Devlet Personel Dairesi, kurulmuş ve hükümet mekanizması içindeki yetkileri bakımından zaten başlangıçtan beri bazı ilgisizlikler ve insansızlıklar içinde kırılmaktadır. Başında ve kadrosunda bulunan çok değerli kişiselere rağmen, Devlet Personel Dairesi, neslî Devlet Planlama Teşkilâtının gördüğü ilgiyi ve önemini görmemiştir. Son yılların tâsîhî kelimesi hâline gelen «iplâkâhâ», hükümetin, parlâmentonun ve halk oyuna dikkatini başka adullara çekmekle, bu arada, «iplâkâhâ» uygulayacak olan mekanizmalar, yanı devlet teşkilâtı ve bu teşkilâtta çalışanlar üzerinde gerekli dikkate durulmaktadır. Bu bakımından, idari reorganizasyon ve personel reformu çalışma rûzgarı son derece hızlandırılmış olsa da, Bosphorus'un uygulama yollarına yedeklilik gösterir. Böyle bir tutsu işe, hükümetin bu konular karşısında gerekli ilgisi ve şâfatlık heyecanı göstermemesiyle ilişkilidir. Oysa, Parlâmentodâki ve dolayısıyla hükümetteki yoğunluk, bir zanneden

peki moda olan «memur düşmanlığı» zihniyetinin ve «emilletin memurlar elinden çok çekmekle olduğu» kanaatinin sempatisanlarıyla doludur. Geçen yıl sonunda yıldızı onbeşlerin başına gelenler, Demokrat Partinin muhalifet yillarda yerleştirmiş olduğu bu tytumun hâlde ortadan kalkmadığını açıkça ortaya koymustur. Parlâmentodâki siyasi kuvvetlerin ağırlık merkezi toprak sahiplerine kasaba esrafına ve küçük şehir avukatlarına doğru kaydırka, memur meseleleri dâma ikinci plâna itilmektedir.

Maaşlar 968 liradan başlamalı

Oysa, memur konusu ve özellikle maaş meselesi, mutlaka biran önce ele alınması ve bugünkü kargasaklıktan kurtarılması gereken bir dâva hâline gelmiştir. Devletin çalıştığı kimselere ödeyeceği maaşlar ve ücretler bakımından Türkiye'de bir araya yapılmasıyla büyük ölçüde başıları «birleşir» iş, artik tekrar çığırından çıkmış, memurlara verilen maaşlar tam bir karışıklığın içine girmiştir. İkinci Dünya Harbinden önce çıkarılan 3656 ve 3659 sayılı barem kanunları Genel Bütçe içindeki idarelerle, kâima bilgili idareler, belediyeleri, özel idareleri ve iktisadi devlet teşekkülerini temelli esârları olan bir personel politikası etrafında birleştirmiştir. Fakat, o zamandan beri, bu barem kanunlarının bazı maddelerini değiştirmek için getirilen tâdiller 100'u aşmaktadır. İkinci Dünya Harbiyle birlikte, hayat şartlarında belire pahâlînâza uzanmış bir silec devlet maâşlarına hiç aksentlenmemiştir. Aksilikten sonra ise, maâşların arası hayat pahâlîndeki artışı adânam bir şekilde takip etmemiştir. 1938'denberi hayat on misli pahâlîndir, hattâ bazı endekslere göre bu nisbet onikiye veya onluğe erindiği hâlde, memur maâşlarındaki artışı çok geride kalmıştır. Öyle ki, 1938'de 600 lira olan en yüksek memur maâsi, bugün guncak

2.400 liradır. Tabii, daha aşağı kademelerdeki memur maaşının artışı biraz daha hızlı olmuştur; günümüzde çalışmalara para vermekte ne derece kıskanç davranışları da varanlısan, belli bir seviyeye altına inmek insanlık ve iiedan ölçülerine sağlamaktadır. Bu sebeple, 1938'de tutarı 50 lira olan en düşük memur naâşı, bugün 360 liraya çıkmıştır. Fakat, yalnız en düşük maaş değil, bütün memur maaşlarının çok büyük bir coğanlığı, yine de asgari geçim şartlarını altındadır. Mesela, İstatistik Genel Müdürlüğü'nün 1961 yılı için yayınladığı perakende eşya fiyatlarına bakılırsa, evli ve iki çocuklu bir memurun Ankara'da geçinebilmesi için, asgari 968 lira gerekmektedir. Oysa, bu kadar para alabilenler, Türkiye'deki Sütün devlet memurlarının ancak yüzde 9'unu teyîl etmektedir. O hâlde, doneş segirmenin nüfus nereden gelir?

İmtiyazlı 212 bin memur

Hayat pahâlîği ile maaşlar arasındaki dengesizliğin, Türkiye'de memur sulistirmallerinin artısında büyük ölçüde rol oynadığı şüphesiz. Elline târikâcî yüz lira para geçen, buna karşılık koca bir aileyi gâzî dirmez zorunda bulunan bir memurun, öndeği ekin sulistirmalı tâsîhâ her zaman kâsih koyabilmesini zâmemek, insanları tanımamak veya düüst insanın irâsine olduğundan daha iyi kuvvet atfetmek olur. Fakat, bâtilin hümâra rağmen, Türk devlet idaresindeki sulistirmalı militan bâtilin yâbancı uzmanları hâlyette bırakarak, hâlde azdır; dâha doğrusu, aynı şartlar içinde bocayları taşıyan bir mem'zâzîlerde gâzî hizmetlere hizmet etmemiştir.

Türkiye, memurlarına asgari bir hayat seviyesi sağlayamamak için çok daha başka yollara başvurmaktadır. Bu yolların bazasına bizzat devletin kendisi girmektedir. Kazanıcı ise iâyek mülkiyyetî ve parâk zâkâb memurların ve idarecilerin kendileri bulunmaktadır. Bâtilin arası, genel bâtilde gâzî hizmetlere hizmet etmemiştir.

Daire

Devlet Plânlama Teşkilâtı

Cumhurbaşkanlığı

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü

Bâsin, Yayın ve Turizm Bakanlığı

Diyanet İşleri Başkanlığı

Karayolları Genel Müdürlüğü

Başbakanlık

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü

İstanbul Üniversitesi

Ankara Üniversitesi

Ticaret Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı

Maliye Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı

BAREMLİ MEMURLAR NİŞBETİ: Bazı şan memurların yüzde kaç barem 1'nin hazırlanışında istatistik Genel / ce gerekçesinden ve başkâ kaynak ların ortalaması alınmıştır

İkinci kurumlardan ve katma bâtilci dâre'lerden dışarıya doğru olan sizsi öremek ve devlet personelinin elden ekşî başta verile gitmesine engel olmaktadır. Bâsiz onu, normal devlet idarelerinden ikinci devlet teşekkülerine doğru o arkaından bu teşekkülerle duruma hâkim olamadıkları için özel teşebbis devlet içindeki en değerli uzmanları çekmekte başlamıştır. Böylesine kuvvetli bir genel zâdâ sekeri, Devletin hâlde içinde memar tutubilemediğinden hâlyette kâsihâlarla karşılaşmaktadır. Birincisi, Türkiye'de eskiden beri gereklili bir iş sayılır devlet hizmeti yâcoge hezâl olmamıştır. İkincisi, devlet hizmeti, devamlılık, güvenilirliği, ilerişi için sağladığı rahatlıklar ve bazı gevîrelerde hâlde mühafaza ettiği hâbar dolayısı, bir

MEMUR SAYISI: Bu tablonun hazırlanışında istatistik Genel Müdürlüğü'nden, 1962 Bütçe gerekçesinden ve başkâ kaynaklardan elde edilen rakamların ortalaması alınmıştır

Daireler	Baremlî memur sayısı	Baremlî dâri memur sayısı	Memur toplamı
Genel Bütçe İçindeki Daireler	184.000	67.000	251.000
Katma Bütçeli Daireler	17.000	30.000	47.000
Döner Sermayeli Daireler	4.000	11.000	15.000
İktisadi Devlet Teşekkülerî ve 3659 sayılı kanuna tabi kurumlar	48.000	68.000	116.000
Hîç bir ücret rejimine tabi olmayan çeşitli kurumlar	18.000	1.000	19.000
Özel İdareler	5.000	8.000	13.000
Belediyeler	8.000	27.000	35.000
Genel Toplam	284.000	212.000	496.000

Baremli Memur Nisbeti	%	0
	%	0.5
fügü	%	3.3
ılığ	%	9.8
	%	16
	%	21
	%	22
fügü	%	35
	%	44
	%	56
	%	59
	%	66
	%	77
	%	90

Bazı devlet dairelerinde çalışan Kanununa tâbi? (Bu tablo, 1962 Büyüklüklerden elde edilen rakam)

çok kimseyi kendine çekebilmektedir.

Fakat, bunlar dışında, maas azlığına rağmen, memurların ve özellikle yüksek memurların hâlâ neden devlet hizmetinde kalabildiklerini başka yollarla da izah etmek mümkünündür. Herşeyden önce, şurasını belirtmek gereklî ki, barem kanununda «zülke maaslar, birçok memurun filen cline gelen parayı ifade etmekten uzaktır. Mesela, «Türkiye'de en yüksek memurun maası 2.400 lira» denildiği zaman, bunun içine o yüksek memurun çeşitli yollarla elde ettiği ek görev maasları, temsil masrafları, makam ödenekleri, yolluklar vs. dahil edilmemektedir. Aynı şekilde, ora kademeerdeki memurların çoğunun da baremin içinde düşümek ve aldatıkları maasların düşüklüğine bakarak şurptomak doğru olmaz. Bu temel maaslarının düşüklüğü, Türkiye'de barem sisteminin dışında kalan şeyyani bir maas ve ücret rejiminin doğmasına yol açmıştır. Bugün, devlet hizmetinde çalışan aşağı yukarı 496.000 kişiin ancak 284.000'i barem kanunuına tâbidi. Geriye kalan 212.000 kişi çeşitli yollarla barem çerçevesini kırmakta ve aldatıkları maas veya ücret bakımından az çok bir rahatlığı kavuşturmaktadır.

Açık gözler ve pisirikler

İste asıl konusun olsun durum da budur. Devlet için çalışanlar, çeşitli daireler ve kurumlar bünyesinde aşağı yukarı aynı işleri gördükleri ve kurumlar bünyesinde aşağı yukarı aynı işleri gördükleri ve aşağı yukarı aynı derecede yoruldukları hâlde, birbirinden çok farklı maaslar almaktadırlar. Bazısı, barem içinde olduğu hâlde, bir, hattâ iki tane yolu bulup barem maasının çok daha fazlasını eline geçirilmektedir. Buzası ise, bizzat devletin önyak olduğu bir akımdan faydalananak, barem dışındaki river-

lî yollardan birini tutturmuş ve barem içindeki meslekdaşlarının alıklarına alayla bakmağa imkân verecek kadar yüksek ücretlere kavuşmuştur. Öyle ki, bugünkü devlet personeli, «açık gözler» ve «pisirikler» diye ikiye ayrılmıştır. Daha doğrusu; yolumu bulup durumlarını dizeletenler, hâlâ bareme bağlı kalan, «gözlerini kapayıp vazifesini yapın» ve devletin vereceği genel maas artışlarına ümit bağlayan kimselere «pisirikler» gözleme bakmağa başlamışlardır. Bu şekildeki tatbikat, devlet bünyesi içinde artık çok yaygın hâle geldiği ve önemli kademelede bulunanlar «pisirikler» kategorisinden çıktı «açık gözler» kategorisine geçtileri için, durumun ne kadar feci olduğunu idarenin yüksek kademelede duymak ve buna gözüm yolları aramak her zaman mümkün olmamaktadır. Durumlarından memnûn olanlar, herkesi de aynı yollardan faydalanan farzettmekte, böylece koskoca devlet mekanizması aksaklıklar, baksızlıklar, gekememelişler, kayırmalar, dengesizlikler ve ilgisizlikler ortasında yarvarlıp gitmektedir.

Müsteşar mı, işçi mi?

Türkiyedeki maas rejimi çeşitli noktalardan patlak vermiştir. Bir «D ve E cetveli» hikâyesi vardır ki, bunun ağuğu kapilar ve imkân verdiği kârname usûlere dünyanın dört bir tarafından gelen delege personel uzmanlarına parmak sırtmaktadır. D cetveli «devamlı hizmetçiler» içindir ve başlangıçtaki amacı bekçi, odaci, bahçivan gibi kimselerin çalıştırılabilmesine imkân vermektedir. Bunlar, fikri çalışmadan çok, bedeni çalışma gösteren kimselerdir ve gördükleri işin mahiyeti gereğince barem kanununa tâbi tutulmalarına imkân yoktur. E cetveli ise «geçici hizmetçiler» içindir; kuruluşundaki amaç, devlet dairelerine devamlı olarak fazlî sayılmayan ve gördükleri iş bittikten sonra hizmetten ayrılmaları gerekecek olan kimseleri barem sokmadan çalıştırılmaktır. Fakat, zamanla bu iki cetvel de başlangıçtaki amaçlardan hayli uzaklaşmış, hem fikri çalışma yapan, hem de devamlı olarak devlet hizmetinde kalan bazı kimseleri, barem kayıtları içinde kalmaların istenilen ücretle çalıştırılabilmenin ve dolayısıyla kolayca elemân bulmanın birer yolu olarak kullanılmasına başlanmıştır. Aslında barem rejimine tâbi tutulması gereken kimseleri, barem kayıtlarına tâbi olmaksızın çalıştırılabilmenin yolları bunlardan ibaret degildir. Özel teşebbüsün devletle rekabeti o hâle gelmiştir ki, meselâ mimarlık, mühendislik gibi teknik alanlarda bareme sâdak kalmak kimsenin aklından bile geçmemektedir. Devlet hizmetinde çalışan bu çeşitli personel «Yevmiyî Teknik Personel Tâlimatnamesi»ne göre ücret almaktadır.

D cetveleri, E cetveleri ve Teknik Personel Tâlimatnamesi, devlet personelinin maas rejimini iyice çırparıltır. Mesela, 27 Mayıs bütün kielî çanakları ortaya döktüğü zaman, Bayındırık Bakanlığı Mütseşârîm 123 lira yevmiyeli bir «çığçı» olarak gözükmesi kimselij sevindirmiştir! Ama, ağtan bütün bu kapılar da kâfi gelmemektedir. Şimdi, yavaş yavaş devlet teşkilâti içine yâynıma başlayan yeni bir usul de «mukaveleli personel» usulidir. Bu, eskiden, sadece yabancı uzmanlar için kullanılmıştı. Şimdi ise, yeni kurulan devlet dairelerinden bazıları, meselâ Devlet Planlama Teşkilâtı ve Atom Enerjisi Komisyonu, mukavele ile yerli uzman çalıştmak hakkını elde edebilmekte ve Şükrîlerdeki şeritlerde tamamıyla serbest olabilmektedirler. Bunların dışında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi bazı öyle devlet kurumları vardır ki, bunlar personel ücretleri bakımından hiçbir kanunu hâkimine tâbi doğrudır ve çalıştırıldıkları kimselere istediği gibi ücret verebilmektedirler. Aralarında 7-8.000 liraya kadar maas verenlerle rastlanmaktadır.

120 milyonun hikâyesi

Barem rejimindeki maas azlığından kaçabilme yolları, bunlardan ibaret degildir. Bir Maliye uzmanı, Türkiye'deki devlet personelinin maas dışında tam otuziki yoldan para alabileceğini hesaplamıştır. Bunlar içinde en başta gelenler ek görev ve vekilliğin maaslarıdır. Hükümet doktorunun aynı makamda ortaokul öğretmeni, Üniversite profesörünün aynı zamanda falanca idareci unvanı olması veya bir Maliye müstəntâmının yanında zaten bulunmayan bir kâneseye eve

kâlet etmesi Türkiye'de niç de az rastlanan bir durum sayılmaz. Sültün devlet idaresi bir bütün olarak ele aldığı zaman, «kanunî kadrolar» ile «füllî kadrolar» arasındaki açıklığın 40.000 civarında olduğu anlaşıltır; başka bir deyimle, 40.000 memur, ek görev ve vekâlet yoluyla kendi maasından fazla maas almaktadır. Bunların çoğu, aslında, düşük olan maasları biraz daha artırılabilmek için başvurulan canbazlıkların ve esaslı bir ücret reformu yapıldığı zaman bu şekilde israf edilmekte olan 120.000.000 lirayı daha adîl bir sistem için kullanmak mümkün olabilecektir. Bazi daireler, «L» cetvelinden yeni kadro almaları mümkünken yapmamakta, mevcut sıkışık kadroları kendi elemanları arasında üst liste dağıtmakta fayda görmektedirler.

DEVLET KURUMLARINDA BAREM DIŞI MEMURLAR: 3659

sayılı İktisadi De'et Teşekkülerî Barem Kanunu'nun oluklarından faydalananlar «mûteferrik müstahdem» adıyla personel kuları kurulan kurumlar ve barem dışı personel nisbetleri:

Kurumlar	Barem dışı Personel
Kömür Satış ve Tezvi Müessesesi	% 98.8
Türkiye Ziraat Donanım Kurumu	% 96.7
Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri	% 92.3
Toprak Mahsulleri Ofisi	% 92
Et ve Balık Kurumu	% 89
Eftbank	% 84
T. C. Emekli Sandığı	% 82.2
T. C. Ziraat Bankası	% 75
Sümerbank	% 73

Öte yandan, kadrosuzluk yüzünden terfi edemeyen aşağı yukarı 10.000 memur mevcuttur.

Baremdeki maas düşüklüğünü kapatabilmeyen yollar arasında volulları da ırmaknamak gerekdir. Belli bir şehirde çalıştığı hâlde, maasını başka bir şehirde kadro dan alıp, dolayısıyla yılın oniki ayında da fazladan yoluğa hak kazanan memurlar çoktur. Hattâ, bunlara, böyle dolambağlı yolları bizzat önleme çalısması gereken Maliye Bakanlığının bilynesinde sık sık restoramak mümkünündür.

Ayrıca, bazı hizmetlerde çalışanlara ödenen fazla mesai ücretleri ile çeşitli adalar altında sağlanan ödenekler de maaslar ve ücretler arasındaki dengesizlikleri artırmaktan büyük rol oynamaktır. Kimin, ne zaman, ne aldığı pek bilinmemektedir.

Göz yummak

Durumun bu şekilde devam ettiğinde büyük mahzular görünenler de yok değildir. Daha çok parlamento ve yerel yönetimlerde çalışanlar da bu düzlemlerdeki sorunları da çözüme kavuşturmayı başaramamışlardır. Tabii, bu düzlemlerde sahipleri, kendilerinin temas edemedikleri büyük memurları ve baremin bir kâsesine nüküp kalmış insanları unutmaktadır.

Özellikle, ikinci okul öğretmenleriala eline geçen para çok azdır, 70 bin öğretmenden 40 bine yakını, ayda yaklaşık 300 lira civarında net maas almaktadır. Geri kalan 20 bin öğretmenin maası 347-428 lira hâdîthâti içinde kalmaktadır. Eğitimmenler durumu da daha acıktır. D ÇP personelinin maasları da taminkâr olmaktan çok uzaktır.

C.H.P. seçimi beyannamesinde Turhan Feyzioğlu'nun isarıyla, öğretmenlere ödenek verilmesi vaad edilmiştir. Hükümet programında, «ögretmenlik mesesiçi çıkış hâle getirilecektir» diye, bog bir kişiye yetinmektedir. Sağlık personeli işi bu dahi söylememiştir. Hükümet ve Parlamento düşük maasi: memurların okullarını geçirmesinde, hizmetlerini

işini uydurmuş bulunan ne rurura göre yapmaktadır.

Memur kâtiesi içinde söyle bu memurunlar zâmrisinin bulunduğu arzedile bile, bu memnûnlûn başkalarının sizdirmek ve kiskandırmak pahasına elde «olduğu akıdan çıkarılmamalıdır. Türkiye, çok birleşir rîmî ve ortak esaslarla «ağlaamış bir maas rejimine» şiddetle muhtaçtır. Bunun tam olarak başarılmazı ise, bütün devlet hizmeti içinde, birbirine benzeyen görevlerin anahatlarıyla sınıflandırılması, yet gör세di için ortak çalışma ve değerlendirme esaslarını tesbit edilmesiyle mümkünündür.

Fakat, devlet personeli «onunca yapacak改革ları sadece maas iyârlama»dan ibaret saymamak gerekişti. İcâde mîsâbâka imtihanları usulünin geliştirilmesi

si, Devlet Personel Dairesinin başlangıçta hiç olmasa bazı görevler için «merkezi» imtihanlar yapabilmesi ve ardından personeli daireler arasında dağıtması düşünlülebilir. Sosyal alanda da yapılacak işler çoktur. Bugün, çocuk zammı, vs. yoluyla memurların ellerine geçen «sosyal ödenekler» güllüngâne kadar azdır. Üstelik, Emekli Sandığı kendisinden beklenen «yardım» görevlerini gereği gibi yapamamakta meselâ memurların kredi isteklerini zamanında karşılayamamaktadır. Bu bakımından, Ordu Yardımlâna Kurumunun ordu mensupları için hazırladıklarını memurlar için de yapabilecek bir sosyal yardım organının kurulması düşünlülebilir.

Kalkınmanın teminatı

Türkiyede devlet personelinin daha iyi yaşamaya şartlarına kavuşturulması için yapılacak改革ları, «sarâdilecek gayrîler» ve harcanacak paraları, memleketin genel ikâti aside ve sosyal kalkınma hamlelerinden ayrı düşülmek mümkün değildir. Bu alanda stratejik bir adım, ilerideki yatırımların daha iyi kullanımasını, istifâfının önlenmesini ve daha fazla verim sağlanması teminat altına almakdadır. Kaldı ki, Türk memurlarının coğunuğu, jîndîî kadarki güç şartlarında Devlete karşı gösterdikleri bağlılıkla böyle bir ilgiye çektan hak kazanmışlardır. Memur kadrosunun hizumsuz yere girişildiği de doğru değildir. Türkiye'de devletin görevçilerinin güçlüğü ve çetiliği gözönüne getirilirse, yarım milyona yaklaşan memur sayısı, devletin çok daha az görev yüklenen memleketlere nisbetle fazla sayılmalıdır. Olsa olsa, «çığçı» daireler arasındaki görev yükünün ve personel inekâsi kötülüğüne dair bilgiyi ve çetiliği gözönüne getirilirse, yarım milyona yaklaşan memur sayısı, devletin çok daha az görev yüklenen memleketlere nisbetle fazla sayılmalıdır. Olsa olsa, «çığçı» daireler arasındaki görev yükünün ve personel inekâsi kötülüğüne dair bilgiyi ve çetiliği gözönüne getirilirse, yarım milyona yaklaşan memur sayısı, devletin çok daha az görev yüklenen memleketlere nisbetle fazla sayılmalıdır.

Şu noktayı da unutmasın: Devlet memurun hâk olduktan ligiye girebilmesi, memurların okullarını geçirmesinde, hizmetlerini

«FAKIR» MEMURLAR: Türkiye'nin bugünkü hayatı içinde 600 lira ve daha aşağı maaş veya ücret alı da gecinebilen insanlara «fakir» sıfatından da ha uygun bir vasıf bulmak mümkün değildir. Oysa devlet kesiminde çalışanların büyük bir kısmı bu kategoriye girmektedir.

likçe, dışardan onları uzattı ak olan eller, hele Türkiye'nin iyisi şartları içinde, pek comert olmuyacaktır. Toplam içindeki her zümre gibi, memurlar da «akalarını kendi micaredeylete elde etmek» zorundadır. Yeni Anayasa, memurlara endikat kurmak hakkını vermiştir. Fakat, oyun için Anaya-sının verdiği hakkı düzenleyen kanun 1963 Ekininden önce pişirmesi gerekmektedir. Parlamentonun başka birçok konusunda olduğu gibi, bu konuda da en son dakika kayı bekleyeceğiz az çok muadik gibidir. Bu gecikmeyi önlemek mazsatalı şimdiden Parlamento üzerinde olsakda onlumak faydasız değil. Ama, bunu kim yapacak? Kar-nun çıkmadan memurlar «esihâlatanamayı» eklarna göre, buna öncüllüğün memur kütlesi dışından gelmesi bekliyor. Birçok memleketlerde, memur entiteleri, bir genel iş konfederasyonuna iyeriler. Türk yede de bu yola gidilmesi nâmîndür. Oyun ligindir ki, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, ilerde kendi işleri arasında yer alacak olan bir sendikalıma hareketinin başlayabilmesi amacına sunulmuş parlamento üzerinde baskıda bulunmanın yollarını araştırmıştır. Kollarıca çalışanların kar-falarıyla çalışanlarla yahşitler ve araların daki mevzuat bütçesini esihâlatanza yoluyla kuvvetlendirmesi, bir tabii birsey olamaz.

MAAŞ ELPAZESİ: Devlet memuriyetinde en düşük maaşla en yüksek maaş arasında oldukça geniş bir açıklığın bulunması çalışmaya, ve mesleğe bağlılığı teşvik eden bir noktadır. Türkiye'de 1938 yılında en yüksek maaş en düşük maaşın 12 misliydi. Şimdi bu nisbet 6,37ye düşmüş ve feşvik unsuru azalmıştır. Aşağıdaki tablo «maas yelpazesi» denen bu nisbetin başka memleketlerdeki durumunu gösteriyor.

Memleket	En düşük maaş TL olarak	En yüksek maaş TL olarak	Maaş Yelpazesi
Almanya	TL. 722	TL. 10.530	14.57
Fransa	TL. 395	TL. 4.190	12
İngiltere	TL. 600	TL. 14.600	24.3
Türkiye	TL. 360	TL. 2.400	6.37

Öhhöööö

Eshabikehf

Kurucular, «İkinci Koalisyon Hükümeti uzun ömürlük olacak» diyorlardı, nedenini bir türlü anlayamadık. Aaa, çok basitmiş!.. Meğer Meclis yaz tatiline girecekti.

Uykuda geçen günleri ömürden yaşarsak, doğru!

Yalnız, uzun sürecek bu uykuya sonda eshabikehf bir çarşıya çıkacak olsa, acaba nasıl karşılanacak? Öyle sanıyoruz ki:

— Kande giden Dakyanus! söylüle...

«Efendi ile usaanı»

Efendilik, İstanbul efendiliği değil, Uyaklık, günlük etmeni için emelini, giciliği, hattâ onurunu «atmak değil!» Bu efendilik başka efendilik, bu uyaklık başka uyaklıktır.

İterci bir Ankara gazetesi, toplumdan bir tür elziv: Bu zat, 1950'ye kadar DP'ye hizmet etmiş, 1950'de DP, bu zatın hizmetini unutmadı, tutunus kendisi Ankara Belediyesi Meclis Üyeliğine getirmiş. Bu zat 1955'te bu şerevdan ayrılmış. Ayırıldıkları nesil varmış bu zatın? Hic!.. Yenisehîr'de bir bilbâriye mağazası, Rıvâkatlı, sokağa bir Saray İshamı, onun çevresinde arşaları, Anafartalar'da bir Rüvîk Otel, Tezâzler'de arşaları. Gerçek kâğıtinde 30 dönen arazisi, İmrahor'da inlets işletmesi ve 2 adet kamyonu... İşte henis bu!..

Efendim, bu zat, tuğla oeklarm-

Daireler	600 lira ve daha aşağı maaşlılar	600 lira ve daha aşağı Ücretliler	Toplam
Genel Bütçə İçindeki Daireler	151.000	66.000	217.000
Katma Bütçeli Daireler	13.000	22.000	35.000
İktisadi Devlet Teşekkülleri	34.000	39.000	73.000
Genel Toplam	188.000	127.000	315.000

600 lira ve daha aşağı maaş veya ücret alanların (315.000) bütün devlet memurlarına (496.000) oranı: Yüzde 63,5...

mürekkep, biraz döviz.. Hemen başlarlar:

— Huzur içindeyiz, huzura kavuşduk, yaşamı huzur! demege,
Ama, belki bunların hiç biri olmasa da, basın:

— Huzur, huzur, huzur! diye teplir durur, o da başka!

Politika ve Din

Eski den (iyice eski den diyemiyecem) din geçim yolu id. Bugün hazzıların ağızlarının köpürmesi bu yüzündendir.

Simdiye politika geçim yolu... Politika din yerine geçti. Politikanın ne olduğunu bilenler, politikanın dininin ne olduğunu çok iyi bilirler.
Biz işte bu, dini bittüler elindeyiz!

Cezavir

(Zurnaya calınr)
Referandumu katılanların yüzde 99,59'u «Evet» deyince, Cezavir hâkimliği kavuştu. Biz de hemen şunu tâmiyedik Cegayırın hâkimliğimizi.

Cezavirde kan gördeyi görürken hiç sesimi tekârûmuyorduk. Kurtuluş Savasımızdır, rafa koymustuk...

Bu, hana bir fıkra anısı.

Vaktiyle lala, bir saat almış. Fakat okuması yazmasının olmadığı için de saattan anlamamış. Bir yandan da, saat olduğunu herkese gösterme isteğini yememiş. Kimi görse:

— Seni saat kaç dire sorarmsı.

Karışındakı, süzgelli:

— 10'a 10 var, dermiş.

Lala:

— Benlik de oyle...

İndirimsiz:

Bu, her gün, her saat, her dakik: böyle... Lala kim görse:

— Seni saat kaç?

— 11...

Beriki de söyle...

Bir gün sakacının birinin sakacığı intiyo. Lala seni saatlı soruncu, adam:

— 36. deniz.

Lala şovet ciddi:

— Benlik de oyle, deyip, saatli ebe-ne yerlestirmiş.

İşte, fıkra bu!

Dondurma

— 27 Mayıs hareketi donduruldu mu, dondurulmadı mı?

Sımdı partisine konusu, bu!

Sü Temmuz saatlarında böyle de sorulur mu? Elbette ki donduruldu.

Nazır boncukları

14'ler ziderken:

— İhlâli beraber götürüyoruz, değiliz.

14'lerden bazıları Türkiye'ye gelmeye başladı. Bütün gözler buntarda şimdidi...

Açaba, götürdüklerini getirdiler diye mi korkuyor?

Yok canım, ne korkacıklar? Hükümet alabildigine kuvvetli şimdidi...

Uyanmasın...

İşçiler Ereğlide büyük bir miting yapacaklardı. İnönü, bütün dilbaşlığını kullandı, vazgeçirdi işçileri. Derken koalisyon dirildi, derken güven oyu, derken yaz tatili...

Verilen sözler hiç birinin gerçekleşeceği yok. Türk İş'e bağlı sendikalar hemen kırıldılar:

— Verilen sözler tutulmazsa, işçiler gösteri yapacaklar!

Vay beym vay! Bu kaçını tava gelisi?

Ne demis şair:

«Ağır çek kükreleri mehtab uyanma»
«Bir ukuuya bilmem neye dalan hâb uyanmasın»

Asayı berkemal

Ankara'nın Bâlâ İlçesinde 2000 kişi: — Adalet isteriz! Yurita istibdat mı var? diye bağırdı.

Diyarbakırda halk, Jandarma kârahâlını bastı.

Sırrît eskiyâdan geçlimiyor.

Arazî Hillâfi yıldızından Kayseride ikinci köy tas ve souyla birbirine girdi.

Eh, bütün buntar iyilige alâmet... Koalisyon hükümeti rahat rahat yaz laftı yapabilir. Bari siz kalmasa da, olacakları görse...

Şah!

İkinci Koalisyon'dan sonra CHP Grupunda konuşan İnönü:

— Bu memleket medeni usullere kalkınacakları diyen bir partiyi temsil etmektevim. Bz parti olarak, bu tezin karşısına olsalarla mücadeledeye devam edeceğiz, buyurdu.

Satranc meraklısı İnönü. Vezirleri yedirip, piyonları Vezir vapıktı devam ederse, CHP'nin bile bir gün, «Şah!» diyecekini unutmamalı...

Bu ikide artık, «Şah!» demenin günü geldi sânyoruz!

Zarf ve mazruf

Meclis kapısında iki seçenek konuşuluyor:

— Böyle olacağımı bilseydim, töbe gelmezdim.

— Niye?

— Birader, koskoca Meclisin içinde mebus bulunur mu? Denizde balık gibi kalmış zavallı...

Öteki guldür:

— Ben mebusumuzu değil, binayı görmeye geldim. Belâ olsun su işlerde... Bâylesine bir bina yapan işçil, elbet bir gün içine oturtacak adamı da bulur...

Hüseyin Korkmazgil

İNCELEME

Faşizmin Kahıntıları

(141 ve 142. Maddeler)

Türkiye'de, bugün, fikir hürriyetini geniş ölçüde sınırlayan ve sosyal düşünce lerin zaman zaman komünizm'le dam galanmasına imkân veren hükümler, Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleridir. Bunlar yetmeyen gibi, «aşırı sol» dedikleri fikirlere karşı daha sert tedbirlerin alınmasını isteyenlerin çoğalduğu şu günlerde, 141 ve 142. maddelerin Milletlerarası Sözleşmelere, Türk Anayasasına ve Ceza Kanununun sistemine ne derece aykırı olduğunu bir defa daha belirtmekte fayda var. Aşağıdaki yazı, düşünce hürriyetinin karşısına dikilen engelleri bu üç açıdan inceliyor:

I - Milletlerarası Anlaşmalar karşısında 141. ve 142. maddeler:

Bir sözleşme

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 65inci maddesinin son bitti «Üstüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir» diyor. Hattâ, bu anlaşmalar hakkında 149 ve 151inci maddelerin de Anaya Mahkemesine bağ vurulması da aynı madde ile yasaklandığına göre, bu anlaşmalara kanunlardan daha fazla bir kuvvet tanıdığı anlaşılmaktadır.

Bu açıdan bakılınca «İnsan Hakları» ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi hükümlerinin Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142inci maddelerinden daha kuvvetli, daha hâkim hukuk kuralları ol-

dukları anlaşılıyor. Gerekten 19 Mart 1954 tarih, 8662 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan bu anlaşma ve ek protokol, aynı gün yürürlüğe girmi, bu suretle Anaya Mahkemesi'nin murakabesi doğrunda —ve üstünde— bir kanun mahiyeti almıştır.

Demek ki, Türk kanunlarında «İnsan Hakları» ve Ana Hürriyetleri ihlîl eden suçlar mevcut olmamak gerekir. Bu, bir felsefi sonucu, bir temenni değil, bir hukuki zorunluluğuktur.

«İnsan Hakları» ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi'nin (bundan sonra sadece «Sözleşme» diye anılacaktır) 9, 10 ve 11inci maddeleri her ferde istedigi kanaata sahip olmak, kanaatlarını ifade etmek, aynı kanaatta olanları birlikte cemiyet kurmak ve kanaatlarını topluca açıklamak hürriyetlerini tanımaktadır. Sözleşme bu hürriyetleri mutlak ve genel bir anlamba tamiz, fikir ve kanaatlar arasında bir ayırmayı gözetmemiştir, bazı düşüncelerde ve kanaatları kanun dışı ilan etmemiştir.

Halbuki T.C.K. 141 ve 142inci

maddelerinin 1inci ekstraları ola takum ekonomik, sosyal ve felsefi düşince ve kanaatların açığa vurulmasını, yayılmasını ve bu düşünceler ve kanaatlar etrafında teşkilatlanmayı suç saymış, yasak etmiş bulunmaktadır.

Denebilir ki, «Sözleşmenin yukarıda zikredilen maddelerinin 2inci fikralarında, âkitlerin bu hürriyetleri kanuna sınırlama yetkileri tanınmıştır ve T.C.K. 141 ve 142inci maddelerinin 1inci fikraları, Sözleşmenin tanıdığı yetki kullanılarak konulmuş sınırlamalarla ibarettir ve Sözleşmeye aykırı değildir.»

Demokratik toplum

Hemen ilâve etmek gereklidir ki bu itiraz yerinde olmayacaktır. Zira Sözleşmenin 9, 10 ve 11inci maddelerinin 2inci fikralarında tanınmış bulunan kayıtlama iki şartla bağlıdır. Gerçekten bu kayıtlamalar a) demokratik bir toplumda caiz görülen kayıtlamalar olsak, b) sözî geçen fikralarda açıkça sayılan maksatlarla konulmuş ve bu maksatların sınırları aşmayan geçici sınırlamalar olmak zorundadır. «Demokratik toplum» demek, zamanın düşince ve anaadalarından hiçbirini kanun dışı etmeyecek toplum demektir. Sözleşmede kullanılan «Demokratik toplum» deyimi ile, her türlü kanaat ve düşüncenin açıklanma ve ifadesine, bittin siyasi partilerin kurulmasına, çalışma ve yaşammasına imkân veren düzenlerin kastedildiğinden şüphe edilemez.

Bir an için, T.C.K. 141/1 ve 142/1'in, kayıtlamalar için ileri sürülen ikinci şartın kapsamına girdiği, yani kamu güvenliği, kamu düzeni, genel sağlık veya genel ahlak veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin koruması miliâhazaları içinde düşünülmeli gerektiği kabul edelim. Bu takdirde, âkitlerden hiçbirinin ülkesinde kamu güvenliğini, kamu düzenini, genel sağlığı, genel ahlaklı sehdit etmeye düşüncesi, kanaat ve toplulukların yurdumuzda bir toplum felâketi olduğu sonucuna varırız ki, toplumumuzu siyasi rüştiyâlî ispat etmemis seviyeye düşüren bo sonucu gerek Anaya, gerekse her fırsatla siyasi parti liderlerinin, yaşam ve yürütmeye organları başkan ve mensuplarının ve Devlet Başkanının söylev ve demetleri kesin olarak reddetmektedir.

Kaldı ki bu ikinci şart birinci şartla bağlıdır, yani «Demokratik toplum» deyimi ve imkânları ile birlikte düşünülmeli dir. Bir sözleşmede kulanılan söz, deyim ve terimlerin anlamı üzerinde tereddüde düşüllürse, tarafların maksatlarını, yani bu söz, deyim veya terime verdikleri mânaya bakılır. Çok taraflı anlaşmalar da ise coğulluğun birleştiği mânaya itibar olunur. «İnsan Hakları» ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi'nin imzalayan âkit tarafların «Demokratik toplum» teriminden maksatlarını anlamak için önce Sözleşmenin başlangıcına, sonra âkitlerin içinde yaşadıkları toplum düzenebine bakmak gerekir.

Başlangıçta, âkit taraflar «Aynı toplulukta taşyan ve ideal ve siyaset gelenekler, hürriyete saygı ve hukukun üstlîğinde huluslarında müstereks bir mirasa sahip bulunan Avrupa devletleri hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Beyannamede (Birley-

miş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 de ilân edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi) yazılı bazı hükümler ortaklaşa sağlanmasına varyacak tedbirler almayı kararlaştırarak aşağıdaki hususlarda anlaşılmışlardır:» demek surette ortak bir uygarlık platformu üzerinde bulunduklarını kabul etmişlerdir. Bu ortak uygarlık ise, bu çeşitli fikir hürriyeti kayıtlamalarına imkân vermeyen Batı Avrupa uygarlığıdır.

Ayrıca, Sözleşmenin 64. maddesi üzerinde de durmak gereklidir. Bu 64 madden söyleşir:

«Bu sözleşmenin inzası veya tasdik belgesinin tevdiî ânında her Devlet, Sözleşmenin muayyen bir hâkimî hakkında, o zaman kendi ilkesinde «erî» olan bir kanunu bu hâkimî uygun bulunmaması nisbetinde ihtirâzi kayıt kabılır. İşbu madden omumi mahiyette ihtirâzi kayıtlar konulması sefâhiyetini başНЕTNEZ.»

Türkiye Cumhuriyeti adına o zaman bu Sözleşmeyi imzalayanlar, imza ânında hiçbir ihtirâzi kayıt ileri sürmemişlerdir.

Sözleşmeyi onaylayan 6366 sayılı kanunun 2 ve 3nci maddelerinde ise, sadece 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümleri saklı tutulmuş, başkaca bir ihtirâzi kayıt ileri sürülmemiştir. Şu halde T.C.K. 141/1 ve 142/1 de saklı tutulmuştur.

Demek ki, Türkiye Cumhuriyeti, bütün anti-demokratik kanun ve hükümleri, bu arada T.C.K. 141/1 ve 142/1 ile ilgili etmek ve hızla demokratik bir bâlinye edinmek yüklemi altındadır.

II - Anayasa karşısında 141. ve 142. maddeler

Hürriyetin
özü

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 8inci maddesi şu genel ve mutlak kuralı söyüyor:

«Kanunlar, Anayasaya aykırı olamaz.» «Şu hâlde, T.C.K. 141/1 ve 142/1 in Anayasaya aykırı oldukları anlaşılırsa, bu hükümlerin kaldırılması ve bu hükümlerin suç sayıldığı eylemlerin suç olmaktan gizlilikte gerekmektedir.

T.C.K. 141/1 ve 142/1, şu üç amaçla yinelmiş cemiyetleri kurmayı veya sevk ve idare etmeyi veya bu üç amaçla propaganda yapmayı suç saymaktadır:

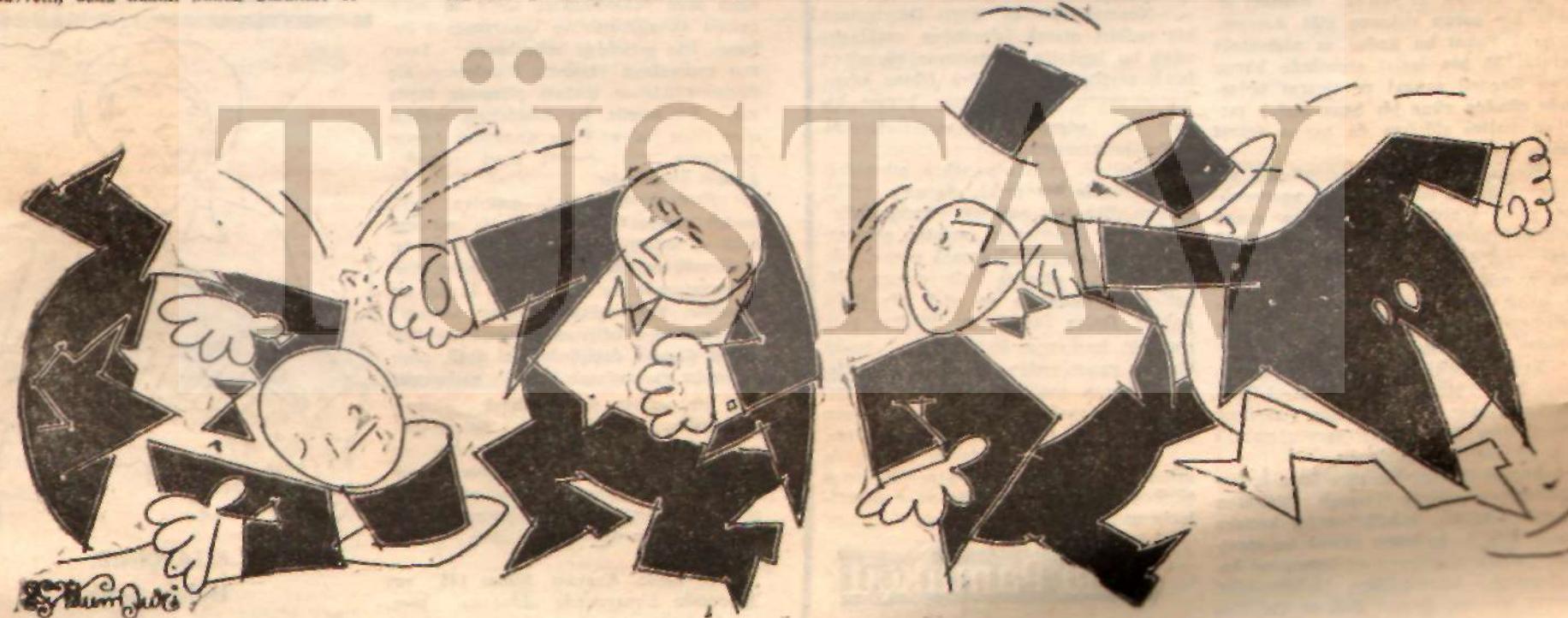
1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek;

2. Sosyal bir sınıfı «rtadan kaldırma»;

3. Memleket içinde mîleses iktisadi veya sosyal temel düzenlerden herhangi birini devirmek.

Bu hükümler, 1961 Türk Anayasasının 20nci, 56ncı, 57ncı ve 155nci maddelerine mutlak surette aykırıdır. Şöyle ki:

T.C. Anayasasının 20nci maddesi şherkese» düşince ve kanaat hürriyeti lânimâkia yetinmemiştir, ayrıca «cherkes» in edilmesi ve kanaatlarını, söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabileceğini ve yaya biliceğini açıkça belirtmiştir. Bu madden

BITMEYEN KAVGA: POST KAVGASI

ÖĞRETMENLER

Aydindaki Öğretmenler Federasyonu Toplantısı ileriler ve geriçilerin çarşısına sahne olacak. Toplumun en sağlam ve aydın kuvvetlerinden birini teşkil eden öğretmenler arasındaki bu mücadelenin, sırtını bakanlığa davavanacı icilerin yenilgisini bitmesi bekleniyor.

Federasyonun Aydın Toplantısı

Yurdun dört bucakından koparak Aydindaki Türkiye Öğretmenler Federasyonu Genel Kurul toplantısına gelen öğretmenler öfkeliydi: Öğretmenlerin haklarını savunmak için kurulan Federasyon çalışmıyor, Bakanlığın çok uysal bir tutkusu olarak kalyordu. Öğretmenlerin sırtına polis copları inerken bile Federasyon susuyor! Öğretmenlere kötü muamele yapmak ve dayak atmak moda hâline geldi halde, Federasyondan çabuk ayrılmıştı. Halbuki Federasyonun başında, öğretmenlerin büyük ümitleri segiti Turhan Feyzioğlu vardı. Feyzioğlu, C.H.P.'nin muhalefet yıllarında, ilerici konuşmaları ve öğretmen haklarının savunucu davranışlarıyla, öğretmenlerin sevgisini kazanmıştı. Fakat 27 Mayıs'tan sonra bu sevgi, yerini büyük bir hayal kırıklığına bıraktı. Zira bir

Dursun Kut
Aydın'a gidiyor

zamanların ategi muhalifi ve insan haklarının şampiyonu Feyzioğlu, öğretmenler, Topaloğlu'nun emriyle coplananı susuyordu. C.H.P. seçimi beyannamesine, devletin en düşük ücretli memurları olan öğretmenlere ödenek verileceğini vaadini koyduğu halde, iktidara gelince Feyzioğlu bu vaadi unutuyordu. Federasyonun, gericilerin at oynattığı bir meydan hâline gelmesine Feyzioğlu rahatlıkla zaten göstergiyordu.

Toplumun en sağlam ve idealist kuvvetlerinden biri olan öğretmenler, böyle bir duruma son vermek amacıyla Aydına geldiler.

Hikaye nasıl başladı?

Federasyonun Federasyon olsamaktan önce 1961 Temmuzunda yapılan Samsun Kongresiyle başlar.

YÖN, 11 TEMMUZ 1962

Bizi nasıl görüyorlar?

Türkiye'de yeni deneme

İngiltere'nin tanınmış liberal dergisi The Economist'in 30 Haziran 1962 tarihli sayısında Türkiye ile ilgili bir yazı çıktı. Yazıyı, varılan hükümlerdeki doğruluğun veya yanlışlığın takdirini okura bırakarak aynen sunuyoruz:

Kabaca bir hesapla, eğer parti disiplini beklediği gibi işleyecek olursa, İnönü'nün yeni hükümeti Parlamentodaki 450 üyenin 300 veya daha fazlasının desteğine sahip olacak. Aynı zamanda koalisyonu katılan bütün partilerin liderlerinin, artık girişimleri zaruri bir hâl almış bulunan reform hareketlerini uygulayacaklarını taahhüt ettiklerine dair bir protokola ciddiyetle imza koyduklarını belirtmek de önemde üzerinde durulması gereken bir nokta. (Yeni koalisyon CHP, YTP, CKMP ve Adalet Partisinden kopmuş bağımsız gruptan müteşekkildir).

Hücuk kimse kesin bir limit beslemekle beraber, Türk Parlamente rejiminin radikal değişiklikler getirebilecek dercede kuvvetli olduğuna dair ufak bir limit hâl mevcuttur.

Türkiyenin problemi bir rejim bütçesidir. Dünyanın başka hiç bir yerinde, belki Hindistan hariç, bu soru bu derece açık ve belirli olarak ortaya atılamaz: Acaba Batı usulü Parlamente demokrası ile geri kalmış bir memleketin ihtiyacı olan, erişilmesi çok müskü reformları yapmak kabul midir? Acaba böyle bir rejim artık kabuk bağımsız muhafazakâr kuvvetlerin mukavemetini kırmaya yeterli midir? Asya ve Afrika memleketlerinin gözünde bu rejim daha simdiden iflis etmiştir; Türkiye ise henüz tutunuyor. Aslında asıllarla politik despotizmde daima en büyük söz sahibi olarak bakılmış bir memleketin, bu gün Batı tipinde demokrasiyi yerleştirmek uğrunda diğer milletlerden daha sabır olmasının keyfiyeti çok acayıptır. Şimdiye kadar dünyada hangi junta iktidarı ele geçirdikten onyedi ay sonra, hakiki serbest seçim yapmış, çift meclisi bir parlamento kurmuş ve neticede sükünetle ve kendi arzusu ile senatoda nisbi bir kararlığa çekilmıştır. Türk Juntası bunların aepsini yapmıştır. Bununla beraber kurduğu Ekim ayından bu yana, Westminster'in yabancısı olduğu cinsten duvar arkası dış kuvvetler egegenen Türk Parlamentosuna bir kere baskın yapmıştır. Mesele Cumhurbaşkanı seçimlerinde ordunun adayı Gürsel Paşa'nın karyasına çıkan Prof. Ali Fuat Bassil, ordu liderlerinin,kestirmeye bir ifadeyle, adaylığında israr ettiği takdirde, hayatını garanti edemeyeceklerini söylemeleri üzerine soluğu İstanbul'da almıştır. İnönü ise her politik krizde alliyigli bir tarzda Genel Kurmay Başkanı ile milisaverceler yapmıştır ki Genel Kurmay Başkanı Anayasaya göre politika ile

hic bir alıp vereceği bulunmadığı tabii (şipheden uzaktır). Hâli hazırda mutlak iktidarı parlamentoda değil fakat silahlı kuvvetlerin elinde bulunduğu çok açık bir gerektektir.

Hücuk kimse böyle bir düzene tam demokratik bir dilzен diyemez. Nitekim bazı cesur Türk gazeteleri (peki de sık olmadığı da doğrudur) bu duruma demokrasi denemeyeceğini yazmıştır. Fakat her seye rağmen, ordunun ve duvar arkasında kalan baskısı ajaica hâkim bir askeri idareden daha iyidir. Bu gün için ordunun yüksek kademedeki komandanları, hic de hâlise sindilik, parlamente rejimin devam etmesi gerekliliğine kararlı inat ve sebat etmektedirler. Fakat bu liderlerin de diğer peki çok kimse gibi, yedi aydır hic bir olumsu işe el atmamış durumdan, ekmeğe girmiştir bir koalisyon hâkimiyetinden ve parlamentodan gayrı memnun oldukları da şiphede yoktur. Bu nâmleket en azından onbeş senedir millî nayatının her kolunda acil ve hayatı reformlar ihtiyaci içinde olan bir memleketin Türkiye'de patlak veren artan nüfus problemi (% 7 doğum oranı, yüksek çocuk ölümüleri dolayısıyla net % 3 lük bir artışa ulaşmaktadır) dünyadaki benzerlerinin en ciddî ve şiddetlerinden biridir. Yerden birerce sine doğan bu Türk vavrularını besliyecik gıda kaynakları durmadan azalmaktadır. Ormanların katledilmesi aetiyesi vahim bir felâket halini alan erozyon Orta Anadolu'yu bir çöle çevirmektedir. Bir toz tavası haline gelen avuç içi kadar tarlalarından ekmeğini söküp çıkaramayan Türk köylüsü şehirlere akın etmeyecektir. Şehirlerin etrafını ıplı bir istilâ ordusunun çadırı orduğâhı gibi cepeçevre çevrelenen serfil, perisan gecekonduları bu köylülere mesken olmaktadır. Ankara nüfusunun yarısının bu şebeke gecekondularında oturduğu bilinmektedir. İstisnik o derece yaygın ki hemen hemen genel bir durum arteznektedir. Vergi sistemi çığırın derecesine varan adaletsizliklerle doludur. Ama bunlar Türkiyenin problemlerinin sadecə birkaç tanesidir.

Bes senelik plan bu günlere çıkmak zorudur. İnönü'nün bu plâna ilgi duyduğu bilinmektedir ve Nisan ayı içinde ekonomik durum hakkındaki beyanıyla planın öncüsüne kavradığını göstermiştir. İnönü beyanatında, Türkiyenin, planın gerektireceği yarım masraflarının ancak dörtte birinci dış yardımardan beklemesi icabetini söylemiş geri kalan kısmının Türkiye tarafından ve esas olarak vergi kaynaklarından

temin edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda plânan iç finansmanının karşılanması karganamıyaçığını zaman gösterecektir. Fakat bunun daha da dâtiinde bir önem taşıyan mesele politik rejimin planı, tabii edip edemeyecek derece kuvvetli ve kararlı olup olamayacağı sorundur. Buna göre beslenmesi gereken temel şiphâ ve tereddütlere biri de parlamente rejimin Türkiyenin problemlerini çözmeye yetişmeyeceğidir. Yenilmesi uskuk —toprak ağaları, büyük sermavedalar, din istisnacılıarı— gibi çok şileli muhafazakâr kuvvetler parlamentoda temsil edilmekte, koalisyon da bu güçlere dayanmaktadır. Türkiye'ye has acayipliklerden biri innes de reformcu hamlelerin politikacalar ve aydınlar arasında zedette olmasının takat bu na mukâbil en kuvvetli reformcu baskının silahlı kuvvetlerden gelmesidir. Her ne kadar biz İngilizler aydınlar parlamentoyı itip durtmesinden pek hoşlanmazsa da, ordı Türklerde parlamentoğu gitmesi icab eden en doğru yola geviremeyecek pek alâ iyi bir rehber olabilir.

Ordu, 1960 senesinde kurulmuş mevcut hükümeti deviren bir darbe hareketi ile gözler önüne yeni uluflar açmıştır. Son iki yıl zarfında Türkler evvelce Türkiyede benzeri görülmemiş olan grevler, işçi gösterileri ve sınıf gururunu işaret eden haretetlere şahit olmuşlardır. Yeni çıkan haftalık solcu YÖN dergisi Marksizm açıklarında dolaşmaktadır. Bu dergi, yayın faaliyetine devam edebilmesini ordunun açık desteği boreğidur. Fakat hâlitin bu acil reform garellerine rağmen hâlâ parlamentoda temsil edilen leylek Fabian sosyalistlerin açık pembe renginde dahi olumsuz reformist bir siyaset parti yoktur. Türk siyaset hayatındaki bu eksiklik kendini acı bir şekilde ele alacaktır. Ama ordu iki ye ayrılmış ve henüz rejim meşesini ne şekilde ele alacaktır? Bilemeyen durumda kararsız kalmıştır. Bugün, Atatürk'ün yemek zorunda olduğu güçlüklerden bile daha büyük güçlüklerle karşı karsıya kalmış olan Türk liderleri bir taraftan ihtiyâlî reformlar yapabileceklerini söylüyorlar, diğer taraftan da bu işi demokratik mütesserlerle bir arada başarmakta kararlı görünenlerdir. Liderler, bu iki unsuru bulnesinde toplayan tipten bir rejime giden yolu, körler gibi el yordamı ile aramaktadır.

Federasyonun bakanlığın dâma mührünü olmaktan kurtarılması gerektiğini ileri sürdü. Feyzioğlu, bu görüşü benimsedi. Târtışmayı, «Cannan, her meselede bakanlığı karşı cephe mi dâcağız» diye kapattı. Bu zihniyettedir ki Federasyon, öğretmenler dövüllerken bile bakanlığı karşı cephe almaktan dikkate kaçırdı.

Federasyonun bir kismı idârelerinin tutumunu gösteren ikinci mesele Rauf İnan'ın istifası oldu. Necip Aşkin sağ kolu, Mustafa Cura, açık oturumlar yaparak Köy Enstitülerini savunduğu için Rauf İnan'ın ikinci başkanlığından istifesi bir önergeyle istedî. Yönün Köy Enstitülerini sayısı yapmasını bile Köy Enstitülerinin aleyhine büyük delil sayan ilk zihniyetli eğitimci Curanın bu tekli gülüp geçmek gerekiyordu. Ömrü boyunca Köy Enstitülerini savunan Enstitü propagandası yapmakta sanık delilleri öğretmen Rauf İnan'ın durumu uzun uzun tartışıldı. Neticede Feyzioğlu'nun bulduğu ortalamâ formül tayesinde, Rauf İnan'ın ikinci başkanlığından uzaklaştırılmış sağılandı.

Federasyonda büyük kiyamet, K1-

Samsun Kongresi ilerici öğretmenlerin, türlü entrikalarla Federasyondan uzaklaştırılmaya çalışıldığı bir toplantı oldu. Tevfik İleri devri kafrosunun ömüri bir kışının kilit noktalarında hâlî bulunduran Millî Eğitim Bakanlığı İlşileri, 27 Mayıs'tan sonra ilerici öğretmenlerin kuvvet kazanmalarından endişeye düşmüştü. Nasıl düşmesiñ kâzâ Kurucu Meclis bîle, Köy Enstitülerinden gelen Şükrû Koç ve Dursun Kut, böyle bir yorumu seviyorlardı. Ankara Öğretmenler Derneği seçiminin, ilerici öğretmenler râhatlıca kazanıyordu. İlerici öğretmenler Federasyon seçimlerini de kolayca kazanacağına şüphe yoktu.

Bakanlıkta hâkimiyetlerini devam ettiren Tevfik İleri ekibi, bu gidişe dor demek istediler. Samsun toplantısına bir kaç gün kala, İlk Öğretim Genel Müdür Yardımcısı Şükrû Koç vazifesinden uzaklaştırıldılar, yerine, İl Öğretim İleriyle ligisi olmayan D. P. aksigâz Necip Aşkin' getirildiler. Samsunda, İlk Öğretim Genel Müdür Yardımcısı Recep Gürelin, de görevinden atıldığı gâyâsına yadsız. Bundan maksat, Samsunda

Sükrü Koç
Güvenlik polisi

Rıkkale öğretmenlerinin Ankara yürüyüşü dolayısıyla çıktı. Federasyonun Talip Aşaydın, Hayrettin Uysal, Sükrü Koç, Hurrem Arman, Dursun Kut, Mehmet Öztekim Yiğit ve Emirlioğlu gibi idealist idareciler, öğretmenleri coplatan hükümetin şiddetli tenkidini istiyorlardı. Federasyonu, hükümetin danga mührülü olarak göreven Mustafa Cura, Necip Aşkin, Ali Oğuz, Orhan Turan, Mehmet Degerliyurt, Ali Rıza Kırşunoğlu, Hüseyin Kalaba gibi idareciler ise, hukuki (Anayasaya aykırı şekilde, öğretmenlere cop salıtan hükümet) haklı gösterme sevdası içindeydi. Anadoludaki bütün öğretmenlerden yanalar protesto taraflarını, kraldan fazla kralci idarecileri umursamıyorlardı. Bu kimseler «Eşendim, lüzumsuz yürüyüş yapmışlar. Neden Federasyonu haberدار etmemişler. Her yürüyüş yapanı savunacak milyon gibi sudan sözlerle, vazifelerinin öğretmen haklarını savunmak olduğunuunu tutoylardı. Bati memleketlerinde öğretmenler coplaşsa, öğretmen Federasyonları, dünyayı Hükümetin başına yığırdı..

Üstelik Kırıkkale öğretmenleri, 21 Aralık 1961 tarihli bir noktada, Federasyonu da haberدار etmemişler. Fakat Mustafa Cura bu mektubu Federasyon idarecilerinden saklamıştı. Federasyon işte böyle kimselerin eline düşmüş ve hiçbir İlçe yaramaz hâle gelmişti.

Federasyon eğitim meselelerini tesbit etmekten de dikkate kaçırmıyordu. Damga mührülü idareciler «Hiçbirin bu bir yardımına derneğidir. Başka işe ugrasamaz» diyorlardı. İşçiler, işçi davalâtında ve çeşitli memleket meselelerinde görüşlerini bergen açıklıkların, öğretmenler Federasyonu sonda kaçırmıyordu! Halbuki başarılı bir çalışma örneği ve ren, «Türkiye Köy Öğretmen Derneği Federasyonu, eğitim görüşlerini tesbit etmiş ve bir anıtsallaşma Başbakan İhsanlıye sunmuştur. Muhterî, Köy Estitütülerinin yeniden açılması zarureti, delilleriyle ortaya koymuyordu. Öğretmenler Federasyonunun uzankılığı, hiç değilse, kardeş teşkilatının fikirlerinin benimsendiğini, bir bildirileyle açıklamak istediler. İlerici Köy öğretmen derneklerinin ve federasyonunun amansız düşmanı olan gereci idareciler, bu dayanışma örneğini göstermekten bile kaçındılar.

Aydın

Toplantısı

Aydında, Federasyonu olmaktadır çakaran Necip Aşkin — Mustafa Cura grubu, mevkilerini muhafaza için ellerinden geleni yapacaklardır. Tevfik İleri ekollünden bu iki parlak mirasçı, çoktan beri bu yolda gayret göstermektedirler. Bazi resmi seyahatler yaparak, taraftar toplama gayreti, Millî Eğitim Komisyonunda Necip Aşkını er — öğretmenlere masz verilmesi hakkındaki kanun teklifine karşı koymasına engel olmuştu.

Durum ancak Aydın Milletvekili Sükrü Koçun, Büyü Komisyonu Üyelerini ikna için giriştiği uzun gayretlerden sonra, Büyü Komisyonu da düzeltilebildi.

Necip Aşkin grubunun, Aydın Kongresinde kazanmak için başvurduğu yol, sevilen ileri öğretmenlerin Aydına gelmesini önlemek oldu. Bunun en tipik örneği, Federasyon idarecisi Dursun Kut'un durumudur. Federasyon, Bakanlık bir yazı yazarak, «İra Komitesi Üyesi Dursun Kutun hesap ermek için Aydına gitmek zorunda olduğunu belirtmiş» ve izin istemiştir. İlk Öğretim Umum Müdür, bu en tabii izin talebinin müsibet karşılığındır. Necip Aşkin taraftarları «Eşendim, bu Vilâyetin işidir» diyerek, Umum Müdürün izin yetkisini «nediler. Neticede, Bakanlık Dursun Kutu izin verilmesi için Ankara Vilâyetine yazı yazdı. Yazı Ankara Eğitim Müdürü Ahmet Atılgan'a geldi. Necip Aşkına bir silikan borcu olan Ahmet Atılgan, Dursun Kutu çağrarak «şümiz çok, izin veremeyiz. Bu kesin kararımızdır» diyerek, meseleyi kestirip attı. Bunun üzerine Şükrü Koç, Vali Teoman Paşa'ya giderek, durumu anlatıti ve izin

istedi. Teoman Paşa, şürkü Koçuna yanında Atığana telefon etti ve «İzin vereceksin. Ne demek iş çok. Ben bir hafta izin alsam, Ankara Valiliği batar mı dedi. Fakat izin yine eksmedi. C.H.P. li politikacılardan Nûvit Yetkinin akrabası olan Ankara Millî Eğitim Müdürü, Valiliyi ilk kararından vazgeçirmesini bildi. Nitekim ertesi gün Federasyon Sekreteri, izin işi için tekrar Teoman Paşa'ya gidince, Valinin ağzını değişim buldu. Böylece, 1950 den beri yıllık izinini kullanmaya Dursun Kutun 4 yıl için dahi Ankara'dan ayrılmazı öndeğirdi. Ahmet Atılgan, böylece, Necip Aşkin'in politika simi yürütmüş oluyordu. Buna sebep, Galip Gürlerin çıktıığı, «Köy ve Eğitim» dergisinde, Ahmet Atılganı sert şekilde tenkit eden bir yazı eksikliği üzerine, Necip Aşkin ve Mustafa Cura ikilisinin, Galip Gürler «Millî Eğitim teşkilatının işberimi kimci neviyat yapanakta suçlandırması» olsa gerektir. Atılgan, şimdi Aşkına duyduğu silikan borcunu ödemektedir. Nitekim Galip Gürler de, Aydına gitme müsadesini çok güçlükle ala bilmıştır. Kırşehir Millî Eğitim Müdür

Muavini Veli Yazar ise izin alamamıştır. Necip Aşkin böylece tehlikeli rakiplerini sahneneden uzaklaştırılmıştır. Gerisini üstü kapalı tehditler veya vaatlerle Aydında gerçekleştirecektir.

Aşkin — Cura ekibinin bir de uzun vadeli programı vardır. Bu grup, tüzük değişikliği yaparak, Federasyona tamamen hâkim olmaya çalışacaktır. Tüzük değişikliğinin esası kazalarınca öğretmenlerin derneklerinin doğrudan doğruya Federasyona bağlanmasıdır. Aşkin —

Cura ikilisi böylece dinamik ve ileri görüşlü öğretmenlerin Federasyona gelmesinin güçleşilebilirliğini düşünmektedir. Fakat öğretmenlerin bu oyuna gelmeleri zayıf bir ihtiyatıdır. Nitekim Samandağda aynı oyun oynamamış, ama tüzük değişikliği Dursun Kutun konusundan sonra, büyük bir coğrafyalı mizakere dahi edilmeden reddedilmiştir.

Aydında Türkiye Öğretmenler Federasyonu toplantısı bu hâza içinde başlıyor. Öğretmenler, Federasyonu Federasyon yapmaya azınlıdır. Bunun için de Federasyonun idaresini, dinamik ve idealist öğretmenlerin alması zaruridır.

30 binlerin sessiz yürüyüşü

Ne zaman öğretim yılı bitse, eğime bir ince ağrı gider. Küçük ilçe ve köylerimizin ilkokullarını barındıran onbinlerce çocukların, orta öğretimde devam edemediğinin, ağrısı bu. Gerçekten bu ağrı, yalnız olarak benim değil yirmi milyon köylü ve kasabalınlardır. Memleketin efendisi saydığımız köylü topluluğumuz, çeşitli drüsler, zamanınta kadar ilköğretiminin savaslaşmış orta ve yüksek öğretiminin akına bile getirmemiş memleketi yönetenler. Yıllarca her harenet halk adına ve halk için yapıldığı ilân edilmiş de köylü topluluğuna Devlet babanın yalnız yüklerini taşımak düşmüştür. Özellikle orta ve yüksek eğitim ve öğretim görme mutluluğuna köy toplumu kavuşamamıştır. Köylünün orta ve yüksek öğretim görmek imkânlarından yoksun olması kesin olarak onun Devlet yönetimine katılmamasına ve söz sahibi olmasına engel olmuştur. Ne Osmanî Devleti ne de Cumhuriyet hukümetleri zamanında köylünün bu durumda bir değişiklik olmamış eylemleri olarak eğitim görme hakkı ve olanağı bir avuç insanın tekeline kalmaktan devam edip gitmektedir.

Orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarının büyük şehirlerde olduğu köylerimizde 17 bininde ilkokul bile bulunmadığı, bulunanların da yetersizliği dilsizliğine su rakamlar köy ilkokullarını bitiren çocukların orta öğretim kurumlarına gitmemelerini göstermeye yeter sanıyoruz:

Köy Enstitülerile Öğretmen Okularını birleştiren kanundan sonra köy çocukların ortaöğretim görme olanaklı (imkân) tüm ortadan kaldırılmıştır. Bu kanunla eyfemli olarak devam eden haksızlıklarla hukuk yolundan bir haksızlık halkası daha eklenmiştir. Adı geçen kanuna göre İlköğretmen Okullarına yüzde yirmibeyaz bir yıldız yetmişde de köy ilkokulları bitir ve yüzde yetmişde de şehir ilkokullarını bitirmiş olan çocukların alınır. İlkokula dayalı öğretmen okullarının sayılarının azlığı bunun yanında köy okulunu bitiren, tek öğretmeni okulların ilkokul çıkışları ile her sınıfın bir öğretmen bulan şehir çocukların aynı sorulara cevap verme zorlamları köylü çocukların başarılarını önceliği sayda azaltmaktadır. Böylece dolmayan yıldız yetmişde oran hileli yillardan yalnız diplomi köy okullarından alan şehir çocukların ile tamamlandırmaktadır. Bu, kanunlarla yapılan adaletsizliğin bir Devlet sistemi olarak benimsenmesidir. İnsan ve vatandaş hayatıne yarar bir gey olsadı gibi Anayasaya dizenimize da karsıdır.

Adaletsizliğin Devlet düzeni olarak kabul edilmesinden bu yana her öğretim yıl sonunda, öğretmen okullarına başvuran, otuz bin köy çocuğunun yeri köylerine dönmeyecekler. Onların yaptıkları sessiz yürüyüş hepimiz duymadık ama pek yakında duyucağız. Devlet giderlerinin çoğunuğu ödeyen, gene Devletin bütünlüğünü yoluyla yakınlarını Çanakkale'de, Sa-

Öğretim Yılı	İlkokulu Bitiren	Orta ve Teknik Okula Girenlerin Oranı	Öğretime Devam Etmeyenlerin Oranı
1951 — 1952	150871	% 23	% 77
1952 — 1953	146823	% 26	% 74
1953 — 1954	167639	% 26	% 74
1954 — 1955	173760	% 33	% 67
1955 — 1956	184593	% 34	% 66
1956 — 1957	209375	% 35	% 65
1957 — 1958	226583	% 37	% 63
1958 — 1959	250891	% 34	% 66

Kaynak: Meslekî ve Teknik Öğretim Bilançosu, 1961

Öğretime devam edemeyenlerin yüzde pek azının ilkokula dayalı askeri okullara ve öğretmen okullarına gitmekleri dilsizlige bile ilkokulu bitiren ve coğuluğu köy çocukların olan bu yavruların ortalaması yüzde yetmişin, rakamlara göre, büyüğe devam edemedikleri pek açık olarak görülmektedir. Ancak son yıllarda köylü çocukların orta okullara devam edenlerinin coğalması bizi aldatmamalıdır. Ortaokullarımızda genel verimin yüzde onbes çevresinde olduğunu biliyorum. Bu karmılarda en çok başarı kazanamayanlar köyden gelen çocukların arasındadır. Bunun elbette çeşitli nedenleri vardır. Köy çocukların yetişti Devlet okulları dışında hiç bir okulda gereği kadar başarı sağlanamadılar. Hep bunlar bir arada dilsizlülse, köylü çocukların orta ve yüksek öğretime devam edemedikleri gerçek ile karşı karşıya gelmiyor muyuz?

1954 yılında yayınlanan 6234 sayılı

yal hakları ilki, kuşku götürmez bir şekilde, sosyal yaşama yollarını öğretmen eğitimi ve öğretim hakkıdır. Silahını kullanamayan askere nasıl silahlı diyecek vatandaş haklarını kullanamayan, kullanamamış bilinen kimseye de vatandaş denebilir mi?

Anayasalarla haklar ilan etmek, hakları kullanacak ortamı yaratmadıkça bir iş yapmak demek değildir. Düşünenmenin fikir hürriyeti, okuma ilmeyenin dilekçe hakkı, köprü altında yatanların mesken dokumamazlığı gülünç geliyor insana. Sosyal hakların yanında ekonomik hakları gerçekleştirmeden tek başına eğitim de kişiin vatandaş haklarını sağlayamaz. Esasen ulusal zenginliklerin mutlu bir azınlığın elinde toplandığı yerlerde anayasa salaları göstermelik olmactan ileri gidemedikleri tarihin öğrettiği bir gerçektir. «Dünyanın bir yerinde en bir bir hükümet kurulmuş olsa bile eğer o toplumu yöneten kanunlar mülkün, servetin bir kağıde sırasıyla toplanmasına izin veriyorsa ve bu insan yıllarını sırasıyla muhtaç bir halde bırakıversse aradan çok zaman geçmeden bu toplumun kabul edilecek tarafı olmadığı görülür.» Nitekim bizim I. Cumhuriyet de en bir şekilde kurulmuş, servetlerin belli ellerde toplanmasını seylanın kanunların çökmesine engel olunduğu için, ulusal zenginlikler mutlu bir azınlığın elinde toplanmıştır.

Görülüyorki, bir yandan Anayasının verdiği hakları kullanacak kadar eğitimden ve ekonomik haklardan yoksun olan köy topluluğu vatandaş statüsünün dışında kalmaktadır. Bir Devlet düzeninde onun insan unşunu, haklarını ve görevlerini gerçekleştirilecek durumda lejîseler, bu insan topluluğunun katkılığı Devletin şekli ne olursa olsun, onların vatandaş olduklarının sözü edilemez. Onlar olsa olsa mutlu bir azınlığın tebasidurlar. Vatandaşlık yerine teba alınca demokrasi güçlerinin işine yaranan, onların kötülüklerini saklayan düzmece bir oyundan başka bir şey olmaz.

Eğer açıkmaz sek, cabil kalmak, zanlısı ölmek, işsiz oturmak, savunduğundan topraklardan bir karışına sahip olamamak, emeği daima daha açık gözle kaptırırmak, çocukların yalnız ayağ dolasılmak, işi gibi evlerde oturmak, köyden köye dize kadar çamurlar içinde yüze yüze seyahat etmek, çatağından kurtulamamak, daima vergi verip kamu hizmetlerinden faydalananmak, vatan için ollup vatanın varlıklarını el atamamak ejit sayılıp admıza yasayan Devletin yönetimine yedi yüz yıl karışmamak diye hak ve hürriyetler varsa bizim düzenin adı demokrasi. Yoksia..

Yarım yüzyıla yakın zamandan beri Cumhuriyetin köylüyü yönetimine katılabacak kişiyeceğini bekledik, gerçekleşmedi. Köylü kin bu düzenin çakmaklığını yollar ve olaylar kanıtladı. Köylü adına yapılan eğitim kimildanşları sürekli olarak varlıklı kişiler tarafından bağıltandır, çamurlandı. Bu gerçekler karşılıkta sosyalist bir düzene girmeden köylünün insan hayatıne yakışır bir hayatı ulaşamayacağına ve vatandaş haklarına hiç bir zaman söylemi olarak sahip olamayacağına inanıyorum.

Aydos Toros

CEZAYIR

Az gelişmiş ülkelerin sorunları ile karşılaşan Cezayir'de liderler iktidarı büyüyor..

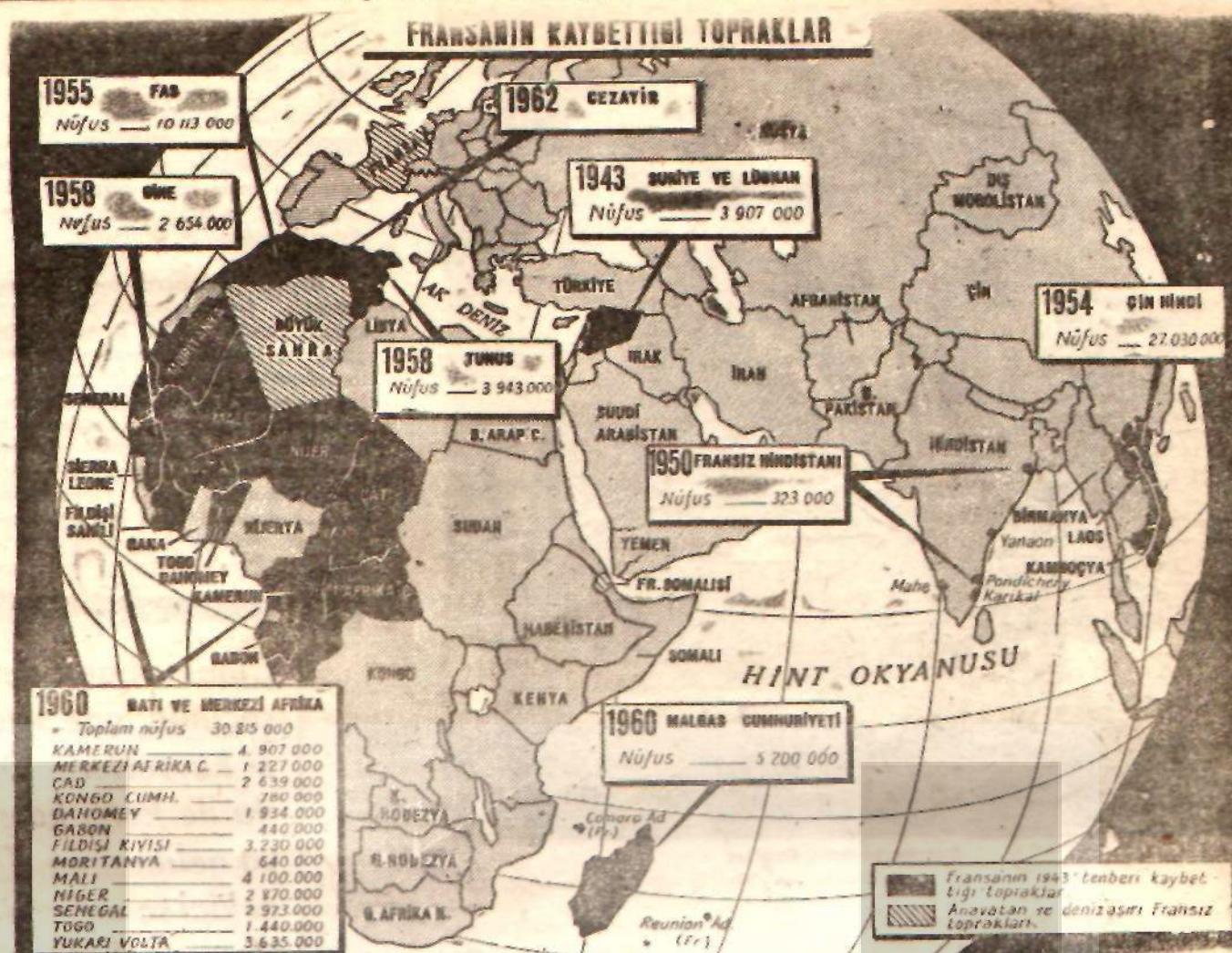
Az gelişmiş olmak

Babajılığına kavuşan Cezayir'in siyasi bir çalkantı içinde olması ister istemez az gelişmiş ülkelerin ortak sorunlarını hatırlatıyor. Halkın çoğunluğunu meydana getiren müslümlülerin hayat seviyeleri ve ulusal üretimden aldığı pay Avrupa'lılarla mukayese kabul etmeyecek kadar düşük. Tarmila uğrasan nüfusun eziçi çoğunluğu ekteki araziye sahip değil. Toprak ağalarının nüfusu kuvvetli, bunların siyasi iktidar organlarına sizmek için gayret sarfettiği bir gerçek. Cezayir'de de demokrasi mekanizmasının işleybilmesi için toprak reformu şart, sosyal adalete ilkelarının uygulanması zaruridir. Mevcut işsizlere ilâveten ordudan terhis edilecek milî hitlere iş buluması da yarımki iktidarı meşgul edecek dertlerden sadece bir tanesi.

Rejim ve sosyal eşitlik

Kısaca söylediğimiz bu davalardan ortaya ister istemez bir rejim meselesi çıkarıyor. Evian anlaşmalarına göre, bağımsız Cezayir Fransa ile işbirliği yapacaktır. Bu bakımdan Cezayir'de klasik demokrasi mütesserelerinin kurulması gerekiyor. Fakat demokrasinin az gelişmiş ülkelerin bilinen nitelikleri bakımından radikal tedbirlere ve reformlara her zaman ve istenilen sıratte imkân vermediği de kabul edilen bir nokta. İşte, Fransa'da haphane de geçirdiği günde vaktini bu meselelerle ilgili eserleri okumakla geçti. Geçici hükümet başkanı Yardımcısı Ahmed Bin Bella klasik demokrasinin az gelişmiş ülkelerde her zaman başarılı olmuş yan uygulanmış, dikkate alarak başka bir yol aramaktadır. Çünkü Harvardlı profesör Edward S. Mason'un «Az Gelişmiş Ülkelerde Ekonomik Planlaması» adlı kitabında belirttiği gibi, «sosyal iktidar toprak ve sermaye ağalarının elinde ise belirli bir süre için kalkınmadan tüm ümidi kesmek gerekir».

Bin Bella sosyal ve ekonomik alanlarda sosyalist fikirleri benimsenmiş göstermektedir. «El Abram» gazetesine verdiği bir demeçte Bin Bella sosyal sorumluluk duygusunu açığa vurmuş ve vatandaşları arasında sosyal ve siyasi eşitliği sağlamak üzere sosyalizm lehinde olduğunu açıkça bildirmiştir. Toprak reformu konusunda formalitesiz ve sıratlı bir metod uygulanmasına tarafından. Cezayirli liderlere göre, yedi büyük yıl süren savaşta Gerilla Tepkili kurakar Franşızlarla savaşan ve arazi sahibi olmayan köylülere,

İtilâli Millî Konseyi (CNRA) nin Trablus'taki son toplantılarında Bin Hedda'nın zor duruma kaldığı anlaşılmış bulunuyor. Bin Bella ve taraftarı geçici hükümet başkanı ve arkadaşlarının toplantıları yanında bırakarak çalışmalarını verimsiz hale getirdiklerini belirttiler. Biliñdi gibi bu toplantıların amacı EVIAN anlaşmalarının onaylanması sağlamaktır.

Barıştırma gayretleri

Nâsırın Bin Bella'yı, Tunus Başkanı Burgiba'nın Bin Hedda'yı desteklediği anlaşılmaktadır. Fas ise ortadadır. Fakat gerek Fas, gerekse Tunus hükümeti aralıculuk için esas teyebüslerde bulunmamış, bu işi daha çok Misir Devlet Başkanı Nâsır üzerine almıştır. Nâsır, önce devlet başkanı Ali Sabri'nin iki lídere ayrı ayrı görüşmesini sağlamış, fakat bundan bir sonuç elde edememiştir. Geçen hafta sonrasında Kahire'ye gelen Bin Bella ile uzun görüşmeler yapan Nâsır, sonunda Cezayir Hükümeti Başkan Yardımcısını yuvarlatmaya muvafık olmuştur. Gerekken, bir kaç gün önce líc subayı tardı ile ilgili olarak «bu karar çok vahimdir, memleketin ve ülkenin geleceği için tehlikeli olaçalar doğuracaktır» diyen Ahmet Bin Bella Nâsır'a görüştükten sonra, «buhrana milmiki olan en kısa zamanda makul bir gözüm yolu bulabileceğine inanıyorum. Orduya karşı alınmış olan kararın en kısa zamanda tashihini temenni ederim» dermiştir.

Cezayir İtilâlinin en yüksek organı olan parlamento niteligideki Cezayir İh-

Perde arkasında çalışanlar

Cezayirli milliyetçileri ikiye bölgenin uyumazlığı ilgili olarak perde arkasında faaliyet gösterenleri umutlamak gerekir. Fransız iş çevreleri, sermayedar ve bankacılardan istifhalde Evian anlaşmalarının kendi işlerine uygulanacağından emin olmak ve bunu sağlamak için kendi meşafatlerine daha uygun olan Bin Hedda grubunu desteklemektedirler. Amerika ve Fransa da Bin Hedda'yı kuvvetlendirmeye çalışmaktadır. Bin Bella her ne kadar EVIAN anlaşmalarına karşı olmadığını bir kez de belli olmamıştır. Nâsır ise devlet başkanı Ali Sabri'nin iki lídere ayrı ayrı görüşmesini sağlamış, fakat bundan bir sonuç elde edememiştir. Geçen hafta sonrasında Kahire'ye gelen Bin Bella ile uzun görüşmeler yapan Nâsır, sonunda Cezayir Hükümeti Başkan Yardımcısını yuvarlatmaya muvafık olmuştur. Gerekken, bir kaç gün önce líc subayı tardı ile ilgili olarak «bu karar çok vahimdir, memleketin ve ülkenin geleceği için tehlikeli olaçalar doğuracaktır» diyen Ahmet Bin Bella Nâsır'a görüştükten sonra, «buhrana milmiki olan en kısa zamanda makul bir gözüm yolu bulabileceğine inanıyorum. Orduya karşı alınmış olan kararın en kısa zamanda tashihini temenni ederim» dermiştir.

Sovyetlerin de Kurtuluş Savaşı sırasında yaptıkları silâh ve malzeme yardımının siyasi meyvelerini toplamak isteyecikleri ve bunun durumu daha da nazik bir hale getireceği gözden uzak tutulmalıdır.

Sonuç

Halka da innesinden korkulan líderler ve ordular arasındaki uyumazlığın mutlu bir sonucu bağlanması ve kardeşliği dökülmesinin önlenmesi için İtilâlin en yüksek organı olan Cezayir Millî İtilâl Konseyinin toplantıması gerekmektedir. Zübeyrinin ilk işaretini verdiği karşı Nemenças bölgesi komutanı Albay Tahir İtilâl teşebbüsü ancak bu şekilde önlenemiyor.

BREZİLYA

Quadros'un başkanlığından uzaklaştırılmaması da bu yana bu ülke huzura kavuşamadı.

Açılık
kenâvi
enâncı

Geçen Mayıs ayında açılış bir zorunlulukla sıkı yönetim ilâmiye yolacak olaylara sebep olmuş

Cumhurbşakanı Goulart
Acmazda

tu. Geçen natta sonunda, az insanlar Rio de Janeiro'ya kırk kilometre kadar mesafede Caxias şehrinde yiyerek satacak kâğıtları saldırmış, meydana gelen çatışmalarda en az 1100 ceset kişinin ölümü. Yüzlerce kişisin varalandığı söylenmiştir. Açığın gözlerini döndürdüğü bu insanların yaşamına hüsravetlerini koruması için siyasetçileri yiyeceler son lokmalarını yapmıştır. Açıyla, yiyecek paketleri yerine kurşun onulmuştur. Diğer ülkelere göre de buza benzer mayaların cereyan eunesi beklenmektedir.

✓ÖN'ün 23 nolu sayısında sebeplerini izah ettiğimiz bu durum siyasi huzursuzluğu daha da artırmış bulunmakta.

Her alanda keşmekeş

Açılı kervanları, açılı ayaklanmaları, açılı devamını eğit edici bir hal alırken, faşizme giden yol tıkamak üzere sendikaların yaptığı genel grevler havası töre ugratmaktadır ve grevler muhalefetin olduğunu bildirmesine rağmen, Başkan Goulart muhafazacı çevrelerce «yeter taalivetler» imzahatçısı olarak gösterilmektedir. Ordu ongeline kadar istikrarının en olacak muhafaza edebilen yegane devlet kurumu olarak görülmüştür. Fakat ordu içinde de Goulart lehinde ve alevhinde gruplaşmaları olmaktadır. Siyasi durum ise tam bir kararsızlık göstermektedir. Brezilya iki baftadan beri hükümetszidir. Başbakanı «dayı» Dantas'ın güvenoyu alamaması Goulart'ın parlamentoaya karşı kuvvetli bir durumda olmadığını açıkça ortaya koymus. Dantas'ın sonra hükümeti kurmakla görevlendirilen senato başkanı Mauro de Andrade ise parlamentodan güvenoyu almaması rağmen çalışma arkadaşlarını başkana beğendirememiştir.

Başkanlık sisteme dönüş mü?

Başkan Goulart yeni bir başbakan adayı ararken, bir vandan da başkanlık sistemine dönüş yolunu denemeye başlamıştır. Halbuki müşavirlerini uygun bir formül bulmakla görevlendiren Goulart genel seçimlerin yapılacağı 7 Ekim'e kadar oyalayıcı bir taktik gütmeye kararlı görülmektedir.

Federal Yüksek Mahkemeye sunulacak bir talepname ile, anayasannı parlamenter rejimi kuran hükümlerinin teşhisiz hale getirilmesi üşenilmektedir. Bir diğer voi da 7 Ekim tarihinde halka başkanlık sistemini isteyip istemediğini sormaktır. Mısyahitler bu yoldaki referandumu başkanlık sistemi lehinde sonuçlanacağından emin görünmektedirler. Kongrenin coğuluğu ise muhafazakar karakterdedir ve parlamenter rejimin de-

yandomda fayda mülâhaza etmektedirler.
Ordu

Brezilya'da siyasi istikrarmı sağlanmasının en fazla arzulayan siyesselerden

«Yoksullar, zenginleri Cennete sokmıyacak»

*Pierre d'Istria'nın «Tribune des Nations»
un 22. 6. 1962 tarihli sayısında yayınlanan
ilgi çekici yazısını sunuyoruz:*

Kuba, Cezayir, Afrika ve Asya ülkeleriyle aramızdaki çatışmaları yorumlarken, milliyetçilik, komünizm, Arapçılık gibi bir takım kelliye kalıpları öne sürüyoruz, ama çatışmanın tek ve gerçek sebebin söylemekten kaçınıyoruz. Oysa birincik sebep, bizim gitmekle refahı kavuşturmakla karşılık o insanların gitmekle sefalete düşmesidir. Onların setaletten kurtulmak istemelerini bir türlü affedemiyoruz, çünkü bizim refahımız bu sefaete bağlıdır. Tarih, böyle, besili ordularca bastırılan köle isyanlarıyla doludur: Spartacus isyanı, Kartaca'lı üçlü askerlerin isyanı, Pompeius tarafından bastırılan Sicilya korsanlarının isyanı, Karmalıların isyanı, Ortaçag köylülerinin isyanları, Yoksuldan insafsızca istenen tek erdem, kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felлага haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması, aynı zamanda kaderine razi olmaktadır. Kaderine boyun eğen yoksula, topluma sefaranın ucunda bir yer verilir. Ama hele bir hoşnutsuzluk mürütü çıkarmayı da, hemen üzerine kullanıp bütün JANETLERE ugurların ve kanun dışı edildikten sonra tepelein. Bugün felagara haline gelmiş Cezayirlerin kaderi işte budur. Açı bir halkın eğinden kopan isvan ile, doyasıya yiyen, uyuyan, otomobilde gezen, mutlu çocukların dünaya getiren, tatlı ve pişlerin keyfini çıkarın bir avuc Avrupalı imtiyazının Gizli Ordu adındaki ayaklanması

NASIL CILDIRILIR ?

Von Papen oyuna geliyor

Von Papen
oyuna
geliyor

Hitler, yeniden Obersalzberger'e çekilerek ne yapacağına düşüneceğini başlattı. Bu arada kendisini ziyarete gelen ve o zaman Dantzig'in nazi şefi olan Hermann Rauschning'e konusuna arasında birdenbire, himayesinde bulunan Dantzig'in Almanya ile suçluların içindeyle ilgili anlaşıması olup olmadığını sordu. Rauschning ene bunun niye sorulduğunu anlayamamıştı, fakat sonrasında ortaya çıktıına göre Hitler gecinde sağlanabileceğinin bir yer arıyordu. Zira bu sırıldarda "Führer'in tıpkı edilmek üzere bulunduğuna dair söyleşiler dolaştığından" söz almaktadır. Fakat Hitler, iktidarda kilerle bütün çekimelerine rağmen "meyruluktan" ayrılmama kararlıydı. S. A.ların hukümet darbesi tatarlarını dinlemek bile istemiyordu. Bazi kısa süren sınırlılık devreleri bir yana bırakılırsa, amansı kuvvette başvurarak veya parlamentoda çoğunluk elde ederek değil, fakat Schleicher ve Von Papen'i iktidara ultiatür vasıtalarla, yani kulis faaliyetleriyle varacağına inanıyordu. Nitekim bu arada Merkez Partisiyle temaslar geçmiştii. Nitekim Goebbels, General von Schleicher'in Hitler ile Katolik Merkez Partisi'nin birlegmesi ihtiyalinden endişe duyduğunu da görmüşü; zira bu ikisi parlamentoda mutlak çoğunluğu sağlayabiliyorlardı.

Nazi Partisi ile Katolik Merkez Partisi arasında yapılan ve Von Papen hükümetine baskı amacıyla girişilen temaslar, Reichstag'ta meydana gelen komik bir olay vesilesiyle meyvəsini verdii ve Von Papen'in sonunun başlangıcına bir işaret oldu. Parlamento 30 Ağustos'ta toplandığı vakit Merkez Katolik Partisi, Goering'i Reichstag başkanı seçmek için nazilerle işbirliği yaptı. Böylece Reichstag yeni çağışma döneminde başlamış üzere 12 Eylülde toplandığı vakit ilk defa bir nazi başkanlık mevkiinde bulunuyordu. Reichstag'ın yeni başkanı Goering, bu fırsatın yararlanmak istedii. Başkan Von Papen daha önce cumhurbaşkanından Reichstag'ın feshedildiğine dair bir kararname almıştı, yani Reichstag daha toplanmadan parlamentonun ölüm emri imzalanmıştı. Fakat Von Papen bu açılış oturumu için bu kararnameyi getirmemişti. Buna karşılık yanında hükümetinin programını açıklayan konuşmanın metni vardı. Başkan Von Papen, milliyetçi milletvekillerinden birinin öbür birçok partinin de mutabakatıyla, komünistler tarafından hükümete karşı sunulacak güvensizlik önergesinin oya konmasına muhalifet edileceği teminatını almıştı. Bu durumda, parlamentoda bir kişiin bile çıkıp önergenin oya konmasına muhalifet etmesi,

oylamadan geri bırakılmasını sağlıyacaktı. Fakat komünistlerin lideri Ernest Torgler gündeme ek olarak güven oyu önergesini teklif ettiği vakit ne adı geçen milliyetçi milletvekilleri ne de bir başkası buna itiraz etmedi. Sadece Frick, nazi adına söz alarak oturuma yarınl saat ara verilmesini istedi. Von Papen hatalarında bunu "Durum vahimlemisti, gafil avlanmamış" diye anlatmaktadır. Reichstag'ın feshiyle ilgili kararnameyi getirtmek için hemen başbakanlığına birini kosturdu.

Bu sırada Hitler de sokağın töp yanında Reichstag başkanının ikametgâhında nazi partisi meclis grubuya durumu gözden geçiriyordu. Naziler çok getin ve büyük bir çıkmaz içindeydi; milliyetçiler, oylamadan geri bırakılmasını istememekle kendilerine beklenmedik bir darbe indirmiş göründüler. Hitler'in partisi şimdi Von Papen hükümetini devirebilmek için, komünistlerin sunduğu önergeye komünistler birlikte oy vermek zorundaydı. Hitler bu yenilir yutulur olamayan şeyi sineye çektikçe zorunda kaldı ve adamlarına Von Papen Reichstag'ı feshetmeden komünistlerin önergesi lehinde oy kullanarak Papen'i devirmek emrini verdi. Pek tabii olarak bu sonucu varmak için, Reichstag başkanı olan Goering'in bazı usul hilelerine başvurmayı gerekiyordu; Goering bunu basırya yaptı: Oturum yeniden açıldığı vakit Papen ünlu kırmızı maroken çantasıyla ortaya çıktı; çantaya silelcele getirilmiş fesih kararnameyi vardi. Fakat Papen bu kararnameyi okumak için söz istediği vakit Reichstag'ın başkanı Papen'i görevden uzaklaştırdı; o kadar ki, kipkirmizi keşen Von Papen çantasından çıkarıldı; kararnameyi bütün parlamento mensuplarına gö-

termek üzere aşağı kalktığı vakit bile Goering, başbakanı görevden uzaklaştırdı. Bütün mecliste sadice Goering başın aksı tarafa çevirmiş gülümseyip duruyordu; sonra hemen oylamaya geçilmesini istedi. O vakit mecliste bulunanlar anlatığına göre, Von Papen'in kipkirmizi yüzü bu sefer hiddetten kireç gibi bombayıp oldu. Hızlı adımlarıyla başkanın kürsüsüne yaklaşmış ve kararnameyi kürsünün tizerine fırlattı. Goering ise, buna hiç alırmayarak oya geçmesini emretti. Papen, hiçbir parlamento üyesi olmayan kabine arkadaşlarını arkasına takarak salonu terketti. Oylamanın sonucu guydu; 32 ye karşı 513 oyla hükümete güvensizlik belirtildi. Goering, kürsüsünün üzerine fırlatılmış olan kararnameyi ancak o zaman farketti, kararnameyi okuttu ve bu kararnamenin parlamento tarafından daha önce düşürülmüş bir başbakan tarafından imzalandığını göre hiçbir hükmü olmayacağı bildirdi.

Bir seçim daha

Bu komik olay sonunda kimin kazanmış kimin kayıplı çıktıığı hemen anlaşılmadı. Züppé Von Papen'in gülünç düşüğünde kimse kimşesi yoktu. Ama Von Papen, Fransız büyükçisinin dediği gibi dostlarının önünde bile zaten gülünç bir kimseydi. Reichstag'ın, Alman halkın çoğunluğunun Hindenburg tarafından tayin edilen bir hükümete muhalif olduğunu ortaya koymuştu da gün gibi aştı. Fakat bunu yaparken, halkın parlamanter sisteme beslediği güvene yeni bir darbe de indirmiş olmuyor muydu? Nazilere gelince, bunlar yalnız sorunsuz kimseler olduklarıın değil, aynı zamanda amaçlarına varmak için komünistler ile işbirliği

yapmağa hazır olduklarını bir kere daha deffiliini vermiş olmuyorlar mıydı?

Reichstag neden kendi kendini feshe ve yeni seçimlerin 6 Kasım'da yapılması karar verdi. Bu yeni seçim Naziler için bazı güçlükler ortaya çıkardı. Bir kere, Goebbels'in müşahade ettiği gibi halk artık nutuklardan, seçim propagandalardan etkilenmemişti. Bundan başka mali güçlükler de vardı. Büyülik iş çevreleri, kendilerine bazı tâvizler veren Von Papen'in arkasında yer almıştı. Bular, Hindenburg'a işbirliğini reddeden Hitler'den gitgide çekinmeyordular. Nazilerin gittikçe artan radikalizmeleri ve Reichstag'taki olayları gösterdiği gibi, komünistlerle işbirliği yapmak temayıları güvensizlik uyandırıyordu. Seçimlerden birkaç gün önce, naziler Berlin'deki taş işçilerinin grevin hazırlamakta komünistlerle işbirliği yapmışlardır. Bu da, Nazi Partisinin paraya en muhtaç olduğu anda, büyük iş çevrelerinden yapılan yardımın daha çok kişilmasına yol açmıştır. Nitekim Goebbels, "Birçok burjuva çevreleri bizim greve katılmamızdan ürktiler" diye yazmaktadır.

6 Kasım'da yapılan seçimler, ortaya birçok şeyle kaydırıldı ama, hiçbir sallantıda olan cumhuriyetin geleceği üzerinde kesin bir hukme varma yetmedi. Naziler 2 milyon oy ve parlamento'da 34 üyelik kazettiler; böylece milletvekilliklerinin sayısı 196 ya indi. Komünistler 750 bin, sosyalistler de bir o kadar oy kazettiler ama, komünistlerin milletvekilliği sayısı 89 dan 100 e çıktı. sosyalistlerin 133 ten 121 e düştü. Von Papen hükümetini destekleyen tek parti, Alman Milli Partisi aksıtan 1 milyon oy kazandı ve 37 yerine 52 üyelik aldı. Nazi Partisi, Almanya'nın en çok milletvekili çıkaran partisi sıfatını taşımakla birlikte, 2 milyon oy kişi büyük bir darbediydi. İlk defa olarak, nazilerin büyük ileriye durmuştu ve parti çoğunluk sağlamaktan şimdi daha uzaktaydı. Nazi Partisinin yenilmezliği efsanesi sona ermisti; Hitler şimdi pazarlık için, temmuzdakinden daha elverişiz bir durumdaydı.

Hitler ile Hindenburg gene görüşüyorlar

Papen de bunu sezdi ve Hitler için duyduğu şahsi antipatiyi bir kenara bırakarak kendisini durumu gözden geçirmeye davet etti. Fakat Hitler Papen'e verdiği

cevapta şile şartlar ileri sürüdü ki, bu kötü politikacı Hitler'le anlaşmak umidini kesti. Fakat Von Papen'ı asıl şarttan, doslu ve yol göstericisi Von Schleicher'in kendisine karşı takındığı yeni tavrı oldu. Başbakanın mal eden bu entrikacı general, Von Papen'in de tipki Brüning gibi artık hiçbir işe yaramayacağı sonucuna vardı. Geniş hayalinde yeni tasarılar yeryordu. Von Papen gitmeliydi. Cumhurbaşkanını partilerle, özel like en önemli partile müzakere de serbest bırakmalıydı. Bundan dolayı Von Papen'in istifa etmesi gerektiği tavsiyesinde bulundu. 17 Kasım'da Papen ve kabinesi istifa etti. Hindenburg derhal Hitler'i çağırırdı.

Hitler ile Hindenburg arasında 19 Kasım'da yapılan bu yeni görüşme, 13 Ağustos'tan daha az soğuk geçti. Bu defa, cumhurbaşkanı Hitler'i bir koltuğa oturttu ve kendisyle bir saat fazla görüştü. Hindenburg, Hitler'e iki şıklık birini seçmesini teklif etti: Belirli bir program üzerinden Reichstag'ta gerekli coğulluğu sağladığını takdirde başbakanlık veya Hindenburg tarafından tayin edilecek ve olağanüstü karnameleler memleketi idare edecek yeri bir Von Papen kabinesinde başbakan yardımcısı Hitler. 21 Kasım'da cumhurbaşkanlığı veniden görüştü, ayrıca cumhurbaşkanının özel calem müdürü Meissner'le mektuplaşdı. Fakat hiçbir anlaşmaya varmadılar. Hitler, parlamentoda coğuluk sağlığındı. Her ne kadar diktatörlüğe sapmamak şartıyla Merkez Partisi kendisini desteklememi kabul etmiş de, Eugen Hugenberg milliyetçilerin Hitler'i desteklemesini kabul etmedi. Bundan dolayı Hitler, cumhurbaşkanı tarafından başbakanlığa tayin edilmesini, yeniden istedii, fakat bunu da Hindenburg kabul etmek istemiyordu. Kararnameleler hukimet edecek bir kabine kurulacaksız Hindenburg bunun doslu Von Papen tarafından idare edilmesini istiyordu. Hindenburg, Meissner'e gönderdiği bir mektupta da belirttiği gibi Hitler'e böyle bir görev veremezdi, "ezra böyle bir kabine, ister istemez, bir partinin diktatörlüğe yol açacaktır." Hitler'e gelince, bir kere daha, başbakanının kapısını çalımsa, fakat bu kapının ancak yüzüne çarpılmış için aralandığını görülmüştü.

Von Papen'in beklediği de buydu. Üstelik, Schleicher'le birlikte 1 Aralık akşamı Hindenburg'a görüşmeye gittiği vakit kendisinin yeniden başbakanlığı tayin edileceğinden emindi. Entrikacı generalın tasarılarından hiç haberi yoktu. Schleicher ise Strasser'le temas halindeydi ve ona Naziler bir Von Papen hükümetine katılmak istemiyorlarsa, doğrudan doğrular kendi başkanlığında bir kabineye belki katılabileceklerini telkin etmisti. General Schleicher ile görüşmek fizre Hitler'in derhal Berlin'e gelmesi istendi. Fakat Hitler, genelle görüşmeden önce belki başlı arkadaşlarıyla istişareyi tercih etti. Frick tarafından desteklenen Strasser, partinin Schleicher hükümetine katılmamasına taraftar olduğunu belirttiğinden sonra, bu olmadığı takdirde hiç olmazsa Schleicher hükümetinin desteklenmesini ileri sürdü. Goering ile Goebbels bu teklife siddetle karşı koydular; Hitler de onları taraftını tuttu. Hitler ertesi gün, Schleicher'in kendisine gönderdiği Ofi adlı binbaşı, Schleicher'e başbakanlığı kabul etmemesi tavsiyesini bildirmek üzere yolladı; fakat geç kalmıştı.

Gelecek yazı:
CUMHURİYETİN SON BAŞKANI SCHLEICHER

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZİRAAT BANKASINDA
TOPLAYANLARA AÇIKTIR

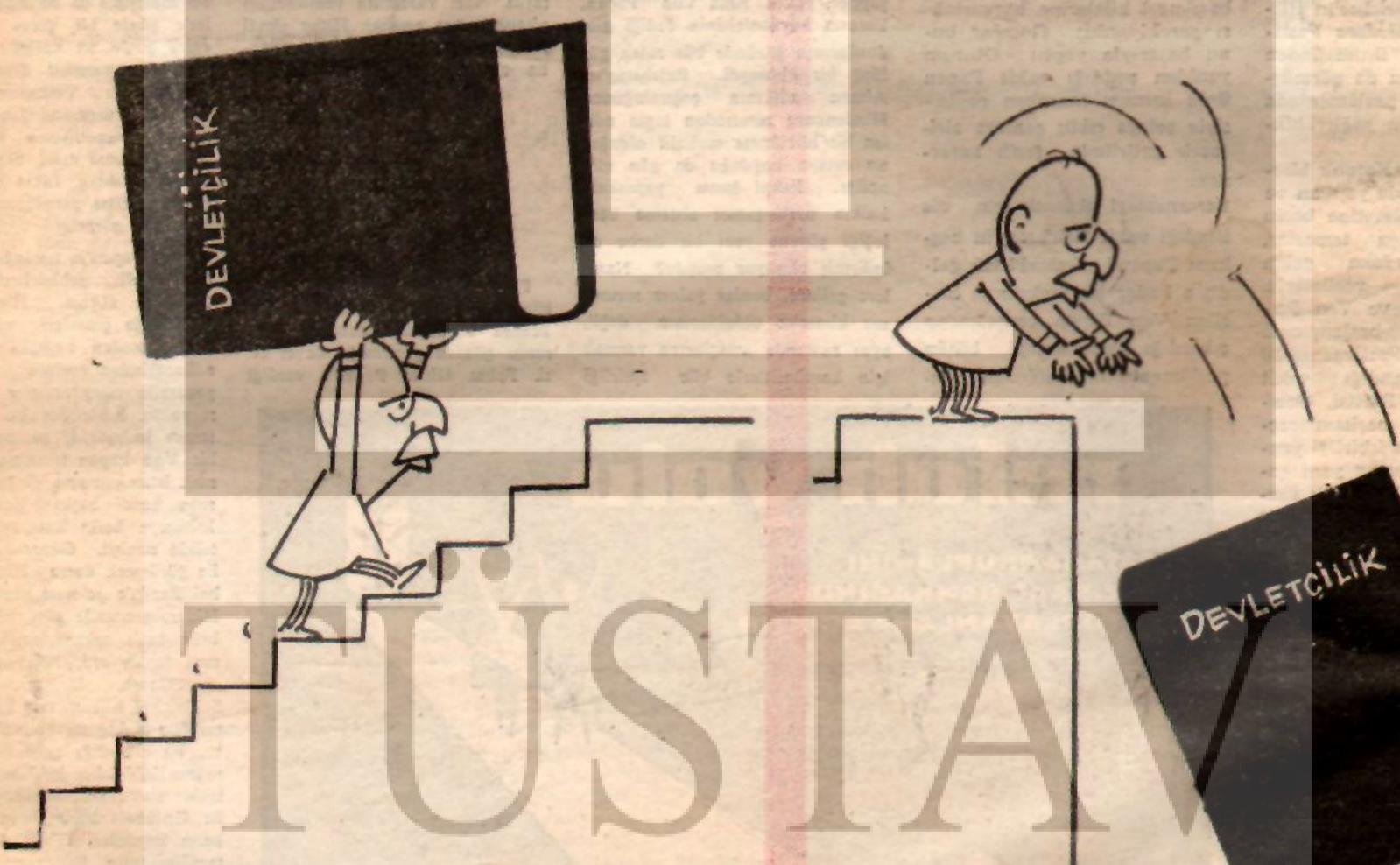
USTAV

ZİRAAT BANKASI

UĞUR K.

BASIN A-2496/934

tonguc

TON